Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

De cheque uit een economisch en juridisch oogpunt beschouwd

https://hdl.handle.net/1874/262083

2

DE CHEQUE

UIT EEN ECONOMISCH EN JURIDISCH OOGPUNT BESCHOUWD.

Academisch Proefschrift,

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

Dr. F. A. W. MIQUEL,

GEWOON HOOGLEERAAR IN DE WIS- EN NATUURKUNDE,

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER RECHTSGELEERDE FACULTEIT,

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH RECHT

AAN DE HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

IN HET OPENBAAR TE VERDEDIGEN

op Vrijdag den 17den Juni 1870, des namiddags ten 1 ure,

DOOR

BAREND HULSHOFF Gz.

GEBOREN TE AMSTERDAM.

AMSTERDAM,
JOHANNES MÜLLER.
1870.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

AAN MIJNE OUDERS.

AANGEHAALDE WERKEN.

Mr. G. BELINFANTE, Beoordeeling van het Handelspapier van Mr. J. G. Kist, in Themis IX, no. 1, pag. 81—121. 's Gravenhage, 1862.

Bericht über die Verhandlungen des achten Congresses Deutscher Volkswirthe zu Nürnberg, 3e Sitzung am 30ten August 1865. Vierteljahrschrift für Volkswirtschaft und Culturgeschichte, 3ter Jahrg., 3e Bd., pag. 206. Berlin, 1865.

Dr. F. A. BIENER, Wechselrechtliche Abhandlungen. Leipzig, 1859.

V. BONNET, La liberté des banques d'émission et le taux de l'intérêt. Revue des deux Mondes. Paris, 1864, Tom. XLIX, pag. 75—98.

Mr. J. T. BUYS, Voorlezingen over de circulatiebanken. Haarlem, 1856.

J. B. BYLES, The law of bills of exchange, promissory notes etc. 9th. ed. London, 1866

CHITTY, On bills of exchange, promissory notes, cheques on bankers, banker's cash notes and bank notes, 10th. ed. London, 1859.

Mr. C. A. COSMAN, De verbindtenissen jegens toonder geschiedkundig en naar het Nederlandsche regt ontwikkeld. Amsterdam, 1863.

M. P. J. COULLET, Les chèques et le clearing house. Paris, 1864.

J. G. COURCELLE SENEUIL, Des chèques et du service de circulation. Journal des Economistes. Paris, 1864, Tom. XLIII, pag. 211.

J. G. COURCELLE SENEUIL, Traité théorique et pratique des opérations de banque. Paris, 1853.

J. R. Mc CULLOCH, A dictionary, practical, theoretical and historical of commerce and commercial navigation, a new ed. London, 1856.

Dictionnaire de l'économie politique par Ch. Coquelin et Guillaumin. Paris, 1854.

Dictionnaire universel théorique et pratique du commerce et de la navigation. Paris, 1859.

Mr. G. DIEPHUIS, Handboek voor het Nederlandsch handelsregt. Groningen, 1865.

E. DUFOUR, La question des chèques. Revue de droit commercial. Paris, 1864, Tom. I pag. 293—321.

Enquête sur les principes et les faits généraux qui régissent la circulation monétaire et fiduciaire. Paris, 1865—67.

R. FISCHER, Die kaufmännische Rechtskunde mit vorzüglicher Berücksichtigung des Deutschen Wechselrechts. Leipzig, 1861.

J. S. GIBBONS, The banks of New-York, their dealers, the clearing house, and the panic of 1857. New-York, 1864.

J. W. GILBART F. R. S., A practical treatise on banking. London, 1865.

Dr. L. GOLDSCHMIDT, Handbuch des Handelsrechts, Bd. I, 2e Abth. Erlangen, 1868.

M. HAUBOLD, Die Banken und die Creditinstitute der Gegenwart.

Dr. B. HILDEBRAND, Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik. Jena, 1865, 4e Bd., pag. 162.

Dr. R. HILDEBRAND, Das Chequesystem und das Clearinghouse in London. Jena, 1867.

A. C. HOLTIUS, Voorlezingen over Handels- en Zeeregt. Utrecht, 1861.

O. HÜBNER, Die Banken. Leipzig, 1854.

Journal of the Statistical Society, vol. XXVIII, part. 3, pag. 362. 1865.

D. G. VAN DER KESSEL, Theses selectae iuris hollandici et zelandici, ed. nova. Amsterdam, 1860.

Mr. J. G. KIST, De verbindtenissen uit assignatiën ontstaande. Themis IX, n°. 2, pag. 167—183. 's Gravenhage, 1862.

Mr. J. G. KIST, Het handelspapier. Amsterdam, 1860.

Dr. F. KLEINWÄCHTER, Eine Studie über Zettel- und Depositenbanken. Vierteljahrschrift für Volkswirthschaft und Culturgeschichte, 4e Jahrg., 2e Bd., pag. 105—120. Berlin, 1866.

Mr. N. G. CNOOP KOOPMANS, Macleod's krediet-theorie. Leeuwarden, 1866.

LUZAC, Hollands rijkdom. Amsterdam, 1780.

Mr. A. J. RETHAAN MACARÉ, De leer der assignatiën. Utrecht, 1866.

H. D. MACLEOD, A dictionary of political economy. London, 1863.

H. D. MACLEOD. The elements of political economy. London, 1858.

W. C. MEES, iur. utr. cand. Proeve eener geschiedenis van het bankwezen in Nederland gedurende den tijd der republiek. Rotterdam, 1838.

Dr. L. MICHAUX-BELLAIRE, Des chèques. Revue de droit commercial. Paris, 1864, Tom. I, pag. 3—37.
J. ST. MILL, Principles of political economy. London, 1868.
Dr. F. MITTERMAIER, Die Bank-Anweisung (check) und das Französische Gesetz von 14 Juni 65 über dieselbe. Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht. X, pag. 1.
Dr. W. MUNZINGER, Motive zu dem Entwurfe eines schweizerischen Handelsrechtes. Bern, 1865.
L. NOUGUIER, Des chèques; commentaire théorique et pratique de la loi du 23 Mai 1865 concernant les chèques. Paris, 1865.
R. H. PATTERSON, The science of finance, a practical treatise.
J. PEREIRE, Principes de la constitution des banques et de l'organisation du credit. Paris, 1865.
N. G. PIERSON, De banken van New-York. Economist, Amsterdam, 1865, pag. 433.
N. G. PIERSON, Vrijheid of beperking? Gids, 4e serie, 3e jaargang, pag. 57—90. Amsterdam, 1865.
Mr. A. DE PINTO, Handleiding tot het Wetboek van Koophandel, 2e druk. 's Gravenhage, 1854.
Dr. K. H. RAU, Grundsätze der Volkswirthschaftslehre, 6te Ausg. Leipzig, 1855.
Dr. H. RENTSCH, Handwörterbuch der Volkswirthschaftslehre. Leipzig, 1866.
M. REY DE FORESTA, Des chèques et des banques de dépôts. Paris, 1864.
W. ROSCHER, Die Grundlagen der Nationalökonomie, 7te Ausg. Stuttgart, 1868.
ROSS, Leading cases in the commercial law.
J. C. L. SIMONDE DE SISMONDI, Nouveaux principes d'économie politique. Paris, 1819.
J. W. SMITH, A compendium of mercantile law, 4th. ed. London, 1848.
Staatscredict en particulier crediet, eene brochure over de financieele kwestiën van den dag. Haarlem, 1859.
J. STORY L. L. D., Commentaries on the law of promissory notes, and guaranties of notes, and checks on banks and bankers. Boston, 1845.
A. SUDRE, Etudes sur la circulation et les banques. Paris, 1865.
Dr. H. THÖL, Das Handelsrecht in Verbindung mit dem allgemeinen Deutschen Handelsgesetzbuch dargestellt, 4e Aufl. Göttingen, 1862.
TOOKE, History of prices. London, 1839—1847.
Verhandeling over eene op te rigten Handels-bank. Amsterdam, 1836.
Mr. P. VERLOREN, De verhouding van den Staat tot het bankwezen. Utrecht, 1864.
Mr. P. VERLOREN, Overzigt der werkzaamheden van eenige Nederlandsche credietinstellingen. Staatkundig en Staathuishoudkundig Jaarboekje voor 1866, pag. 337—395.
Vierteljahrschrift (Deutsche) 1864, 3e Abth. Chèques und clearinghäuser in England und in den Vereinigten Staaten.
Mr. S. VISSERING, Handboek van praktische Staathuishoudkunde. Amsterdam, 1860—61.
Mr. S. VISSERING, Het Wisselregt der XIXe eeuw, naar aanleiding van de allgemeine Deutsche Wechsel-Ordnung. Amsterdam, 1850.
Dr. J. F. VOIGT, Crossed cheques, in England vorkommende eigenthümliche Zahlungsanweisungen auf Banken und Banquiers. Neues Archiv für Handelsrecht, Bd. III, pag. 225—240. Hamburg, 1862.
Mr. J. C. VOORDUIN, Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche Wetboeken. Utrecht, 1840.
Dr. O. WÄCHTER, Wechsellehre nach den Deutschen und ausländischen Gesetzen. Stuttgart, 1861.
Dr. A. WAGNER, Beiträge zur Lehre von den Banken. Leipzig, 1857.
Dr. A. WAGNER, Die Geld- en Credittheorie der Peelschen Bankacte. Wien, 1862.
Wetboek van Koophandel met aanteekeningen der vijf Amsterdamsche rechtsgeleerden. 2e druk, Amsterdam, 1863.
M. WIRTH, Geschichte der Handelskrisen. Frankfurt a. Main, 1858.
M. L. WOLOWSKI, La question des banques. Paris, 1864.
M. L. WOLOWSKI, Le change et la circulation. Paris, 1869.
WORMS, Théorie pratique de la circulation monétaire et fiduciaire.

INHOUD.

INLEIDING.

Het nut der banken. 1. — Het gemak der girobanken. 1. — De voornaamste reden der oprichting van de girobanken. 2. — De oudste bank. 2. — Het kasgeld onder het bankgeld. 3. — De banken van Barcelona en Genua. 3. — De Amsterdamsche wisselbank. 4. — De Hamburger bank. 6. — De wissel van zeer oude dagteekening. 6. — De wissel als circulatiemiddel. 7. — Aanwijzingen en bankbilletten. 7. — Verschillende soorten van banken. 7. — Het nut der circulatiebanken grooter dan dat der girobanken. 8. — De winsten van een bank. 10. — Een bank vergeleken bij een dam in een vallei, die al het water tegenhoudt. 10. — Het kapitaal wordt productiever, maar een bank schept geen nieuw kapitaal. 11. — Het crediet een weg in de lucht. 11. — Onjuiste meening van Mr. Verloren. 12. — Het bankbillet geen papierengeld. 13. — Het papierengeld reeds bij de Chineezen. 13. — Tegenwoordig zijn er bijna in elk land bankbilletten. 14.

HOOFDSTUK I.

De cheque uit een economisch oogpunt beschouwd.

Blz.

§ 1. *De oorsprong van den cheque*.....15.

De cheque verdringt het bankbillet in Engeland. 15. — Ontstaan van den cheque in Engeland. 16. — Hoe men in Engeland geld bij een bank deponeert. 16. — Het slip-, cheque- en passboek. 16. — Bijna ieder particulier heeft in Engeland een rekening-courant bij een bankier. 17. — Anecdote over het kenmerk van een gentleman. 17. — Bedrag der depots in Engeland. 17. — Vorm van een cheque in Engeland. 18. — Vorm van een cheque in Frankrijk vóór 1865. 19. — De cheque vrij van belasting in Frankrijk. 19. — De cheques worden weinig in Frankrijk gebruikt. 20. — De depots bij de Fransche bank. 20. — Vorm van den cheque in Frankrijk na 1865. 21. — In Schotland zijn geen cheques. 22. — Het groote aantal depots aldaar. 22. — Het

Blz.

crediétwezen in Schotland. 23. — Over de banken in New-York. 24. — Hoe de banken daar dikwijls opgelicht worden. 25. — Het *kiting*. 26. — Certified cheques. 26. — Bedrag der cheques in New-York. 27. — Cheques in Zwitserland. 28. — Cheques in Portugal en Spanje. 29. — Cheques in België. 29. — Oorsprong der kassiers. 30. — Strenge keuren tegen hen in de 16e eeuw. 31. — Kassiers vroeger alleen kashouders. 31. — Hoe zij later veranderden. 32 — Vorm van kassiersbriefjes. 33. — Het depositosysteem slechts nog bij weinige partikulieren. 34. — De Haarlemsche Bankvereeniging en de Kasvereeniging te Amsterdam. 34.

§ 2. *De aard van den cheque*.....36.

Velen meenen dat de cheque geen credietpapier is. 36 — Deze meening is onjuist. 37. — De cheque is gebaseerd op het crediet der bank en des uitgevers. 37. — Onjuiste redeneering van Wagner. 38. — Ten onrechte vindt von Hock den cheque een minder gevaarlijk credietmiddel dan het bankbillet. 38. — Mr. Rochussen houdt den cheque voor geen credietpapier. 39. — Wat is crediet? 39. — De uitgifte van een cheque doet een zelfstandig vorderingsrecht ontstaan. 40 — De cheque is geen circulatiepapier. 40. — De betaling met een cheque is niet volkomen. 41. — Evenmin die met een bankbillet. 42. — Oostenrijksche cheques. 44. — Het visa op de cheques. 44.

§ 3. *Het nut van den cheque*.....44.

Wat is een clearinghuis? 45. — Het eerste clearinghuis te Edinburg 45. — Het clearinghuis te Londen was zeer exclusief. 46. — Inrichting van het clearinghuis aldaar. 47. — Transfer tickets. 48. — Het bedrag dat in het clearinghuis te Londen wordt omgezet. 49. — Ook in andere steden van Groot Brittanje zijn clearinghuizen. 49. — De country- en railway-clearing te Londen. 49. — Het clearinghuis te New-York. 50. — Bedrag van den omzet aldaar. 51. — De clearing te Parijs. 51. — De clearing te Amsterdam. 52. — Het nut der depositobanken. 52. — Het gemak van met een cheque te betalen. 54. — Het gemak van een bankier te hebben. 54. — Het nut van den cheque als betaalmiddel. 56. — Bij het disconteeren van een wissel wordt meestal het boekcrediet gekozen. 56. — Het cheque- en depositosysteem ook nuttig voor de geheele maatschappij. 57. — De cheque maakt het kapitaal productiever dan het bankbillet. 58. — Het groote gebruik der cheques in Engeland. 60. — De Fransche schrijvers koesteren dikwijls een te hooge gedachte van het nut. 61. — De crossed cheques. 62. — Reeds lang door de jurispru-

Blz.

deutie in Engeland erkend. 63. — Oorsprong van de crossed cheques. 63. — Ook bij ons kon dit met de kassiersbriefjes worden ingevoerd. 64. — Memorandum cheques. 64.

HOOFDSTUK II.

De cheque uit een juridisch oogpunt beschouwd.

§ 1. *De verschillende wettelijke bepalingen aangaande de cheques*...66.

De Fransche wet is niet ontijdig. 66. — De New-Yorksche Civil Code heeft uitmuntende bepalingen. 67. — Zwitserland. 67. — Duitschland. 68. — Nederland. 68.

§ 2. *Behoort de cheque tot de wissels?*.....68.

Engelsche inland en foreign bills. 68. — Wat is een wissel? 69. — Is de cheque in Engeland een wissel? 70. — Verschillende meeningen hierover. 70. — Redenen waarom wèl. 70. — De cheque is geen gewone wissel. 71. — De wissel in Frankrijk. 72. — De cheque daar. 72. — De definitie van een Fransehen cheque. 73. — De cheque in New-York behoort tot de wissels. 74. — Zoo ook volgens het Zwitsersche Ontwerp. 74. — Art 443 van dat Ontwerp is onjuist. 74. — In Portugal behoort de cheque niet tot de wissels. 76. — In Spanje wel. 77. — Zoo ook in Brazilië. 77. — Onjuiste denkwijze in Duitschland. 77. — Niet opgenomen in de D. W. O. 78. — Waarom de D. W. O. toch voor de cheques geldig is. 78. — De cheques volgens het Badensche Landrecht. 79. — Beieren, Saksen enz. stellen den cheque gelijk aan den wissel. 80. — In Nederland tweeledige regeling. 80. — Papier aan toonder. 81. — De cheque in Nederland heeft dringend een betere wettelijke regeling noodig. 82.

§ 3. *Over de belasting op de cheques*.....83.

Engeland het eenige land waar de belasting bestaat. 83. — De voorwaarden waarop de cheques vrij van het wisselzegel zijn. 83. — Boeten op het ontduiken daarvan gesteld. 84. — In 1858 is die belasting tot stand gekomen. 85. — In Frankrijk geen belasting. 85. — De regeering wilde eerst die vrijheid alleen aan cheques aan toonder geven. 86. — Men heeft echter den tijd van aanbieding beperkt. 86. — De cheques moeten er op zicht zijn getrokken. 87.

§ 4. *Over het vervalschen van cheques*.....87.

Het nommeren der cheques is zeer goed. 87. — Geen valschheid in Engeland de crossing te veranderen. 88. — Twee von-

Blz

nissen hierover. 88. — Wet van 2 Aug. 1858. 89. — De bankier draagt het verlies. 89. — Vervalsching van het bedrag. 89. — Bij nalatigheid van den trekker is deze aansprakelijk. 90. — Is het bedrog terstond zichtbaar, dan is de bank verantwoordelijk. 90. — Ook als de cheque onder verdachte omstandigheden is aangeboden 91. — In New-York wordt zelden een valsche cheque uitbetaald. 92. — De bepalingen der D. W. O. dienaangaande. 92. — Het vervalschen van een cheque valt niet onder art. 147 C. P. 93. — De cheque is *par sa nature* geen acte de commerce. 93 — Evenmin bij ons. 94. — Noch het kassierspapier noch de assignatie kan tot den wisselhandel gebracht worden. 94. — Zij zijn ook geen écritures de banque. 95. — Het A. D. H. rekent ze ook niet tot het handelspapier. 95. — Acceptatie van een valschen cheque is geldig. 95

§ 5. *Moeten de cheques aan order of toonder gesteld zijn?*.....96.

In Engeland gewoonlijk aan een bepaald persoon of toonder. 96. — Om het zegel is er een verschil tusschen cheques aan order en toonder. 96. — Cheques aan toonder worden soms later geëndosseerd. 97. — Wanneer vervalt het verhaal op een endossant? 97. — Over het verliezen van een cheque. 98. — Het crosseeren van een cheque is niet gelijk aan het endossement. 98. — In Frankrijk aan toonder en aan order. 98. — Sommigen zijn tegen cheques aan toonder. 99. — Nouguier geeft ten onrechte de voorkeur aan cheques aan order. 99. — De endossanten zijn voor het bedrag aansprakelijk. 100. — Het endossement van een cheque vóór de wet van 1865 had geen wisselrechtelijke kracht. 100. — Vóór die wet behoefde de trekker zijn cheque niet te honoreeren, zoo hem de waarde niet was voldaan. 101. — In Frankrijk is thans blanco endossement toegelaten. 101. — De cheque is geen circulatiemiddel. 101. — Volgens den Code van New York niet aan een bepaald persoon. 102. — Het Zwitsersche Ontwerp erkende cheques aan order en aan toonder. 102. — Waarom volgens Münzinger de cheques aan toonder mogen gesteld zijn. 103. — De bepalingen van het Portugeesche, Spaansche en Braziliaansche Wetboek. 104. — Art. 301, A. D. H. is overbodig. 104. — De afzonderlijke Duitsche wetten kennen alleen cheques aan order. 105. — Waarom Mittermaier wel cheques aan toonder erkent. 105. — De redenen hiertegen aangevoerd. 105. — In Nederland cheques aan order en aan toonder. 107. — Het endossement eener assignatie is gelijk aan dat van den wissel. 107. — Niet echter dezelfde kracht 107. — Hoe onze wet de assignatie beschouwt. 108. — De assignatie heeft veel overeenkomst met den Portu-

Blz.

geeschen cheque. 108. — Het kassierspapier is geheel anders geregeld. 109. — Onze wetgever meent dat de houder van een cheque daardoor eigenaar van het gedeponeerde geld is. 109. — Dit blijkt vooral uit art. 226, W. v. K. 110. — Die leer is echter niet streng toegepast. 110. — Het begrip van kassiers is echter geheel en al verkeerd. 111. — Het is goed dat de houder van een cheque een voorrecht heeft op het gedeponeerde geld. 112.

§ 6. *Over de betalingstelling van cheques*.....112.

In Engeland is men geheel en al vrij. 112. — Gewoonlijk op zicht. 113. — Straf op anti- en postdateering. 113. — Volgens Chitty zijn gepostdateerde cheques niet geldig. 113. — In Frankrijk alleen cheques op zicht. 114. — Ten onrechte meent Darimon dat er anders geen compensatie kon plaats hebben. 114. — Beter ware het den trekker geheel vrij te laten. 115. — Vóór 1865 waren de cheques in Frankrijk niet altijd op zicht. 115. — Wat moet er geschieden als nu een cheque niet op zicht is getrokken? 115. — De datum is geen vereischte voor een Franschen cheque. 116. — De in art. 6 gestrafte handelingen zijn policie-overtredingen. 117. — Die straffen zijn niet te zwaar. 117. — De trekker moet alleen gestraft worden. 117. — Art. 139 C. d. C. is hier niet van toepassing. 118. — In New-York alleen cheques op zicht. 118. — De cheque kan daar ongedateerd worden uitgegeven. 118. — Volgens het Zwitsersche Ontwerp alle mogelijke tijdsbepalingen. 119. — Evenzoo de Baseler W. O. en het Zwitsersche Concordaat. 119. — Het Portugeesche en Spaansche Wetboek hebben dezelfde voorschriften. 120. — Volgens de D. W. O. zal gemis van tijdsbepalingen den cheque zijne wisselrechtelijke kracht doen verliezen. 120. — Mittermaier meent van niet. 120. — De afzonderlijke Duitsche wetten hebben verschillende bepalingen dienaangaande. 121. — De assignatiën op zicht moeten onder art. 213 gerekend worden. 122. — De dagteekening behoort tot de vereischten der assignatie. 123. — Volgens Mr. Diephuis is dit niet het geval. 123. — Evenmin volgens Mr. Cosman. 124. — Het kassierspapier heeft geen tijdsbepaling. 124.

§ 7. *De acceptatie van cheques*.....125.

In Engeland gelijk aan die op inland bills. 125. — Het is echter niet gebruikelijk. 125. — In Frankrijk zal zij geen wisselrechtelijke kracht hebben. 126 — Het vroegere visa had niet dezelfde kracht als de acceptatie. 126. — In New-York is de acceptatie gelijk aan die van een wissel. 126. — Evenzoo volgens het Zwitsersche Ontwerp, hoewel de betrokkene hiertoe niet gehouden is. 127. —

Blz.

Dezelfde bepaling bevatten de Baseler W. O. en het Zwitsersche Concordaat. 127. — In Portugal en Spanje heeft zij geen kracht, wel in Brazilië. 128. — Art. 300 A. D. H. bepaalt dit uitdrukkelijk, hoewel men ook zonder dit art. tot dezelfde gevolgtrekking zou moeten komen. 128. — Een assignatie *kan* geaccepteerd worden, behoeft echter niet. 129. — Dat dit *kan* gebeuren volgt uit art. 214*b*. 129. — Die het hiermede niet eens zijn beroepen zich op art. 219. 129. — Men moet onderscheiden tusschen een verkochte en niet verkochte assignatie. 130. — De bedoeling van den acceptant is zich tegenover den houder te verbinden. 131. — Het woord *gezien* heeft volstrekt geen kracht. 131. — De acceptatie van kassierspapier is niet gelijk aan die van wissels, maar toch een formal act. 132.

§ 8. *De tijd van aanbieding*.....132.

In de meeste landen is de tijd van aanbieding zoo kort mogelijk gesteld. 132. — In Engeland *a reasonable time*. 132. — Het beste is altijd zoo spoedig mogelijk. 133. — Gebeurt dit niet, de houder kan zijn verhaal verliezen als de trekker voor fonds gezorgd had. 133. — Groote casuistiek wanneer uitgever en bankier aansprakelijk zijn. 134. — De uitgever blijft altijd hoofdschuldenaar. 135. — Bij te late aanbieding rust volgens Ross een vermoeden op den houder dat hij de rechtmatige eigenaar niet is. 135. — De Fransche wet spreekt van 5 en 8 dagen. 136. — Redenen waarom een korte aanbiedingstermijn in die wet is aangenomen. 137. — In New-York maar één dag. 138. — Volgens Story moet men onderscheiden of de uitgever weet dat aanbieding later zal geschieden. 138. — De Zwitsersche wetten zwijgen hierover. 139. — Volgens het Portugeesche Wetboek op denzelfden dag. 139. — Het Spaansche en Braziliaansche Wetboek bevatten hierover niets. 140 — Evenmin de afzonderlijke Duitsche wetten. 140. — Volgens Mittermaier mag men zich niet houden aan den verjaringstermijn in de D. W. O. voorgeschreven. 140 — De termijnen in het W. v. K. 141. — Volgens Mr. de Pinto moet de gewone verjaring op kassierspapier worden toegepast. 141. — Art. 223 is minder goed. 142. — De termijnen iure constituendo. 143. — In de practijk houdt men zich zelden aan de bepalingen aangaande de aanbiedingstermijnen. 144.

§ 9. *Hoe er bij niet-betaling gehandeld wordt*.....144.

In Engeland is het gebruik zeer expeditief. 144. — In Frankrijk moet er protest worden opgemaakt even als dit bij den wissel geschiedt. 145. — Een amendement om sneller gang van zaken te bevorderen werd verworpen. 145. — Retour sans frais kan op den

Blz.

cheque gezet worden. 145. — Vóór de wet van 1865 kon er geen protest plaats hebben. 146. — Evenmin had de houder uit het papier een recht tegen den uitgever. 146. — Later is men van die jurisprudentie afgeweken, hoewel ten onrechte. 147. — In New-York geldt hetzelfde wat voor wissels bepaald is. 147. — Evenzoo volgens het Zwitsersche Ontwerp. 147. — Volgens het Zwitsersche Concordaat geen protest bij non-acceptatie. 148. — Volgens de W. O. van St. Gallen geen protest 148. — Evenmin in Portugal. 148. — Wel in Spanje. 148. — Termijnen binnen welke in Spanje de actie uit een geprotesteerden cheque moet worden ingediend. 149. — Zeer korte verjaringen in Spanje. 149 — Volgens het Braziliaansche Wetboek heeft de houder de keuze al of niet protest aan te teekenen. 149. — In Duitschland moet er protest worden opgemaakt. 150. — De wijze waarop het protest eener assignatie geschiedt. 150. — Hoe als de assignatie geëndosseerd is. 151. — De verplichting van den houder van een assignatie is grooter dan die van den houder van een wissel. 151 — Hoe er kennisgeving moet geschieden. 151 — Bij niet-betaling kan men geen herwissel trekken. 152. — Bij kassierspapier heeft men geen protest. 153. — Welke actie de houder bij niet-betaling heeft. 153. — De houder moet eerst betaling bij den betrokkene vragen. 154.

§ 10. *Moet de bankier de op hem getrokken cheques honoreeren?*..154.

In Engeland is hij, zoo hij fonds heeft, evenzeer gebonden alsof hij geaccepteerd had. 154. — Wat, als meerdere personen een som gedeponeerd hebben? 155. — Heeft een bankier, hoewel fonds hebbende, niet betaald, de uitgever zal een actie tegen hem hebben. 155. — Ook om schavergoeding voor de schande hem daardoor aangedaan. 156. — De dood des uitgevers is een tegenbevel om te betalen. 157. — Een bankier in Frankrijk is niet zoo streng tot betaling verplicht. 157. — Dit zal van de onderling aangegane overeenkomst afhangen. 157. — De houder heeft echter geen actie tegen den bankier. 158. — Gevallen die zich kunnen voordoen bij het te niet gaan van het fonds. 158. — Er mogen geen cheques getrokken worden, tenzij de bankier fonds heeft. 159. — Deze bepaling is echter minder goed. 159. — De straf aan het overtreden dezer bepaling verbonden. 160. — Er kan geen cheque bestaan zonder fonds. 160. — Alleen de uitgifte van een cheque zonder provisie is strafbaar. 161. — Het New-Yorksche Wetboek bepaalt niets over de verplichting van den bankier tot betaling. 162. — Het systeem van het Zwitsersche Ontwerp. 162. — Onjuiste redactie van art. 443. 163. — Het Portugeesche, Spaan-

Blz.

sche en Braziliaansche Wetboek bewaren het stilzwijgen hierover. 163. — Ook in Duitschland bestaat geene bepaling omtrent deze zaak. 164. — De houder eener assignatie heeft evenmin een rechtstreeksche actie tegen den betrokkene. 164. — De uitgever is niet bij de wet gedwongen provisie te hebben. 165. — Evenzoo is dit met kassierspapier het geval. 165. — De kassier is *bevoegd* niet *verplicht* na het faillissement van den uitgever met betalen voort te gaan. 165.

§ 11. *Is de cheque een betaalmiddel?* ..... 166.

Sommigen meenen dat een cheque geld is. 166. — Volgens het Engelsche recht is het geven van een cheque niet een volkomen betaling. 167. — Het wordt echter voor een goede betaling gehouden totdat de cheque gedishonoreerd is. 167. — Over de aansprakelijkheid van den uitgever. 167. — De reden waarom cheques als geld beschouwd worden. 168. — Het uitgeven van een cheque is niet altijd een bewijs van betaling. 169. — In Frankrijk moet het geven van een cheque volgens de wet als betaling gehouden worden. 169. — De onjuiste bewering van Ollivier. 170. — De traditio symbolica. 170. — De cheque stelt volgens het Fransche recht een novatie daar. 171. — De cheque vóór 1865 echter niet. 171. — Het geven van kassierspapier heeft ook novatie ten gevolge. 172. — De meening van den wetgever omtrent de traditio fictiva. 173. — Bij het geven van een assignatie heeft geen novatie plaats. 173.

BIJLAGEN ..... 175.

De Fransche wet op de cheques. 177. — Het New-Yorksche Wetboek. 178. — Het Zwitsersche Ontwerp. 178. — De Baseler W. O. 179. — Het Zwitsersche Concordaat. 180. — De W. O. van St. Gallen. 180. — Het Portugeesche Wetboek. 181. — Het Spaansche Wetboek. 181. — Het Braziliaansche Wetboek. 183. — Het A. D. H. 184. — Het Badensche Landrecht. 185. — De Beiersche wet. 187. — De Frankforter invoeringswet der D. W. O. 188. — De Saksische wet. 189. — De Saksen-Weimarsche wet. 190. — Het Wetboek van Koophandel. 191.

STELLINGEN ..... 197.

INLEIDING.

Een der nuttigste instellingen in het maatschappelijke leven is ongetwijfeld die der banken. Eene bank maakt dat de betalingen gemakkelijk kunnen geschieden, dat het metaal veel minder slijt, daar het nu in de kelders ligt en anders van hand tot hand zou gaan; het maakt het kapitaal veel productiever, enz. De oudste banken in Europa waren girobanken d. w. z. banken, waar het geld, het metaal, dat men er gedeponeerd heeft, blijft liggen, waar geen handel met het gedeponeerde geld gedreven wordt. Men deponeerde er een zekere som in edel metaal; voor deze som werd men dan geboekt, en als men nu aan een anderen deponent bij diezelfde bank een betaling te doen had, dan had men slechts voor eene overschrijving van het eene crediet op het andere te zorgen. Het is duidelijk dat dit een groot gemak bij de betalingen gaf; want wanneer A. heden aan B. 1000 ducaten moet betalen, en B. den volgenden dag deze aan C. en C. later weer aan D., dan is het veel gemakkelijker de ducaten zelve te laten liggen,

en die betaling alleen door overschrijving in de boeken te laten plaats hebben.

Eene andere en wel de voornaamste reden waarom de girobank zich aanbeval, was de slechte toestand van het geld [1]. De banken namen slechts goede geldstukken aan, of berekenden de slechte stukken naar de gehalte, die ze hadden; men had dus bij de betaling door middel der girobanken de zekerheid in goed geld betaald te worden.

In Italië had ieder kleine republiek haar eigen munt, en deze was daarenboven èn door snoeijen èn door muntverzwakking in zulk een slechten toestand geraakt, dat de handel er zeer door belemmerd werd. De banken namen nu een vasten standaard aan, zoodat niet de een voor zooveel livres en de ander voor zooveel ducaten geboekt werd, maar alles werd in bankgeld overgebracht, en naar dien maatstaf werd nu al het gedeponeerde geld berekend.

De oudste bekende bank [2] was die van Venetië, in het jaar 1156 gegrondvest. [3]

---

1 Macleod, Elements of political economy, pag. 279.

2 Gewoonlijk wordt het woord bank van het Italiaansche *banco* afgeleid. De wisselaars hadden nl. een bank voor zich, waarop zij het geld wisselden. Zoo is ook het woord bankroet van *banco rotto* ontstaan; want ging zulk een wisselaar fout dan werd zijn bank vernield. Macleod (Elements of political economy, pag. 278) beweert echter, dat van banco wel komt banker (bankier), maar niet bank. Wat men nu onder een bank verstaat werd in het Italiaansch monte genoemd, b.v. il monte di pietà at Padua. Wat hiervan ook zijn moge, dit is zeker, dat al moet men het woord bank niet van het Italiaansche banco afleiden, de zaak zelve toch haar oorsprong in Italië gehad heeft.

3 Macleod (dictionary of political economy, vol. I pag. 69) meent, dat die eerste bank ten onrechte dezen naam heeft; dat er toen een

Het spreekt van zelf, dat, toen men het groote gemak van een dergelijke bank inzag, alle kooplieden tot zulk een bank toetraden, zoodat aan het bankgeld, én door de navraag én vooral door zijne vaste waarde boven de omloopende specie, de voorkeur gegeven werd, en vandaar dat al zeer spoedig het bankgeld eenige pCt. hooger stond [1] dan de omloopende specie, of, om juister te spreken, de slechte specie daalde spoedig onder het bankgeld, dat natuurlijk zijn vaste waarde behield.

In het jaar 1349 volgde de stad Barcelona het voorbeeld van Venetië, en werd ook daar een bank opgericht; hoe deze echter was ingericht, en of zij alleen een girobank was, hierover ontbreken ons nadere opgaven.

Van de Genuesche bank, in 1407 opgericht, weten wij, dat zij in Europa het eerst [2] banknoten heeft uitgegeven, die toen door den Staat als wettig betaalmiddel verklaard werden, als wederdienst voor een door de bank aan den Staat toegestane leening. Even als bij de bank van Venetië had men ook bij de oprichting van

---

gedwongen leening is gesloten om de kosten van een oorlog te dekken; die leening werd monte genoemd en vandaar de verwarring. Volgens hem is de eerste eigenlijke depositobank in 1587 opgericht; Kruse is van hetzelfde gevoelen. Clairac, advocaat te Bordeaux in 1657, geeft echter het jaar 1156 op, terwijl Coquelin en G. du Puynode meenen, dat de bank in 1587 door een edict een nieuwe regeling kreeg, waardoor zij 5 millioen ducati van den Staat verkreeg, zonder er interest voor te behoeven te betalen. Zie verder Otto Hübner, die Banken, 2e Lief. pag. 9.

[1] In Venetië was dit gewoonlijk 9 pCt. en dikwijls meer.

[2] Ten minste volgens Hübner, pag. 9; Wagner (die Geld-und Creditheorie der Peel'schen Bankacte, pag. 111) meent echter niet voor het einde der 17e eeuw, terwijl ook Macleod (dict. pag. 218) zegt, dat de bank van Stockholm het eerst banknoten heeft uitgegeven; deze bank nu is eerst in 1668 opgericht.

deze bank het doel den Staat uit zijn benarden financieëlen toestand te redden, en dat leenen, dat dan ook van de oprichting af gedurig plaats had, had tot noodzakelijk gevolg, dat de zaken hoe langer hoe slechter gingen; dit zal wel de hoofdoorzaak van hare insolventie in 1740 geweest zijn, terwijl de naaste aanleiding eene plundering door de Oostenrijkers was.

Hoewel nu het hoofddoel was den Staat te helpen, zoo was er toch door den slechten toestand van het geld zulk een groote behoefte aan dergelijke inrichtingen, dat deze bij de kooplieden zeer welkom waren, en zich lang in stand hielden.

Eene bank heeft bij hare oprichting dat doel niet gehad nl. de Amsterdamsche wisselbank den 31 Januari 1609 opgericht, en daardoor heeft zij dan ook haar crediet zeer langen tijd weten staande te houden, niettegenstaande zij dit volstrekt niet verdiende.

De reden van oprichting van deze bank was weer de groote muntverwarring, die er in dien tijd in ons land heerschte, veroorzaakt door de groote massa vreemd geld, die hier in omloop was, en waarvan het grootste gedeelte gesnoeid en vervalscht was, terwijl de meeste Staten zich niet ontzagen hun munt te verzwakken. [1]

Om het bestaan en den bloei van de bank zooveel mogelijk te helpen bevorderen, werd er bij een verordening bepaald, dat alle wissels boven de *f* 600 in bankgeld moesten betaald worden, zoodat ieder koopman daardoor gedwongen werd een rekening-courant bij de bank te openen, hetgeen in verband met de meer vaste

---

1 Zie over den slechten toestand van de munt Mr. W. C. Mees, Proeve eener geschiedenis van het bankwezen in Nederland gedurende den tijd der republiek, pag. 7 en verv.

waarde het bankgeld al zeer spoedig eenige percenten boven het kasgeld stijgen deed.

Dit agio van het bankgeld was echter niet tijdelijk, maar bleef voortduren, wat door Luzac [1] werd toegeschreven aan de noodzakelijkheid om de betaling van wisselbrieven aan de bank te doen, het gemak om zich zoo noodig van geldspeciën te voorzien en het voorrecht van geen gevaar van diefstal of brand. Terecht wijst echter Mr. Mees [2] er op, dat dit agio om die redenen niet lang zoo zou hebben geduurd en nooit hooger zou zijn geworden dan de kosten bedroegen, die vereischt werden om kasgeld in bankgeld te veranderen, dat zeer weinig was. Deze schrijver zoekt de verklaring veeleer in het feit, dat de goede muntsoorten altijd opgeld bleven doen, en dus het bankgeld, dat niets dan goede muntsoorten vertegenwoordigde, een evenredig agio behield.

Zelden heeft een bank langer haar crediet behouden, en het minder verdiend dan de Amsterdamsche wisselbank. Tot 1790 toch had men het grootste vertrouwen in hare solvabiliteit en eerlijkheid, en meende men dat al het gedeponeerde geld in de kelders aanwezig was, terwijl het later bleek, dat men reeds in 1657 begonnen was geld aan partikuliere personen te leenen, en later aan de Oost-Indische compagnie. Dit geschiedde in den beginne zeer met mate, en in het grootste geheim, anders kan men zich toch moeilijk voorstellen, dat, terwijl dit leenen de geheele 18e eeuw voortging, haar crediet tot circa 1790 ongeschonden bleef, en het eerst 130 jaar na de eerste leening aan het licht kwam, hoe schandelijk zij het vertrouwen in haar gesteld misbruikt had.

[1] Luzac Hollands rijkdom, III., pag. 383, en verv.
[2] Mees, pag. 58.

Na 1790 begon haar crediet langzamerhand te verminderen, en daalde het bankgeld hoe langer hoe meer. Eerst werd dit aan de tijdsomstandigheden toegeschreven, maar later na ingesteld onderzoek bleek de ware reden van den achteruitgang, en moest de bank hare zaken liquideeren.[1]

De Hamburger bank, die op dezelfde wijze was ingericht als de Amsterdamsche, heeft op betere wijze haar crediet in stand gehouden, zoodat zij zelfs nu nog dezelfde diensten als van den beginne bewijst. Wel heeft in 1813 de maarschalk Davoust 7,489,343 marco banco uit hare kelders laten lichten om de kosten van het beleg te kunnen volhouden, maar dit heeft geen blijvend nadeel aan haar crediet toegebracht; zij is dan ook nog de eenige girobank, die al hare zusters overleefd heeft.

De girobanken zijn echter lang niet de eenige soort van banken; maar wij hebben die het eerst behandeld, omdat zij in verband met de wissel- en depositobanken het eerst ontstaan zijn. Voordat wij echter van de andere banken, en wel vooral van de circulatiebanken spreken, moet met een enkel woord melding worden gemaakt van de circulatiemiddelen, die als geldsurrogaten zijn ontstaan, daar deze in nauw verband zijn met de verschillende banken.

Het eerst is de wissel in gebruik gekomen,[2] die reeds

---

1 Tot haren val heeft zeker ook veel bijgedragen de opheffing der O. I. Compagnie, die in 1798 plaats had, ten minste in dat jaar werd door art. 247 van de Staatsregeling voor het Bataafsche volk bepaald, dat de Bataafsche republiek al de bezittingen en eigendommen der gewezen O. I. C. tot zich neemt, en alle octrooijen aan die Compagnie verleend vernietigt.

2 Sommigen meenen uit een plaats van Isocrates te kunnen opmaken, dat die reeds aan de Grieken bekend was; volgens anderen zou

van zeer oude dagteekening is. Deze diende om de geldcirculatie van de eene plaats naar de andere te helpen bevorderen. Dat de wissel ook dikwijls als circulatiemiddel gebruikt werd, bewijzen de vele endossementen, die men meermalen op de wissels vindt; zoo zijn er voorbeelden van wissels in het begin dezer eeuw in Engeland, die tot 120 endossementen hadden. Van veel latere dagteekening dan de wissel zijn de aanwijzingen en bankbilletten, die hun ontstaan aan de girobank te danken hebben; het waren oorspronkelijk aanwijzingen op de bij de bank berustende gelden, die daar in natura moesten aanwezig zijn. Volgens Wagner [1] luidden zij waarschijnlijk alleen op den naam van den deponent, en konden of in het geheel niet of alleen door cessie worden overgedragen. Later werden die aanwijzingen voor het gemak der houders aan toonder gesteld, en dus gelijk aan bankbilletten, maar nog altijd aanwijzingen op geld, dat altijd bij de bank voorhanden moest zijn. Hiervan is nu later, zooals wij zien zullen, geheel afgeweken, en vandaar, dat men nog verscheidene andere soorten van banken kreeg als: circulatie-, discontobank enz. [2]

Zelden heeft men een bank, die slechts één dezer eigenschappen bezit, meestal vereenigt zij er verscheidene in zich b. v. een circulatiebank is bijna altijd ook beleenings- en discontobank [3], daar dit vooral de ma-

---

den de Joden in de middeleeuwen het eerste credietpapier hebben uitgevonden, om daardoor de hebzucht van hunne vervolgers te ontgaan. Buys, de circulatiebanken, pag. 4.

[1] Pag. 113.

[2] Vissering, handboek van praktische Staathuishoudkunde, I. § 305.

[3] Het disconteeren van wissels heeft uit een oeconomisch oogpunt veel gelijkenis met een leening, met een wissel tot onderpand, maar bestaat eigenlijk uit het koopen van een wissel, waarbij het disconto

nier is om haar geld voordeelig te plaatsen, en hare billetten in omloop te brengen. Het nut nu van de circulatiebanken is veel grooter, dan dat der girobanken. De laatste verbeteren de productieviteit van het kapitaal al zeer weinig, zij maken alleen, dat men met meer gemak kapitaal van eigenaar kan doen veranderen nl. door de overboeking, maar meer ook niet; want het kapitaal dat overgeboekt wordt, ligt in hunne kelders, en wordt er niet productiever door. Bij de circulatie- en discontobanken is dit echter geheel anders het geval: daar wordt het geld, dat men in de plaats der uitgegeven bankbilletten ontvangt niet nutteloos in de kelders gedeponeerd, men brengt het weer in de wandeling, hetzij door beleeningen hetzij door disconteeren. Op deze wijze wordt dus het kapitaal veel productiever.

Terwijl dus de girobanken het geld eenvoudig in hunne kelders laten liggen, wordt het geld der circulatie- en discontobanken weer productief gemaakt. Nu is ontegenzeggelijk een girobank veel zekerder; want als het geld altijd in de kelders blijft liggen, weet men zeker, dat men het altijd bij opvrage kan krijgen; maar bij die

---

de interest is van het geld, dat men geeft voor den tijd, dat de wissel in portefeuille blijft, dat echter in tegenoverstelling met het leenen van geld direct betaald wordt, bijv.: A. heeft een wissel van *f* 1000 op 3 md. Hij heeft echter direct geld noodig, en gaat daarom naar de bank, die als de handteekeningen goed zijn, dezen wissel voor *f* 1000 koopt min b. v. 4 pCt. voor discont, dus in casu voor *f* 990. De bank heeft dus daarbij nog de kleine winst, dat zij voor *f* 990 interest rekent van *f* 1000, en een tweede voordeel is, dat het jaar op 360 d. berekend wordt. Het discont volgt gewoonlijk den stand van den rentevoet, maar iets lager, omdat men het voordeel van een spoedige zekere terugbetaling waardeert, en vele sommen in plaats van renteloos te laten liggen voor korten tijd tot disconteeren gebruikt. Rau, politische Oeconomie, I. § 292, pag. 358.

mindere zekerheid der circulatiebanken — waar, als alle houders van billetten te gelijk zouden komen, er geen geld genoeg voorhanden zou zijn — is dan ook een veel grootere winst. Een circulatiebank moet natuurlijk zorgen altijd zooveel in kas te houden als noodig is om bij aanvrage de billetten aan toonder terstond te kunnen inwisselen; maar daar men bij ondervinding weet, dat niet alle houders van bankbilletten te gelijk zullen komen om hun geld te vragen, zoo heeft men slechts een gedeelte [1] in kas te houden, en het overige kan men op rente zetten.

Voor den handel is een circulatiebank van het grootste nut; want hoe dikwijls heeft niet een koopman geld noodig, en wanneer hij nu maar goed onderpand geeft, dan kan hij in gewone tijden altijd zeker zijn, geld bij de bank te kunnen krijgen.

Dat geld, dat de bank ter leen geeft komt gedeeltelijk van zijn eigen kapitaal, gedeeltelijk en meestal voor het grootste gedeelte wordt het in bankbilletten gegeven. Deze bankbilletten, als het ware een renteloos voorschot, dat iedere houder aan de bank verleent,

---

[1] Gewoonlijk $\frac{1}{2}$ ook wel $\frac{2}{3}$, $\frac{1}{4}$ of $\frac{1}{8}$. Zie P. Verloren, de verhouding van den staat tot het bankwezen, pag. 259. De gouverneur van de bank van Eng. I. Horsley Palmer zeide, dat $\frac{1}{3}$ de gewoonte was, maar dat dit grooter was dan anders noodig zoude zijn, als de bank van Eng. niet voor de circulatie der landbanken evenzeer moest zorg dragen. Wagner Beiträge zur Lehre von den Banken, pag. 171. O Michaelis uit Berlijn lid van het 8ste congres deutscher Volkswirthe te Neurenberg (zitting van 30 Augustus 1865) is zeer tegen de $\frac{1}{3}$ dekking, want nu zal men zegt hij, maar altijd bankbilletten gaan uitgeven en voor $\frac{1}{3}$ baar zilver inkoopen. Hij vergeet echter geheel en al, dat de billetten dan al zeer spoedig terug zullen vloeijen, want dat men nooit meer dan een zeker quotum kan plaatsen. Vierteljahrschrift für Volkswirthschaft und Culturgeschichte 1865, 3e band, Pag. 206.

worden gaarne aangenomen, omdat men de zekerheid heeft ze altijd te kunnen inwisselen en ze veel gemakkelijker dan metaal te gebruiken zijn.

Een bankier of bank is dus een koopman [1] in kapitaal; wat hij renteloos (bij bankbilletten) of tegen lagen interest (bij depots) ontvangt, leent hij weer tegen hoogeren interest uit, en dat verschil maakt zijn winst uit.

Om het nut [2] van een bank goed te doen uitkomen heeft men ze wel eens vergeleken bij een dam, die dwars door een vallei is gelegd, en waardoor dus al het water uit den omtrek vereenigd en tegen gehouden wordt, dat anders overal verspreid zou wegloopen, en van weinig nut zou zijn, terwijl het nu vereenigd een groote kracht verschaft, waardoor de eene of andere machinerie in werking kan gebracht worden. Evenzoo is het met een bank: zij brengt de verspreide kapitalen der verschillende individuen te zamen, om ze later weer tegen interest aan hen, die het noodig hebben, uit te leenen.

---

[1] J. W. Gilbart, a practical treatise on banking, pag. 2.

[2] Dat niet iedereen van het nut der banken overtuigd is bewijst de zeer kurieuse brochure van Max. Haubold, die Banken und die Creditinstitute der Gegenwart, die b. v. op pag. 10 beweert, dat de rijke fabriekanten er door bevoordeeld worden, en hunne zaken daardoor nog verder kunnen uitbreiden, tot nadeel van duizenden hunner medemenschen. Zoo zegt hij op pag. 12 ook, dat het streven om geld te verdienen verachtelijk is, want men berooft anderen van de millioenen om zelf daardoor in een gunstiger toestand te geraken.

Ook de economist Cernuschi is een tegenstander van het bankwezen, en de bankbilletten, die hij een falsification de la monnaie noemt, ten nadeele van de grondbezitters, daar vroeger 5 goudstukken voldoende waren voor nu 10, want die 5 anderen zijn papier. Enquête sur les principes et les faits généraux qui régissent la circulation monétaire et fiduciaire, I. pag. 309. Deze enquête werd in 1865 en 2 volgende jaren in Frankrijk gehouden.

Het bankbillet is dus een credietmiddel, dat zeer veel nut aanbrengt, en door het crediet dat men aldus verleent wordt het kapitaal veel productiever; in den zelfden tijd hebben meer personen nut van het kapitaal, als A. en B. bankbilletten gebruiken, terwijl tevens de bank aan C. en D. hunne wissels disconteert, maar daarom is dat kapitaal nu zelf nog niet verdubbeld. Het kapitaal zelf is gedeeltelijk in kas bij de bank, gedeeltelijk in handen van de leeners, die daarvoor onderpand in de plaats hebben, terwijl de houders van bankbilletten een recht op de kas hebben, en tevens op het onderpand, dat de bank heeft. Het kapitaal is dus veel productiever geworden; veel meer personen hebben er nut van, maar het is niet verdubbeld: het crediet *schept* geen nieuw kapitaal [1].

Wanneer men echter niet te veel hecht aan het woord: *scheppen*, dan moet men toch erkennen, dat door het productiever worden van het kapitaal, door het opwekken en gebruik maken van de krachten van het kapitaal, die vroeger nog sluimerden, men een zeer groote aanwinst heeft gekregen, en dat men zich al zeer spoedig zou kunnen laten verleiden om van nieuw kapitaal te gaan spreken, terwijl het toch eigenlijk alleen hetzelfde oude kapitaal is, dat maar productiever gemaakt is. Duizend gulden toch, die zesmaal in een week in andere handen komen, doen veel meer nut dan duizend gulden, die slechts eenmaal in de week van eigenaar veranderen; dat meerdere nut nu verkrijgt men door middel van het crediet. Zeer aardig vergelijkt A. Smith daarom het crediet bij een weg in de lucht, zoodat men

---

[1] Zie de weerlegging van Macleod's credietttheorie in het academisch proefschrift van N. G. Cnoop Koopmans.

de wegen over het land nu als bouwland kan gebruiken; er is nu wel geen nieuwe grond gemaakt, maar de onproductieve weg is productief geworden, omdat men van een anderen weg kan gebruik maken.

Crediet schept dus geen nieuw kapitaal, dat is, hoe dikwijls ook beproefd, altijd gebleken iets te zijn, dat volstrekt buiten het menschelijke vermogen ligt [1], en kan dus een bank ook niet doen. Ten onrechte zegt daarom Mr. Verloren [2] "dat zoodra de banken meer "boekcrediet of meer bankbilletten begonnen af te geven, "het geld van vertrouwen ophield slechts een aanwijzing "op kapitaal te zijn, en van dat oogenblik af kwam "er meer kapitaal in den vorm van geld van vertrouwen "in omloop dan er metalen geld aan den omloop was "onttrokken, en van dat oogenblik af begonnen de ban"ken kapitaal te scheppen." Schrijver vergeet hier geheel en al dat voor de bankbilletten, die er uitgegeven werden, wissels in de plaats werden gekocht, of bij beleeningen men het recht had dit geld terug te vragen, dat er dus, zoo al die bankbilletten ingewisseld moesten worden, kontant geld, wissels en recht op uitstaand geld voldoende moesten zijn om dit te bewerkstelligen, en stel dat men maar bankbilletten in omloop had gebracht zonder er waarde voor in de plaats te verkrijgen, dan zou men bij de inwisseling geen geld hebben en de houders hunne bankbilletten kunnen verscheuren, want niemand zal er hun later iets voor willen geven, als zij niet meer ingewisseld kunnen worden. De houders dus van dergelijke bankbilletten, die volgens S. eigenaars zijn van dat nieuw geschepte kapitaal, zullen zich dan

---

[1] Mees, pag. 173.

[2] Verloren, pag. 101.

in hunne illusie zeer te leur gesteld vinden, want dat geheele kapitaal zal in rook verdwenen zijn.

Men moet nu het bankbillet volstrekt niet met het papierengeld verwisselen, dat echter al zeer dikwijls gebeurd is, vooral omdat het in sommige landen niet inwisselbaar en wettig betaalmiddel geworden is, zooals b. v. in Oostenrijk sedert 1848. Het papierengeld heeft slechts die waarde, die de uitgever, meestal de regeering, er aan geeft; het zijn billetten aan toonder, waarvan de inwisselbaarheid niet verplicht is, evenmin als het tevens een wettig betaalmiddel behoeft te zijn. Dit papierengeld is reeds zeer oud. Lang voordat men in Europa daaraan dacht, was dit reeds bij de Chineezen [1] in gebruik, ten minste Marco Polo (de bekende Venetiaansche reiziger in de laatste helft der 13e eeuw) verhaalt ons hoe van den bast der moerbeiboomen lange reepen vervaardigd werden even als papier, die ieder van gelijke grootte gemaakt, en van de vereischte handteekeningen en stempels voorzien werden. Deze moesten op verbeurte van het leven als betaalmiddel worden aangenomen. Veel later is dit in Europa nagevolgd, en er is nu bijna geen land waar niet een dergelijke proef genomen is of nog genomen wordt. Het oneconomische en onstaatkundige hiervan aan te toonen zal wel overbodig zijn. Geheel anders is het echter, waar, zooals in ons land, dergelijke billetten steeds inwisselbaar zijn; het gevaar van te groote uitgifte wordt daardoor gemeden, en men kan het als een rentelooze leening beschouwen; het heeft daarom echter zijn karakter van papierengeld niet verloren al is het inwisselbaar. [2]

[1] Courcelle Seneuil, Opérations de banque, pag. 311.

[2] Zie het onderscheid tusschen het papierengeld en geldpapier,

Het bankbillet vervult dus, zooals wij gezien hebben, een geheel andere rol dan het papierengeld, en heeft vooral in den laatsten tijd een zeer groote uitbreiding ondervonden. In den laatsten tijd heeft het toch in Duitschland en vooral in Frankrijk meer algemeenen ingang gevonden, en ook in ons land was het voor een 20 of 30 jaar nog lang niet algemeen in de wandeling. Eén land is echter in dit opzicht, zooals in zooveel andere gevallen, alle andere landen vooruit, nl. Engeland; daar is het bankbillet het eerst in algemeen gebruik geweest, en daar heeft het reeds zoo lang bestaan, dat het nu weer door een ander credietmiddel verdrongen wordt, en wel door de cheques.

Wij zullen in ons volgend hoofdstuk zien hoe dit credietmiddel ontstaan, in hoeverre het een credietmiddel, en waarom het algemeen gebruik bijzonder aan te bevelen is.

---

zeer duidelijk uiteengezet door Goldschmidt, Handelsrecht, bd. I. abt. II. pag. 1193 enz

HOOFDSTUK I.

DE CHEQUE UIT EEN ECONOMISCH OOGPUNT BESCHOUWD.

Zoo als wij in onze Inleiding opgemerkt hebben, wordt in Engeland het bankbillet langzamerhand door den cheque verdrongen, en dit is het gevolg van het steeds toenemend aantal depots aldaar; de cheque [1] toch is eene aanwijzing van een deponent op zijn gedeponeerd

[1] Gilbart, pag. 17 leidt cheque van het fransche woord echecs, chess af. Voor de herbergen, waar schaak kon gespeeld worden, werd een geruit bord, een schaakbord geplaatst. Dergelijke borden werden ook gebruikt als er geld moest afgeteld worden, en vandaar kwam de uitdrukking: "to check an account." Zoo wordt ook het gouvernements-gebouw, waar de publieke betalingen plaats hebben "the Exchequer" genoemd, waarschijnlijk afgeleid van het Fransche "exchiquier." In Engeland nu wordt er ook, check geschreven, en vandaar, dat Michaux-Bellaire, in de Revue du droit commercial van E. Dufour 1864, 1 Janvier pag. 4, check van het Engelsche werkwoord "to check" afleidt, wat verifieeren, controleeren beteekent. Hoewel nu beide vormen check en cheque gebruikt worden, zoo is toch volgens Gilbart de latere te verkiezen, daar het tot geene vergissing kan aanleiding geven, en ook uit het woord exchequer volgt; zoo gebruikt ook de bank van Engeland het woord "cheque-office." Daar er bij mij geene redenen bestaan om den anderen vorm de voorkeur te geven, en cheque ook meer algemeen schijnt te zijn bij de schrijvers, die over dit onderwerp handelen, zoo geloof ik, dat het ook het beste is om cheque te schrijven.

geld, het is een mandaat aan een bankier door iemand, die geld bij dien bankier heeft staan, om een bepaalde som gelds aan een aangewezen persoon of toonder op zicht te betalen.

Vroeger gaven de banken aan hen, die geld bij hen gedeponeerd hadden promissory notes voor een evenredig bedrag; na 1772 is dat echter veranderd. In het jaar 1742 toch werd er een acte uitgevaardigd, waarbij het monopolie van de bank van Engeland gevestigd werd, en dat is de hoofdreden van de invoering der cheques geweest, hoewel die eerst 30 jaar later plaats had, om aldus het verbod van papier aan toonder uit te geven te ontduiken. Sedert dien tijd geven zij boekcrediet met de permissie aan hunne klanten om daarop aanwijzingen te doen, die op zicht betaalbaar zijn. Wanneer men tegenwoordig geld bij een bank wil deponeeren, dan moet men door een bij de bank bekend persoon zijn voorgesteld, die voor de solvabiliteit en moraliteit van den deponent instaat; want de bank beschouwt het als een gunst u toe te laten. Men moet beginnen met op zijn minst 100 £ te deponeeren, en schrijft daarop zijn handteekening in een daartoe bestemd boek, om die later als het noodig is te kunnen contrôleeren; is dat geschied dan ontvangt men drie verschillende boekjes nl. een slip-, cheque- en passboek. Op het slipboek worden de gedeponeerde gelden bij den bankier aangeteekend; het chequeboek bevat een zeker aantal blaadjes; wanneer er nu een betaling moet plaats hebben, dan wordt er een uitgescheurd, en daarop wordt dan het vereischte bedrag geschreven, en tevens door den deponent onderteekend en gedagteekend. Dit is de cheque, die naar den bankier gaat, en waarop deze na ontvangst de betaling doet. Op het passboek worden de gedane be-

talingen genoteerd, en het contrôleert dus met het slipboek, hoeveel het montant van den deponent bij den bankier nog bedraagt.

In Engeland is het niet alleen onder de kooplieden gewoonte een rekening-courant bij een bankier te houden; bijna ieder particulier van eenig vermogen heeft dit ook [1], en het wordt zelfs voor fatsoenlijk gehouden, zoozeer, dat toen eens aan een winkelier in Londen het onderscheid tusschen een burgerman en een gentleman gevraagd was, hij antwoordde: Een burgerman betaalt contant in geld hetgeen hij bij mij koopt, een gentleman daarentegen koopt op crediet, en zendt mij elke zes maanden een cheque op zijn bankier. Het kenmerk dus van een gentleman in Engeland zou zijn een rekening-courant bij een bankier te hebben.

Het bedrag der depots heeft dan ook in Engeland een bijzonder hoog cijfer bereikt: terwijl voor 20 jaar het reeds 100 millioen £ bedroeg, is dit in 1862, volgens McCulloch, reeds tot 200 geklommen, en schatte Darimon het in 1865 op 250 [2]. Alleen de stad Londen zou hierin, volgens Wolowski [3], voor circa 70 millioen £ deelen. De gezamenlijke depots in Groot Brittanje en Ierland bedragen volgens hem 300 à 400 millioen £ [4].

Gewoonlijk ziet een cheque in Engeland er aldus uit:

---

[1] Vooral is het houden van rekening-courant in Engeland toegenomen na de wet van 1844 op de banken, waarbij de uitgifte van bankbilletten verminderd werd, Gilbart, pag. 463.

[2] Louis Nouguier, des chèques, pag. 164.

[3] M. L. Wolowski, la question des banques, pag. 320.

[4] Enquête, II. pag. 112.

In Londen zijn dan ook 3 banken, die 25 maal hun stamkapitaal in depots ontvingen, en jaarlijks 45 pCt. uitkeeren. De gemiddelde rente, die een goed georganiseerde Eng. depositobank maakt, is 25 pCt. Vierteljahrschr. für Volkswirthschaft, 1865, 3 bd. pag. 206.

boven aan den rechterkant de plaats en datum der uitgifte, en aan den linkerkant de naam van den bankier. Vervolgens is hij aan een bepaald persoon of toonder gesteld, en dan is het bedrag in letters uitgedrukt, terwijl aan den rechterkant beneden de onderteekening en links het bedrag in cijfers geplaatst wordt, b. v. [1]:

London 10th. November 1868.

Messrs. Jones, Loyd and Co.

Pay A. B. Esq. or bearer one hundred Pounds on amount of

C. D.

£ 100.

Wat den vorm betreft komt de Engelsche cheque dus zeer nabij aan een wissel op zicht; wij zullen later zien hoe hij ook als een inlandbill beschouwd wordt. Het is dus een mandaat aan den bankier, om aan een bepaald persoon of toonder te betalen.

---

[1] Chitty, on bills of exchange, promissory notes, cheques etc., 10de editie, pag. 97 en 341. McCulloch (dictionary of commerce and commercial navigation 1856, pag. 282) heeft echter een kleine verandering; daar staat nl. het bedrag in cijfers boven, en de naam van den bankier beneden. Deze vorm is natuurlijk even geldig; ik zou echter meenen, dat de vorm zoo als Chitty die opgeeft, de meest gebruikelijke is, daar ik dien ook elders heb aangetroffen, o.a. in het Neues Archiv für Handelsrecht, IV. 1862, pag. 229; Story on promissory notes, pag. 614 enz. Ook Gilbart, pag. 50, heeft het bedrag beneden; bij nommert echter de cheques; of dit nu algemeen gebruikelijk is, en dus een omissie van de andere schrijvers, of dat slechts enkele banken dit doen, heb ik niet kunnen te weten komen; in alle gevallen is het dunkt mij veel praktischer, daar het voor de controle veel gemakkelijker is, als er b. v. een cheque zoek is geraakt of gestolen is. Volgens de dictionnaire universel, théorique et pratique du commerce et de la navigation, I. pag. 639, zijn zij ook genommerd.

In Frankrijk daarentegen was vroeger de vorm geheel anders: daar was het geen mandaat, maar in den vorm van reçu, en wel om de drukkende zegelwet [1] op het handelspapier te ontduiken, nl. 50 cts. voor elke 1000 francs. Er bestaat ook wel eene zegelbelasting [2] voor reçus, en wel van 50 cts. voor een reçu boven de 10 francs, maar deze wordt om het exorbitante daarvan nooit geïnd, tenzij de reçu in rechten wordt gebracht; zoodat het publiek zich volstrekt niet meer aan die wet uit den tijd der republiek stoort. Dat belastbare van den cheque als mandaat is nu wel door de wet van 23 Mei 1865 veranderd, die den cheque in de eerste 10 jaren na de inwerkingstelling der wet van elke belasting vrijstelt; maar daar het deposito-systeem, daar het geheele credietwezen in Frankrijk nog niet sterk ontwikkeld is, zoo is dáár ook de cheque nog in zijn kindschheid en wordt er nog zeer weinig gebruikt. Terwijl in Engeland de substitutie van papier voor specie reeds zooveel mogelijk is volbracht, moet dit in Frankrijk nog geschieden; want de massa goud, die daar nog circuleert is veel grooter dan in Engeland [3].

Reeds lang vóór de wet op de cheques gaven enkele groote huizen aan hunne klanten boekjes met cheques even als in Engeland; maar, daar het in Frankrijk volstrekt geen gewoonte is, zijn geld bij een

[1] Wet van 5 Junij 1850.

[2] Wet van 13 Brumaire an. VII.

[3] Er wordt dan ook in Frankrijk met een metaalrijkdom van 4 à 5 milliarden fr. voor 40 milliarden omgezet, terwijl de omzet in Engeland 75 à 80 milliarden bedraagt met 1 milliard in metaal. Munzinger, Motive zu dem Entwurfe eines Schweizerischen Handelsrechtes, pag. 401. Victor Bonnet (revue des deux mondes, 1864 1 Janvier) schat echter den metaalvoorraad in Frankrijk op 6 à 7 milliarden, en in Engeland 1500 millioen.

bankier te deponeeren [1], en daar zij geen algemeene inwisseling [2] hebben, zooals wij zien zullen dat in Londen en New-York bestaat, hielp dit al zeer weinig voor de uitbreiding van het crediet; want zoodra men een cheque ontvangen had, werd die aan den bankier gepresenteerd, en weer in metaal of bankbilletten ingewisseld, zoodat het groote nut der clearing geheel en al verloren ging. Terwijl dan ook in Engeland de cheque overal gebruikt wordt tot in de kleinste plaatsen, geschiedt dit in Frankrijk alleen in Parijs, Hâvre, Bordeaux, Lyon en Marseille. [3]

De Fransche bank [4] geeft voor de depots, die zij ontvangen heeft, reçus, die men billets blancs sur la banque noemt; deze billetten nu, die alleen in naam van den cheque verschillen, dragen een serie en een ordenummer. Verder zijn er nog billets rouges, die alleen als virement tusschen de kooplieden, die de bank geadmitteerd

---

[1] De weinige personen, die in Frankrijk hun geld bij iemand deponeeren, doen dit gewoonlijk bij een notaris. Meestal houdt men het echter zelf in kas, en bewaart alles zelf, zoodat de Morny in de zitting van 25 Mei 1864 ook zeide: dat er nog heel wat geld in Frankrijk verstopt was, enfoui dans les bas de laine. Dit wordt door sommigen op 600, door anderen zelfs op 3000 millioen francs geschat; zie het rapport van Darimon over het wetsontwerp omtrent de cheques, pag. 28.

[2] Het eenige virement, dat in Frankrijk plaats heeft, geschiedt aan de bank door de houders van billets rouges, en in den laatsten tijd ook door de agents de change onderling. De kleinhandelaars, vooral de kleine industrie, zijn tot nu toe echter nog geheel vreemdelingen aan die operaties gebleven. Journal des Economistes 1864, XLIII, pag. 213.

[3] Enquête IV 13.

[4] Revue de droit commercial par E. Dufour. 1864, I Janvier, pag. 13.

heeft, gebruikt worden.[1] De bank is zeer lastig met het openen van een rekening-courant, en geeft geen interest. Verschillende andere maatschappijen als: de credit-mobilier, foncier, agricole enz. geven wel interest, en zijn ook veel gemakkelijker bij de toelating. Zij hebben echter verschillende bepalingen over de uitbetaling, de weigering van cheques enz.; b. v. dat cheques boven de 20,000 francs op 2 dagen zicht betaalbaar zijn. Zij geven òf chequeboeken, òf gedrukte reçus, òf nemen op welk papier ook geschreven reçus aan.

De vorm nu der cheques is natuurlijk geheel veranderd na de Wet van 1865, toen de zegelbelasting er op werd opgeheven. In het projet de loi art. 1 was voorgesteld den vorm vrij te laten òf als mandaat, òf als reçu; de commissie van rapporteurs was echter van meening, dat het beter was alleen den vorm van mandaat aan te nemen, daar de keus tusschen beiden geen voordeel aanbracht, en er daarentegen wel bezwaren tegen waren. De vorm van reçu toch zou eene onwaarheid bevatten; want de cheque wordt niet uitgegeven nadat het geld geïncasseerd is, maar voordat de betrokkene het verzoek tot betaling weet. Verder zou het tot misverstand kunnen aanleiding geven, als twee zoo geheel verschillende papieren als de cheque en de kwitantie dezelfde namen droegen. De commissie vond het daarom beter alleen den naam en de definitie van mandaat te behouden, en dit is dan ook in de wet aangenomen. De Fransche cheque verschilt dus tegenwoordig niet veel met

---

[1] Dat deze billetten nog al veel gebruikt worden blijkt, dat in het jaar 1864 hun gezamenlijk bedrag de som van 14 à 15 milliarden heeft beloopen. Zie het rapport van den graaf de Germiny, den 9 Juni 1865 in den Senaat voorgelezen.

de Engelsche cheque. Hij bestaat uit 2 lange smalle briefjes, die aan de smalle zijde aan elkander vastzitten. Een lijnrechte streep deelt het in 2 ongelijke helften. Bij het gebruik nu wordt de cheque van het in het chequeboek blijvende kleinere deel losgesneden, nadat de uitgever op het laatste de aangewezen som heeft aangeteekend; zoo kan hij altijd nazien, welk saldo hij nog in de bank overhoudt, en hij houdt een goede contrôle bij latere afrekening met de bank. Het komt dus geheelenal in de plaats van het passboek in Engeland.

In Schotland bestaat die inrichting van de cheques bijna in het geheel niet; heeft daar iemand in den loop van den dag eenige betalingen te doen, dan gaat hij 's morgens naar de bank, en neemt dan in eens dat bedrag in billetten uit de bank, dat hij dien dag noodig heeft; zoo ontvangt hij dan ook slechts bankbiljetten, die hij dan 's avonds gezamenlijk naar de bank brengt. Er is dan ook voor eenige jaren een nieuwe bank, de Dunedinbank of Scotland, opgericht, die zich met het bepaalde doel gevestigd heeft om cheques uit te geven; die bank vindt echter nog weinig ingang, en men blijft zich daar nog liever bij het oude bepalen.

Niettegenstaande de cheques daar dus nog zoo weinig in gebruik zijn, is echter toch het depot-systeem er het meest ontwikkelde van alle landen, want voor eene bevolking van 3 millioen zielen is het cijfer van 60 millioen £ bijzonder groot, terwijl Engeland met 20 millioen inwoners in hetzelfde jaar 1865 250 £ had. Het aantal depots is dan ook in Schotland in de laatste jaren zeer toegenomen: terwijl in 1845 volgens Wilson (de oprichter van de Economist) het cijfer 30 millioen £ beliep, was het reeds

in 57 volgens McCulloch tot 50 geklommen en in 65 schatte Darimon het op 60. [1] De banken geven daar dan ook bijna allen interest voor de depots, terwijl dit juist in Engeland eene uitzondering is. Wel een bewijs, dat het credietwezen in Schotland sterk is ontwikkeld, is, dat het, hoewel het zeker een der meest commercieele en industrieele landen van Europa is, het toch aan 4 millioen £ specie genoeg heeft. [2] De banken zijn daar dan ook bijna allen circulatiebanken, en zij hebben hunne bijkantoren tot in de kleinste plaatsen. [3] Terwijl dan ook in Engeland de banken niet toestaan boven het gedeponeerde te trekken, werken de Schotten zeer veel met kaskrediet, dat is: zonder onderpand leenen dáár de banken alleen op persoonlijk crediet, en bevinden er zich zeer wel bij [4].

---

[1] Rapport van Darimon, pag. 17.

[2] Revue des deux mondes 1864, 1 Janv. pag. 93.

[3] De wetten over het bankwezen zijn in Schotland verschillend van die in Engeland. Zoo mogen b.v. in Schotland billetten onder de 5 £ worden uitgegeven, wat in Engeland verboden, en wat voor Schotland een zeer groot voordeel is. De Engelsche banken mogen in geen geval de uiterste grens overschrijden; dit mogen de Schotsche banken wel, mits zij evenveel goud en zilver daarvoor in de plaats in kas houden. Als er in Engeland een vereeniging van 2 circulatiebanken plaats heeft, dan kan de vereenigde bank slechts voor zooveel aan billetten uitgeven, als een dier twee vroeger had; in Schotland daarentegen voor zooveel beiden te zamen vroeger hadden. Al deze regelingen zijn tot stand gekomen door de 8 & 9 vict. C. 38 in het jaar 1845, die ook de vrijheid der circulatiebanken beperkt heeft, zoodat geen bank meer mag uitgeven, dan zij uitgaf in het jaar voor den 1en Mei 1845. Gilbart, pag. 509.

[4] Het kaskrediet is veel beter, dan het disconteeren van wissels; want men betaalt dan dikwijls voor een grootere som interest dan men noodig heeft. Iemand heeft b.v. een wissel van *f* 10000, en heeft maar *f* 8000 noodig; nu kan hij die *f* 2000 niet zoo spoedig

Het is daarom te betreuren, dat in een zoo ontwikkeld land het cheque-systeem nog zoo weinig ingang gevonden heeft, daar ook volgens het programma van die nieuwe bank in een bepaalde behoefte voorzien werd; daarom is het ook waarschijnlijk, dat, al heeft het in de eerste jaren geen gunstig onthaal gevonden, dit later wel beter zal worden.

Ook Ierland behoort tot de landen, waar het cheque-systeem nog in zijn eerste ontwikkeling is. Beter is het in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika gesteld; dáár heeft het reeds sinds langen tijd een zeer grooten bloei bereikt. Het geheele bankwezen is daar, zooals bekend is, zeer ontwikkeld; in de enkele stad New-York zijn b. v. niet minder dan 53 banken met een gezamenlijk kapitaal van circa 66 millioen $ [1]. Dat de banken [2] er een afzonderlijken klerk voor de cheques op na houden, is wel een bewijs, dat het gebruik van cheques er bijzonder groot is. Die checkclerk [3] moet een alphabetische lijst maken van alle cheques, die, hetzij als depot, of ter betaling, of hoe dan ook in de bank komen; op die manier worden de andere boeken gecontroleerd; want, komt dit bedrag uit met het bedrag der in de andere boeken voorkomende cheques, dan is dit een bewijs, dat er geen fout begaan is [4].

Door de groote drukte, die er dikwijls aan de banken

---

weer plaatsen, en verliest daarvoor zijn interest; bij kaskrediet daarentegen betaalt hij slechts interest voor *f* 8000. Verder is men bij een wissel aan den tijd gebonden, bij kaskrediet niet.

[1] Gibbons, the banks of New-York, pag. 9.

[2] Terwijl in Engeland de meeste cheques op bankiers worden afgegeven, geschiedt dit in Amerika daarentegen meestal op banken. Story, commentaries on the law of promissory notes, pag. 614, § 487.

[3] Gibbons, pag. 244.

[4] Voor zooverre ik heb kunnen nagaan wordt deze klerk in de

heerscht kan het zeer licht gebeuren, dat er met het afgeven van cheques misbruik wordt gemaakt om de bank op te lichten. Over valsche en vervalschte cheques zullen wij later handelen, maar ook, zonder dat een cheque vervalscht wordt, hebben de deponenten er soms middeltjes op om de bank te bedriegen, om nl. dezelfde cheques door verschillende kanalen aan de bank gelijktijdig te presenteeren. B. v. [1] de noteteller (die het geld voor de promessen, die aan de bank in disconto of ter incasseering gegeven zijn, int) kan dien bij de betaling van een promesse ontvangen; de paying teller om dien uit te betalen; de depositteller kan hem in depot nemen, en eindelijk de runner (de bediende, die het geld voor de vervallen wissels enz. ophaalt) bij de betaling van een wissel. Al die personen nu kunnen een cheque op hetzelfde depot luidende op denzelfden tijd zonder van elkander te weten ontvangen. A. heeft b. v. een saldo van 1000 $ bij de bank staan; nu kan hij daarop bij den payingteller voor goud trekken; hij kan ook dien cheque aan een ander dealer van dezelfde bank geven, die dezen te gelijker tijd daar deponeert; tevens kan hij aan den lessenaar van den noteteller er eene note mede ontvangen, en bij een wissel op zicht betaalt hij daarmede denzelfden dag den runner, zoodat hij 4000 $ kan trekken, met een balans van 1000 $. Wat de tellers betreft, kunnen zij door twee middelen tegen dit bedrog beschermd worden: door elkander zooveel mogelijk op de hoogte van zaken te houden, en verder moeten zij zich op de

---

Eng. banken er niet op nagehouden, wel wordt daar ook een chequeledger gehouden, waarin alle cheques moeten worden opgeschreven, om dus de controle gemakkelijker te maken, Gilbart, pag. 272.

[1] Gibbons, pag. 144.

goede trouw van A. verlaten, terwijl de runner alleen op dit laatste kan vertrouwen. Op deze wijze wordt echter zeer zelden gefraudeerd; want al gelukt het, het wordt toch natuurlijk zeer spoedig ontdekt, en de banken waarschuwen elkander voor dergelijke oplichters.

Een ander middel van oplichting wordt meer in praktijk gebracht, hoewel oude gediende klerken ook daartegen weten te waken; ik meen het zoogenoemde *kiting* [1], dat aldus in zijn werk gaat. A. en B. hebben depots gehad, de een bij bank C., de andere bij bank D.; als nu het saldo van beiden op is, dan trekken beiden een cheque op hunne bank, en verruilen die, zoodat B. de cheque van A. op bank C. getrokken krijgt, en A daarentegen dien van B. op bank D. Beiden geven nu die verruilde cheques in depot, A. den cheque van B. bij bank C. en B. den cheque van A. bij bank D.; worden nu deze als goede cheques aangenomen, dan hebben zij dus weer een nieuw saldo verkregen, en trekken dan spoedig daarna op hunne bank. Als dan den volgenden morgen het bedrog uitkomt, dan zijn bank C. en D. ieder een gelijke som kwijt.

Een middel hiertegen is het waarmerken [2] van de cheques; er wordt nl. geen cheque, die op een an-

---

[1] Gibbons, pag. 87. Dit schijnt in Engeland ook wel eens te gebeuren. Gilbart, pag. 41.

[2] E. Dufour, 1864 Juin pag. 293 etc. uitgaande van het denkbeeld, dat de cheque een circulatiemiddel is, en als zoodanig moet fungeeren, wil terecht, dat alle cheques, vóór zij in circulatie komen, geviseerd moeten worden (zooals de wet van 1858 voor de warrants voorschrijft); want door dat visa zullen zij overal als betaling aangenomen worden, daar zij dan bijna even goed als bankbilletten zijn; wanneer dit viseeren niet plaats heeft, dan zullen de cheques nooit lang blijven circuleeren; want men zal voor zekerheid ze al zeer spoedig ter inwisseling komen aanbieden. Wij zullen nu later zien of cheques als circulatiemiddelen moeten beschouwd worden of niet.

dere bank getrokken is in betaling of in depot genomen, die niet vooruit door de betrokken bank is gevisceerd geworden, wat door den payingteller geschiedt, die dit natuurlijk alleen doet als er genoeg saldo in kas is; hij schrijft dan zijn naam dwars over den cheque. Zulke certified cheques kunnen later nooit door die banken geweigerd worden, terwijl de bank, die ze ontvangt ze zeker in depot zal nemen; want zij behoeven nu niet meer op den trekker te letten. Zij worden dan ook den deponent toegerekend als terstond te zijn betaald.

Dit certifieeren is vooral voor de deponenten van zeer groot gemak; want als zij een cheque naar een andere plaats willen opzenden, dan laten zij dien eerst visceren, en dan is hij even goed als een bankbillet. Voor de bank is het echter een gewaagd iets; want zij zijn nu gehouden zulke cheques te honoreeren, en zij moeten dus goed het bedrag der gecertifieerde cheques aanteekenen, anders zouden zij, als het eenigen tijd duurde, voordat dergelijke cheques gepresenteerd werden, er zeer mede bedrogen kunnen worden; daarom, hebben de New-Yorksche banken een certification checklist om duplicaties van cheques te voorkomen, en om den teller te helpen herinneren; want zij kunnen zoolang in de wandeling blijven, dat zij uit het geheugen van den payingteller zijn geraakt. Omdat het nu voor de banken zoo gevaarlijk is, geschiedt het certifieeren lang niet altijd, en kan het kiting nog wel eens reusseeren; want het wordt aan den depositteller overgelaten of het noodig is de ter depot gepresenteerde cheques te laten certifieeren of niet.

Als een bewijs nu hoe enorm het cheque-systeem in Amerika ontwikkeld is dient deze statistische opgave, dat, terwijl in Londen in 1863 het jaarlijksche bedrag

der cheques 1500 £ beliep, dit in de zooveel kleinere stad New-York 1800 millioen £ bedragen heeft, dus bijna 5 millioen £ dagelijks.

Wat de andere landen betreft, in weinige [1] is tot nu toe het cheque-systeem doorgedrongen, en, hoewel het in verscheidene landen door de wet geregeld is, heeft het toch in zeer weinige eenige economische beteekenis verkregen. Onder die weinige kan men Zwitserland rekenen. In Basel, Geneve en Zurich worden reeds sedert verscheidene jaren aanwijzingen gebruikt, die behalve den naam anders groote overeenkomst met de cheques hebben; zij luiden aldus [2]: "von meinem Guthaben bei der Bank.... überlasse ich an A die Summe von Franken.... Bankvaluta zur Belastung in Conto-korrent den..... en de onderteekening, terwijl boven aan staat: an die Bank..... Sedert 1864 geeft ook de Eidgenössische bank in Bern chequeboekjes uit, die geheel en al volgens het Engelsche model zijn; zij heeft zich echter bij groote sommen eenige respijtdagen voorbehouden, nl. van 5—10,000 fr., kan zij 3 dagen en boven de 10,000 fr. 8 dagen met de betaling wachten. Zij geeft 4 pCt. interest van den dag na den inbreng tot den dag voor de uitbetaling. In het begin moesten volgens haar programma de cheques steeds aan toonder zijn; later is men daar echter van afgeweken, en nu heeft men ook cheques aan een bepaald persoon

---

[1] Als een bewijs hoe het depot-systeem nog weinig ontwikkeld is in Duitschland diene, dat in 1864 het gezamenlijk bedrag van depots in alle Pruissische banken 30 mill. thaler beloopen heeft, $^1/_{72}$ van den omzet aan die banken. Het is daar dan ook verboden rente te geven voor de depots, wat alleen aan de Pruissische bank is toegestaan. Vierteljahrschrift für Volkswirthschaft etc. 1865, band III., pag. 206.

[2] Munzinger, pag. 406.

of order. Hoewel nu in de laatste jaren het depotsysteem veel algemeener wordt, zoo berekent Munzinger, dat er toch zeker nog 25 millioen fr. in Zwitserland als onvruchtbaar kapitaal blijft liggen, dat door de depositobanken en het cheque-systeem, vruchtbaar kon gemaakt worden [1].

In Portugal [2] en Spanje zijn ook eenige artt. in het W. v. K., die op de cheques betrekking hebben; of zij echter daar in de gewoonten zijn opgenomen, heb ik niet te weten kunnen komen, maar geloof niet, dat zij er veel gebruikt worden; van Spanje heb ik alleen gevonden, dat zij er sedert 1847 in gebruik zijn [3].

Verder heeft men nog enkele steden, waar aanwijzingen op depots als betaalmiddel gebruikt worden, zooals in Leipzig, waar zij Stellzettel of Empfangscheine genoemd worden, die dien zelfden dag vóór 's avonds zes uur betaald, en bij niet betaling aan den uitgever zonder protest teruggegeven moeten worden [4].

In Antwerpen [5] worden de meeste betalingen van koop-

---

[1] Volgens Mittermaier (Zeitschrift für das gesammte Handelsrecht von Goldschmidt, X. pag. 1) zijn ongeveer 25 millioen fr. bij de depositobanken in Zwitserland gedeponeerd.

[2] Mittermaier meent, dat Holland en Portugal de eenige landen zijn, die aangaande bankaanwijzingen voorschriften hebben. Hierin vergist hij zich echter, want behalve deze heeft men nog de Beijersche, Saksische, Spaansche, Brasiliaansche, Newyorksche en andere wetboeken. Het is waar, in de eerstopgenoemde wetten worden alleen de gewone aanwijzingen behandeld, maar, daar de bankaanwijzingen er een onderdeel van uitmaken, zoo zijn die wetten ook op bankaanwijzingen van toepassing.

[3] Dufour, 1864, pag. 6.

[4] Wächter, Wechsellehre, pag. 87.

[5] Fransche enquête, V., pag. 634, antwoord van den Hr. Kreglinger, gouvernements-commissaris bij de nationale bank van België.

lieden door cheques gedaan. Die cheques komen bijna allen in handen van de banque nationale, waar dan het décompte van den dag òf door overschrijvingen op de courant-rekening bij de bank geregeld wordt, òf door middel van de bankiers en kassiers in contanten wordt uitbetaald. Het cheque-systeem heeft daar dus een hoogen graad van ontwikkeling bereikt; het is slechts jammer, dat het zich ook niet tot de partikulieren heeft uitgebreid. In Brussel daarentegen, waar de handel en het bankwezen ook in grooten bloei zijn, komt het gebruik van cheques weinig voor; daar wordt bijna alles met bankbilletten afgedaan.

Ten laatste moeten wij zien, hoe het in Nederland gesteld is, waar wel geen eigenlijke cheques zijn, namelijk niet wat den naam betreft, maar waar toch hun rol door het kassierspapier en verdere aanwijzingen even goed vervuld wordt. [1]

Reeds van ouds was de kassierderij bij ons in aanzien. Volgens Luzac [2] hebben de kassiers hun oorsprong te danken aan de gewoonte van sommige Zaandammer kooplieden, die in plaats van hun geld telkens mede te nemen, dit bij vertrouwde personen in Amsterdam achterlieten. Wat hiervan waar moge zijn, dit is zeker,

---

[1] Terwijl in Holland de cheque niet in naam, maar eigenlijk wel in de daad bestaat, heeft juist het tegenovergestelde in Oostenrijk plaats, waar aan het woord cheque een geheel andere beteekenis gegeven wordt, nl., de door de depositobank uitgegeven giro-aanwijzingen, die veel overeenkomst met bankbilletten hebben. Dit moet wel in 't oog gehouden worden, wanneer men over Oostenrijksche cheques leest, want er zouden groote verwarringen door kunnen ontstaan. Vierteljahrschrift für Volkswirthschaft von J. Faucher, 1866, B. II. pag. 105. Friedr. Kleinwächter, eine Studie über Zettel und Depositenbanken.

[2] Luzac, III., pag. 394.

dat zij sedert langen tijd bestaan hebben, en spoedig algemeen in gebruik kwamen, daar men het veel gemakkelijker vond een ander zijn kas te laten houden. Reeds in de 16e eeuw toch, waren zij algemeen bekend, en werden er strenge keuren [1] tegen hen uitgevaardigd, daar men hen beschuldigde van het geld te bicquetteeren, d.i. de zwaarste geldstukken uit te wegen om die tegen lichte te doen hermunten, wat men toen natuurlijk zeer strafbaar vond. Nog gedurende geruimen tijd werden zij door de regeering gewantrouwd en stonden zij in geen goeden reuk; want nog in de keur van 6 April 1684 werden zij met de wisselaars en joden als gevaarlijke lieden beschouwd. Hoewel zij nu in den beginne alleen kashouders van enkele personen waren, deden zij later dezelfde diensten als de depositobanken, want bij betalingen tusschen de klanten van denzelfden kassier had er alleen overschrijving in diens boeken plaats. Daar er echter tusschen de jaren 1770 en 1780 54 kassiers in Amsterdam waren, hielp dit nog weinig; maar omdat nu de verplaatsing van specie meestal alleen tusschen de kassiers onderling geschiedde, kwamen dezen op het denkbeeld om op bepaalde tijden al hun onderlinge schuldvorderingen tegen elkander in te wisselen, zooals wij later zien zullen dat in Londen en New-York gebeurt.

De kassiers waren alleen kashouders, en het geld, dat hun werd toevertrouwd, moesten zij onaangeroerd in hunne kelders laten liggen; vandaar dat zij voor hunne moeite

---

[1] Vooral de keuren van 5 Juni 1604, 21 Maart 1606 en 15 Juli 1608; bij deze laatste keur werd de kassierderij geheel opgeheven; maar die keur vond zulk een tegenstand bij de kooplieden, dat zij reeds na 14 dagen gemitigeerd werd. Mees, pag. 26. De laatste keur, en die vooral door het Wetboek van Koophandel is nagevolgd, is die van 30 Januari 1776.

een zekere provisie namen (meestal $\frac{1}{8}$ pCt.); en aan die vroegere gewoonte hebben wij ook nu nog de artt. 75 en 226 van het Wetboek van Koophandel te danken. Dit is echter sedert geruimen tijd geheel veranderd; want reeds ten tijde van Luzac lieten de kassiers, wat zij tegenwoordig ook nog doen, het geld niet ongebruikt liggen, maar maakten het daarentegen weer productief;[1] zij hebben echter hunne provisie behouden, zoodat zij hoe langer hoe minder gebruikt worden, en men veeleer zijn geld bij de depositobanken brengt, waar men in plaats van provisie te moeten geven interest ontvangt.[2] Vroeger gingen de kooplieden, als zij geld moesten hebben, liever[3] bij de kassiers dan bij de Nederlandsche bank; want men meende, dat het personeel crediet van den koopman, die het geld noodig had, er onder leed, en vandaar, dat de kassiers toen, hoewel reeds verouderd, toch nog goede zaken deden; dit vooroordeel is gelukkig thans geheel en al verdwenen, en de kassierderij is dan ook nu hier te lande zeer achteruitgegaan; terecht spoort de Heer Pierson hen daarom aan, hunne oude tradities vaar-

---

[1] Mittermaier, nog hechtende aan dat vroegere denkbeeld der kassierderij, van nl. het geld als een zuiver depot te beschouwen, en het in de kelders te laten liggen, zegt terecht, dat kassiersbriefjes geheel iets anders dan cheques zijn, en kent het dus niet zulk een groote economische beteekenis toe als aan den cheque.

[2] In den allerlaatsten tijd zijn er weer enkele kassiers, die alleen als zoodanig werkzaam zijn, waaronder naar ik vernem de Ontvang- en Betaalkas te Amsterdam moet gerekend worden. Zoo heeft ook de Associatie-Cassa steeds de haar toevertrouwde gelden onaangeroerd in haar kas gelaten. Zij heeft echter aan hare werkzaamheden een Rente Cassa gevoegd, die wel de gedeponeerde gelden gebruikt, en er dan ook interest voor betaalt. Staathuishoudkundig jaarboekje 1866, pag. 342.

[3] Verhandeling over een op te rigten handelsbank, pag. 33 en 82.

wel te zeggen, en het initiatief te nemen tot nieuwe depositobanken [1].

Om nu het geld, dat men bij een kassier heeft gedeponeerd, terug te krijgen, geeft men aanwijzingen op dien kassier, kassiersbriefjes. De vorm is meestal zoo als de vroegere Fransche cheques, nl. als een quitantie en gewoonlijk aan toonder; is de vorm echter die van een Engelschen cheque, nl. als een mandaat, dan *moet* het aan toonder zijn; immers als het aan een bepaald persoon of order luidde, zou het volgens art. 210 Wetboek van Koophandel eene assignatie zijn. De Hollanders waren de Engelschen in het gebruik [2] van dergelijke aanwijzingen vooruit; terwijl, zoo als wij gezien hebben, het gebruik van cheques eerst in 1772 in Engeland is ingevoerd, gaven reeds in het begin van de 18e eeuw de kooplieden aan hun crediteuren kassiersbriefjes op naam af, zoodat ook John Law dit gebruik aan de Engelschen ter navolging aanraadde [3]. Hoewel nu de cheque of het kassiersbriefje in Holland bekend

---

[1] Economist 1865, pag. 447.

[2] Volgens Macleod, dictionary, pag. 424, zouden reeds de Romeinen het gebruik van de cheques gekend hebben, en ze *attributio* of *prescriptio* genoemd hebben, terwijl eerst in de 17e eeuw de Hollanders deze zouden hebben doen herleven; hij geeft echter geen enkel bewijs hiervan, en daar ik deze bewering bij geen andere schrijvers gevonden heb, durf ik voor hare juistheid niet instaan. Volgens Malynes, in zijn Consuetudo vel lex mercatoria, zouden de Hollanders dit gebruik van de Italianen hebben overgenomen (Macleod, dictionary, pag. 219). Al waren de cheques niet vroeger in Engeland bekend, zij bestonden echter wel in andere landen; ten minste, wij vinden er gewag van gemaakt in een Neurenberger reformatie van 1564 en een Frankforter van 1611. Ook bij Scaccia, § 1, Qu 7, part. 2, ampl. 3. Zie Bicner, Wechselrechtliche Abhandlungen, pag. 30.

[3] Deutsche Vierteljahrschrift 1864, 3e Abth., pag. 139.

genoeg, en onder de kooplieden zeer gebruikelijk is, zoo is hier toch het depot-systeem nog zeer weinig onder de partikuliere personen doorgedrongen, en eerst dan zal de cheque een veel grootere economische beteekenis verkrijgen.

In de laatste jaren, vooral na 1863, zijn hier te lande echter verschillende inrichtingen ontstaan, die, al dragen zij niet allen den naam van bank, toch meestal haar werkzaamheden verrichten, en die door rente voor de depots te geven de kassiers hoe langer hoe meer verdringen. In den allerlaatsten tijd hebben ook bij sommige van die banken particulieren hun gelden gedeponeerd, en dezen nu betalen hunne schuldeischers met cheques, evenals dit in Engeland geschiedt; het is wel een verblijdend vooruitzicht, dat men hiertoe eindelijk is overgegaan, al zijn die particulieren ook nog zeer weinigen in getal [1].

De Haarlemsche Bankvereeniging en de Kasvereeniging te Amsterdam hebben tot het in depot geven door partikulieren wel het meest van alle dergelijke banken bijgedragen [2]; haar hoofddoel is dan ook gelegenheid te

---

[1] Het aantal partikulieren, die in rekening-courant met de Kasvereeniging staan, zal ongeveer een 60 bedragen.

[2] Onder deze moeten ook nog genoemd worden: de Commandietkas te Rotterdam, de Crediet-vereeniging, die de eerste bank was, die rente voor gedeponeerde gelden betaalde; verder de Rotterdamsche bank, hoewel deze niet door cheques op zich laat trekken, maar rentedragende deposito-billetten afgeeft, die op order gesteld zijn; het aantal partikulieren dat hiervan gebruik maakt, neemt echter gestadig toe. Evenzoo handelt ook de Nederlandsch-Indische Handelsbank te Batavia.

Volgens den naam zou men meenen, dat ook de Nederlandsche Credit- en Deposito-bank veel werk van depots zou maken, dit schijnt echter niet het geval te zijn, want het bedrag der depots was b. v. op 31 December 1865 nihil. Staathuish. jaarb. 1866, pag. 337 en verv.

geven tot eene gemakkelijke wijze van tijdelijke geldbelegging ook voor kleine sommen en voor korten tijd. Ieder rekeninghouder ontvangt een boekje met 30, 50 of 100 gedrukte quitanties, waarop men slechts de som, die men te betalen heeft, behoeft in te vullen, geheel en al gelijk dus aan de Engelsche chequeboeken. De interest wordt van dag tot dag berekend en verschilt naarmate der tijdsomstandigheden; in de dagbladen wordt de interest echter altijd vooruit aangekondigd. Deze banken belasten zich ook met het inkasseeren van gelden, waarvoor zij geen kassiersloon rekenen, tenzij die inkasseeringen elders moeten plaats hebben. De rente verschilt bij de Kasvereeniging, naarmate de gelden voor 1 dag of 10 dagen opvragens zijn gedeponeerd; de eerste hebben echter verre de overhand [1]. Bij de Haarlemsche Bankvereeniging maakt het bedrag, dat opgevraagd wordt, een verschil voor den tijd nl. 1, 2 of 3 dagen na zicht. Zij neemt depots van slechts tien gulden aan, zoodat er wel aan iedereen gelegenheid gegeven wordt van deze inrichting gebruik te maken; heeft men echter een depot korter dan 8 dagen laten staan, dan wordt daarvoor geen interest berekend. Men moet echter eene bijzonderheid wel in acht nemen, nl. dat er bij de Kasvereeniging en de meeste depositobanken verschil gemaakt wordt tusschen rekening-courant en deposito's; deze laatsten geven interest, maar men kan er niet door cheques op trekken; de rekening-courant daarentegen geeft geen interest, maar die gelden zijn dan ook evenals bij de Engelsche banken *on call*: men kan er steeds door cheques over disponeeren. Heeft men nu echter een eenigszins groot

[1] Zie het Jaarverslag der Kasvereeniging van 1865—66.

bedrag in rekening-courant, dan laat men dit op het depositoboek overschrijven, wat kosteloos geschiedt en waardoor die gelden interest geven. Wil men er nu op trekken, dan moet men zorg dragen den vorigen dag het bedrag weer op de rekening-courant te brengen. Dit veroorzaakt wel een kleinen last voor den deponent, maar voor de banken is het veel voordeeliger. De Haarlemsche Bankvereeniging echter maakt geen onderscheid tusschen gelden in rekening-courant en in deposito, want zij vergoedt een matigen interest voor de haar geleende gelden, en staat toch toe, dat men met cheques op haar trekt.

Wij zijn nu tot den aard van den cheque genaderd, en ik wenschte nu na te gaan, of de cheque een circulatiemiddel is, — of hij gelijk is aan een bankbillet, — en of hij een credietpapier is; dit zijn drie vragen, waarover tegenwoordig veel gestreden wordt.

Velen zijn er, die meenen, dat de cheque geen [1] credietpapier is, want, omdat het geld gedeponeerd is, representeert de cheque een bepaalde geldsom; het is dus niet zooals bij het bankbillet, dat op het betalingsvermogen van de bank berust, en waar niet voor de uitgegeven billetten een even groote som muntmateriaal voorhanden is, maar het representeert een voorhanden zijnde geldsom. Deze redeneering zou waar zijn, wanneer men te

---

[1] Bv. de economist Vitu, Enquête, I. pag. 735, evenzoo Garnier Pagès, lid van het corps législatif, Enq. II. 42, professor Tellkampf van Breslau, V. 478, J. Pereire in zijne Principes de la constitution des banques, pag. 218 enz. Anderen weer wel als: de economist Paul Coq. Eng., III. 451, Macleod, dict., pag. 73, Mittermaier, Zeitschrift für das Ges. Hand. X. pag. 1 sqq., Goldschmidt, pag. 1207 en 1223.

doen had met kassiers een paar honderd jaar geleden, of bij een girobank, waar de gedeponeerde gelden geheel en al ongeschonden bewaard blijven; zij is niet waar bij de depositobanken of bankiers, waar de gelden niet in de kelders renteloos blijven liggen, maar welke die gelden weer omzetten en interest doen dragen. Daar is het geheele bedrag van depots nooit in metaal aanwezig, want dan zouden zij geene zaken kunnen doen, maar alleen die hoeveelheid, die voor de dagelijksche opvragen noodig is. Elke gulden, die er meer dan noodig in kas is, is renteloos kapitaal, en hoe minder dat bestaat des te beter is het voor den bankier, en volgens de eerste economische regels dus ook beter voor de geheele maatschappij. Hoe groot [1] dat bedrag zijn moet hangt nu geheel en al af van het inzicht van den bankier, en daarvan hangt natuurlijk de soliditeit van de bank af, en gedeeltelijk ook de waarde van een cheque. Als die nl. niet gepresenteerd is volgens de wettelijke termijnen, dan heeft men bij weigering van de bank geen verhaal meer op den uitgever, en dus een te laat gepresenteerde cheque is gebaseerd op het crediet van de bank.

Een cheque echter, die volgens de gewone termijnen is gepresenteerd, hangt af van de solvabiliteit des uitgevers; al had deze vroeger gelden bij de bank gedeponeerd, dan moet hij toch zijn cheques bij weigering van de bank honoreeren, hoewel hij natuurlijk zijn verhaal op de bank heeft. Het is dus een geheel ander geval dan bij een gewone girobank, waar de cheque eene aanwijzing is op een bepaald aanwezige geldsom; daar

[1] Volgens Professor Stein te Weenen, Enq. V. 405, zou dat geld altijd gereed moeten zijn, daar het dadelijk opvorderbaar is; naar deze redeneering zou hetzelfde met de bankbilletten plaats moeten hebben, en dan kwam men tot de oude girobanken terug.

is de cheque geen credietpapier, want het geld bestaat; hier echter is het gedeponeerde geld niet meer aanwezig, dat is weer op rente uitgezet, zoodat de cheque nu alleen berust op het crediet des uitgevers, of deze nl. zijn geld bij de bank gedeponeerd had, en dus de bank zal uitbetalen, of dat bij weigering der bank, als de uitgever geen geld gedeponeerd had, de uitgever soliede genoeg is om toch dien cheque te honoreeren. Het is dus wel degelijk een credietpapier, en geheel verschillend van de aanwijzing op gedeponeerde sommen bij zuivere girobanken.

Ten onrechte zegt daarom m. i. Wagner [1], dat het voor den cheque hetzelfde is, of de bank, waarop getrokken is, een giro- of depositobank is; wat den uiterlijken vorm betreft zeer zeker, niet wat de innerlijke waarde aangaat; in het eerste geval is het eene aanwijzing op een aanwezige bepaalde geldsom [2], in het andere geval echter is het een credietpapier, welks betaling afhangt van de solvabiliteit van de bank, die in het eerste geval zonder diefstal niet te wantrouwen zou zijn. De bekende Oostenrijksche economist von Hock [3], vindt de cheque een minder gevaarlijk credietmiddel dan het bankbillet, omdat gene slechts uit de bank een gedeelte van het vroeger geleende neemt, als hij ter inwisseling wordt aangeboden, wat niet bij het bankbillet het geval zou zijn, dat een gedeelte van het kapitaal zelf zou wegnemen. Dit is echter m. i. onjuist; ik geloof, dat beiden in dit opzicht hetzelfde zijn: ook het bankbillet neemt datgene weg, wat er vroeger voor in de plaats is gekomen. Men kan toch niet vooronderstellen, dat de bank

[1] Rentsch, Volkswirthschaftslehre, in voce *check*, pag 147.

[2] Zoo als een warrant, of cognossement.

[3] Enq. V, 333.

maar billetten in het wilde zou hebben uitgedeeld; er zijn dus wissels (bij disconto) of goederen (bij beleening) of specie bij ruiling voor in de plaats gekomen, en terwijl deze weer later te gelde zijn gemaakt, zoo is het geld daarvoor in de plaats gekomen, wat bij inwisseling voor het bankbillet wordt uitbetaald. Cheques en bankbilletten zijn dus in dit opzicht als credietmiddelen volkomen gelijk.

Onder hen die meenen, dat de cheque volstrekt geen credietpapier is, behoort ook de oud-minister Rochussen [1], omdat hij voor basis een reëele waarde heeft, en dus alleen de circulatie gemakkelijker maakt. Wat nu die reëele waarde betreft, ik heb het hierboven reeds gezegd, dat is waar als het geld onaangeroerd in de kelders blijft liggen; zoodra dat echter niet het geval is, zoodra niet evenveel geld in de kelders ligt als het gezamenlijke bedrag van direct opvorderbare depots bedraagt, is de cheque een crediet-instrument, niet gebaseerd op de reële waarde, die vroeger gedeponeerd is, maar alleen op het betalingsvermogen van den uitgever, evenzeer als het bankbillet berust op dat der bank, waar ook bij de uitgifte een reëele waarde is ontvangen, maar waar niet een gelijk bedrag in metaal aanwezig is. Zoodra dan ook voor de bankbilletten evenveel metaal aanwezig is als het gezamenlijke bedrag der uitgegevene billetten bedraagt, houdt het bankbillet op zijn rol van crediet-instrument te vervullen, en is het een eenvoudige giroaanwijzing, zoo als de cheque zou zijn als hier hetzelfde plaats had.

Wat toch is crediet? Vissering [2] zegt: crediet ver-

---

[1] Enq. V, 727.

[2] Vissering, I. pag. 240 n°. 295.

leenen onder welken vorm ook is niets anders dan kapitaal verstrekken, met dat gevolg, dat degeen, die zelf geen gebruik voor zijn beschikbaar kapitaal heeft, de diensten er van aan een ander afstaat. Dit nu heeft ook bij het depot- en cheque-systeem plaats; de depotgever heeft voor het oogenblik geene bestemming voor zijn kapitaal; hij deponeert het bij een bank, of beter hij staat het aan de bank af, onder voorwaarde het op eerste aanvrage terstond geheel of gedeeltelijk te zullen terug ontvangen: hij verleent dus crediet aan de bank; maar de nemer van den cheque verleent bij het ontvangen daarvan den uitgever crediet; hij steunt er op, dat deze betalingsvermogen genoeg heeft om hem zoo noodig dien cheque weer in te wisselen: het is dus een credietpapier, even als het bankbillet gebaseerd is op het crediet, dat de bank heeft bij de houders dier billetten.

Door de uitgifte van een cheque wordt ook een zelfstandig vorderingsrecht tegen den uitgever geboren, d. w. z.: even als de bank aan iederen toonder van een bankbillet het geld moet uitbetalen zonder te mogen vragen hoe de toonder er aan gekomen is, evenzoo zal een tweede of derde houder van een cheque terstond door de bank, of bij weigering van de bank door den uitgever (zoo de termijnen in acht zijn genomen), moeten betaald worden, zonder dat de uitgever zal mogen tegenwerpen, dat hij er geen waarde voor genoten heeft.

Hoewel nu de cheque als credietpapier gelijk is aan het bankbillet, zoo verschillen zij als circulatiepapier zeer veel van elkander; terwijl het bankbillet het voornaamste van alle circulatiepapier is, zoo is die circulatie bij den cheque iets geheel toevalligs [1]; de bestemming van den cheque is volstrekt niet om als circulatiepapier te fun-

[1] Wolowski, le change et la circulation, pag. 247.

geeren; zijne bestemming is betaalmiddel te zijn, om daardoor aan het geld de gelegenheid te geven rente af te werpen; wordt een cheque echter niet direct geïncasseerd, maar gaat hij door verschillende handen dan is dit iets toevalligs, iets buiten den eigenlijken aard van den cheque om. Men vindt dan ook in bijna alle wetten over dit onderwerp die circulatie bemoeilijkt door korte termijnen van presentatie voor te schrijven. Daarom kan men ook niet zeggen, dat het depot en de cheque te zamen dezelfde dienst doen als het bankbillet.[1] Zij komen wel in vele opzichten overeen, maar volstrekt niet in alle. De cheque verdringt wel het bankbillet bij vele betalingen, maar bij verscheidene kan toch alleen het bankbillet zijne diensten doen; b. v. bij betalingen buiten de stad zal men meestal aan bankpapier de voorkeur geven, en al die personen, die geen bankier hebben, kunnen natuurlijk niet in cheques betalen. Het bankbillet zal dus altijd naast den cheque blijven bestaan, al komt het dan ook door de cheques minder algemeen in gebruik; daarbij zal de cassa der depositobanken ook veel in bankpapier bestaan, en al krijgt dus de cheque nog zulk een groote uitbreiding, de Ned. Bank met hare bankbilletten zal steeds groote diensten blijven verleenen.

Nu wordt ook dikwijls als verschil tusschen cheques en bankbilletten genoemd, dat het bankbillet een volkomen betaling zou zijn, de cheques niet; dat de uitgever van den cheque steeds verantwoordelijk blijft, totdat de bank die inwisselt, en dat dan eerst de betaling volkomen wordt; dat daarentegen bij het geven van een bankbillet de be-

[1] Hildebrand, das Chequesystem und das Clearinghouse in London, pag. 15. Wel in den algemeenen zin, zoo als alle crediet papier dezelfde diensten doet, nl. het geld te vervangen, maar niet in den engeren zin, alsof zij volkomen gelijk zijn.

taling terstond volkomen is geworden [1]. Ik geloof echter, dat dit minder juist is; dit is zeker, bij beiden heeft de crediteur het recht een dergelijke betaling te weigeren; hij kan of geld, of wat met geld gelijk staat, wettige betaalmiddelen b. v. muntpapier eischen; hij behoeft echter noch cheques noch bankpapier aan te nemen; maar als hij dit gedaan heeft, dan geloof ik toch, dat de betaling met een bankbillet niet volkomen is. Wanneer de bank in dien tusschentijd failleert, en hij kan bewijzen, dat hetzelfde bankbillet, dat aan de bank geweigerd werd, hem door dien debiteur gegeven is, en wel binnen de drie dagen, art. 225 W. v. K., dan zie ik geene reden, waarom hij nu het verlies zou moeten dragen. Het zal natuurlijk zelden gebeuren, dat men kan bewijzen juist die bankbilletten te hebben ontvangen, wat natuurlijk veel gemakkelijker met een cheque zal gaan; maar stel het geval, dat men dat bewijs in zijn macht heeft, waarom zou men dan bij bankpapier het recht van verhaal missen en niet bij cheques; — waarom zou eene betaling met bankpapier volkomen zijn en de andere niet? Ik vind hiervan nergens iets in de wet; en toch is geloof ik de zienswijze algemeen, dat eene betaling met bankpapier volkomen is [2]. Wanneer ik u een papier geef, waarop gij bij een derde geld kunt krijgen, en nu blijkt later, dat die derde geen geld heeft, dan kunt gij terugkomen bij den gever van dat papier, en van hem eene andere betaling vorderen, want de eerste was niet goed, was niet volkomen; gij

---

[1] Hildebrand, pag. 16.

[2] De betaling op zich zelve is wel goed, want er heeft novatie plaats gehad, zooals wij later zien zullen, maar de betaler is nu nog niet van alle verantwoordelijkheid af, wat wel het geval zou zijn als hij met geld of muntpapier betaald had.

hebt u niet verbonden bij het aannemen van dat papier om nu ook dat papier als geld te beschouwen, en alle risico op u te nemen, evenmin als dit bij een cheque geschiedt; en ditzelfde heeft nu plaats bij de ontvangst van een bankbillet. In dit opzicht dus zijn cheques en bankpapier hetzelfde, en het verschil tusschen beiden is dus, dat het eene wordt uitgegeven met het doel om te circuleeren (want de bank had er weinig aan, als men den volgenden dag na de ontvangst het papier weer kwam inwisselen), het andere daarentegen om spoedig weer ingewisseld te worden; bleef het circuleeren, dan zou de aansprakelijkheid van den uitgever noodeloos verlengd worden; reeds bij zijn uitgifte, en vooral bij de latere inwisseling in het clearinghuis (waarover later nader) heeft het zijne bestemming bereikt. Het bankbillet vervangt [1] geheel en al het geld, het is volkomen een circulatiemiddel, want het gaat voortdurend van de eene hand in de andere, en komt het weer ten laatste bij den uitgever, dan kan deze het den volgenden dag op nieuw uitgeven, wat ook het geval is met geld; de cheque echter maakt alleen de circulatie gemakkelijker, maar komt er niet voor in de plaats. Dit onderscheid ziet Wagner [2] ook over het hoofd.

Ook John Stuart Mill [3] stelt den cheque geheel en al gelijk met het bankbillet, daar zij evenzeer het crediet kunnen uitbreiden en op de prijzen kunnen werken. Dit

---

[1] Al vervangt het bankpapier als circulatiemiddel het geld, dus komt het er geheel en al voor in de plaats, daarom is het nog geen geld zelf, zoo als Wolowski pag. 420 zegt, want het geld heeft waarde uit zich zelf, het bankbillet daarentegen door het crediet, dat men er aan verleent.

[2] Rentsch, pag. 149,

[3] J. St. Mill, principles of political economy. Boek III., cp. XII, § 6.

laatste geef ik gaarne toe; maar, omdat twee zaken dezelfde gevolgen kunnen hebben, zijn zij daarom nog niet hetzelfde; zij zijn beiden credietpapieren, en werken dus op het crediet, en omdat zij het crediet uitbreiden werken zij ook op de prijzen [1].

De Oostenrijksche cheques hebben veel meer van bankbilletten, want ook zij zijn circulatiemiddelen; het eenige verschil tusschen beiden dunkt mij is, dat de cheques interest geven, d. w. z. het daarvoor gedeponeerde kapitaal, wat bij de bankbilletten niet het geval is. Ook bestaat daar een korte opzeggingstermijn voor de cheques.

Zij, die de cheques als circulatiepapier beschouwen, willen er dan ook een visa [2] op hebben van de bank, om het aldus veel grootere zekerheid te geven; want zonder dat spreekt het van zelf, dat het nooit lang zou kunnen circuleeren, wanneer niet een Rothschild of Hope de uitgevers zijn; en zeer consequent doorredeneerende [3] willen zij dan ook niet, dat de depotgever de rente blijft ontvangen, of de bank na het visa ophoudt rente te geven, maar dat ieder zoolang als hij den cheque in zijne portefeuille heeft, daarvoor de rente ontvangt, wat al een zeer omslachtige berekening, en vooral in de praktijk een moeijelijke zaak zou zijn [4].

Wij zijn nu tot ons laatste en tevens gewichtigste ge-

---

[1] Wolowski, le change et la circulation, pag. 248.

[2] Enquête, I. pag. 99.

[3] Dufour, I. pag. 314.

[4] Men heeft echter wel rentegevend circulatiepapier gehad nl., de Engelsche exchequerbills sedert 1696, de Fransche bons royaux enz. Goldschmidt, Hand. I, 2, pag. 1203, noot 24.

deelte van ons eerste hoofdstuk gekomen nl. het nut, dat het cheque-systeem verschaft. Om echter goed over het nut te kunnen oordeelen, moeten wij eerst zien wat het clearinghuis is, waarover wij reeds met een enkel woord gesproken hebben; want het cheque-systeem is in nauw verband met de clearing, zoodat slechts in die plaatsen, waar een clearinghuis is, het cheque-systeem zijn grootste nut kan verschaffen.

Een clearinghuis is een plaats, waar cheques en wissels onderling ingewisseld worden, zoodat ieder die een cheque heeft, nu niet naar die bank behoeft te loopen om het geld te incasseeren; maar als hij dien cheque aan zijn bankier geeft, dan wisselt deze dien cheque in het clearinghuis weer in tegen andere cheques op hem zelven getrokken. Een clearinghuis wint dus veel moeite en metaal uit.

In Groot-Brittanje [1] was het eerste clearinghuis in Edinburg [2]; dit werd opgericht vooral met het oog op de gedurige chicanes, die er steeds tusschen de banken onderling plaats hadden; men zamelde toch gedurende eenigen tijd al de billetten van een bank op om dan eensklaps daarmede voor den dag te komen, en aldus dikwijls de bank

[1] In andere landen had echter reeds veel vroeger een dergelijke inwisseling van wissels, acceptaties enz. plaats, vooral op de groote jaarmarkten, zooals b.v. in Lyon elk vierendeeljaars, (Rau, I. § 292) waar alle schulden onderling gecompenseerd werden gedurende drie dagen, die daarvoor waren aangewezen, (Simonde de Sismondi, nouveaux principes d'économie politique, II. pag. 77). Volgens den Franschen economist Boisgillebert, in zijne dissertation sur la nature des richesses, had dit reeds in het begin der 16e eeuw plaats, toen er al 80 millioen fr. zonder specie gecompenseerd werd (Macleod, dict., pag. 436); zoo ook in Augsburg, waar het ook nu nog elke week gebeurt nl. Woensdag, de zoogenaamde Scontrodag, en waar ieder koopman toegelaten wordt, (Hübner, II. pag. 369); zoo ook in Weenen enz.

[2] In welk jaar dat opgericht is heb ik nergens kunnen vinden.

tot staking van zijne betalingen te dwingen. Dit werd nu voorkomen door die noten onderling tegen andere noten in het clearinghuis in te wisselen, en daardoor ook een grooten voorraad van specie te sparen. Tweemalen in de week kwamen daar de klerken der verschillende banken bij elkander, welke gewoonte ook nu nog behouden is.

Op het voorbeeld van Edinburg, werd ook in Londen een dergelijk clearinghuis opgericht in het jaar 1775; de deelnemers, die den naam van clearingbankers aannamen, waren toen echter zeer exclusief, zoodat zelfs de bank van Engeland uitgesloten werd. Het waren dan ook alleen bankiers in de Lombardstreet, in welke straat ook het clearinghuis in het oude postkantoor werd gehouden. Die geest van uitsluiting heeft nog langen tijd daarna bestaan, zoodat de London and Westminsterbank 20 jaar moest wachten eer zij werd toegelaten, waardoor zij 150,000 £ meer in kas moest houden [1], en in het jaar 1854, met zeer veel moeite de Joint Stockbanken werden toegelaten [2], terwijl eerst in 1864 de bank van Engeland daarin werd opgenomen. Vandaar dan ook, dat, hoewel er in den beginne 46 bankiers waren, dit aantal in het jaar 1836 tot 30 gedaald was, omdat er geen nieuwe bij mochten komen, en de oude waren uitgestorven [3].

---

[1] Macleod (Elements, pag. 300) berekent, dat als de overige bankiers, die tot nu toe nog zijn uitgesloten, toegelaten werden, het bedrag der bankbilletten daardoor met 1 mill. £ zou verminderen.

[2] De bank v. Eng. verminderde toen ook haar bankbillettencirculatie met 2 millioen £. Wagner, die Geld- und Credittheorie etc. pag. 115.

[3] Dictionnaire de l'économie politique van Ch. Coquelin en Guillaumin, I. in voce "clearinghouse."

Tegenwoordig is men wel wat minder exclusief, hoewel de leden het recht van toelating behouden hebben, en het nog steeds als een gunst beschouwd wordt toegelaten te worden. Hun aantal bestond in 1864 uit 31 [1], waarvan er twaalf in de Lombardstreet wonen, en de anderen zeer dichtbij in de buurt; de verste woont geen vijf minuten gaans af. Hoewel die nabuurschap niet meer zooals vroeger een bepaald vereischte is, zoo kan het toch moeilijk in de praktijk anders, want de klerken moeten er eenige keeren dagelijks heengaan.

Het clearinghuis is aldus ingericht: in een groote zaal staan evenveel lessenaars als er clearingbankers zijn, waarachter een, twee soms drie klerken zitten. Om half elf en half drie brengen de loopers van iedere bank de verschillende schuldvorderingen, als cheques, wissels enz., en leggen die neder op den lessenaar van de bank waarop zij getrokken zijn. Iedere bank heeft twee formulieren: aan den eenen kant de debet-, en aan den anderen de creditzijde, en voor iedere overige bank een afzonderlijke rubriek. Als nu 's avonds ten 4 uur de inbreng gesloten is, dan heeft men tot $4\frac{3}{4}$ uur den tijd om na te zien of men de aan hem luidende cheques enz. wil accepteeren, of er b. v. genoeg provisie is; wat dan niet vóór $4\frac{3}{4}$ uur is teruggebracht wordt als aangenomen beschouwd [2], en dan worden al die verschillende posten door de klerken van het clearinghuis opgeteld en nagezien, of de credit- dan wel de debetzijde grooter is, en

---

[1] J. P. Coullet, Les chèques et le clearinghouse, pag. 2.

[2] De debetzijde van al de clearingbankers moet natuurlijk volkomen overeen komen met de creditzijde; is dit niet het geval, dan heeft er eene vergissing plaats, en moeten de rekeningen herzien worden. Is het verschil minder dan 1000 £, dan wordt dit tot den volgenden dag uitgesteld.

dus of de bank van de gezamenlijke overige clearingbankers nog wat te vorderen heeft of hen wat schuldig is. [1] Al naarmate men nu crediteur of debiteur is, wordt die som op de boeken van de bank op zijn conto op- of afgeschreven, want ieder clearingbanker moet een saldo bij de bank hebben staan, even als de inspecteur van het clearinghuis. [2] Deze regeling geschiedt door bijzondere cheques, *transfer tickets*. Heeft een bank een nadeelig saldo, dan geeft zij aan den inspecteur een wit ticket, waarin zij den kassier van de bank van Engeland verzoekt om van haar conto het bedrag op het conto van den inspecteur over te dragen; heeft de bank echter een voordeelig saldo, dan geeft zij een groen ticket, met verzoek aan den kassier van de bank van Engeland om van het conto van den inspecteur het bedrag op haar conto over te schrijven. Millioenen en millioenen worden op die wijze dagelijks gecompenseerd, zonder dat er eenige specie bij behoeft te pas te komen. Terwijl het bedrag der compensaties in het jaar 1840 de som van 974 mill. £ bedroeg met behulp van 66,275,000 £ in bankbilletten en specie [3], was dit reeds in 1858 tot 1900 mill. £ geklommen [4], en bedroeg het

---

[1] Wordt nu een cheque voor dien tijd teruggegeven met een memorandum "*cancelled by mistake*" er onder geschreven, dan wordt dit voor eene weigering van betaling gehouden. McCulloch, a dictionary of commerce, pag. 282.

[2] Aan het hoofd van het clearinghuis staat een comité van zes personen met een president, die meestal uit de leden der eerste bankiersfirma's gekozen worden. Verder is er een bezoldigd inspecteur en een onder-inspecteur, die voor de goede orde in de zaal zorgen, en de verschillende compensaties controleeren.

[3] Hübner, II. pag. 369.

[4] Roscher, die Grundlagen der National Economie, I. § 123.

in 1866 4588 millioen £ [1]; daarbij wordt nu niets in bankbilletten of specie betaald, omdat sedert 1864 de bank van Engeland is toegetreden, zoodat het resteerende nu slechts op- of afgeschreven wordt. Sir John Lubbock berekende dan ook, dat van de millioen £, die er omgezet worden, er zeker 700,000 £ door de clearing gaat [2].

Dergelijke clearinghuizen heeft men ook in andere steden van Engeland, als in Edinburg, Glasgow, Newcastle-upon-Tyne en meer; zij zijn echter bijna alle geheel en al op dezelfde wijze als dat van Londen ingericht. Behalve het gewone clearinghuis in Londen heeft men daar ook een country- [3] en railway-clearing [4], die zeer aan de verwachting voldoen.

---

[1] Patterson, The science of finance, pag. 28.

[2] Journal of the Statistical Society, September 1865, pag. 362. vol. XXVIII part. 3.

[3] Vroeger zonden de provinciale bankiers elkander onderling hun cheques, zoodat, als een bankier op 20 verschillende andere bankiers cheques had, hij die cheques dan in 20 verschillende brieven naar die bankiers moest zenden. Als de bankier B. de cheques van bankier A. ontvangen had, dan verzocht hij zijn bankier C. in Londen om het bedrag aan D., den correspondent van A. in Londen, uit te betalen. Sedert 1858 heeft men het echter veel eenvoudiger ingericht: iedere bankier heeft een agent in Londen, en aan dezen zendt hij al zijne cheques op de andere bankiers uit de provincie. Die agent nu geeft deze in het clearinghuis aan de agenten van die verschillende bankiers. Die agenten zenden ze terstond naar hun correspondenten, die dus al de op hen getrokken cheques tegelijk ontvangen in plaats van, zoo als vroeger, in 20 verschillende brieven. Hij geeft nu daarvoor crediet aan zijn agent, of, als de cheques niet goed zijn, zendt hij ze terug. Die country clearing wordt elken dag tusschen 12 en 2 uur gehouden in het gewone clearinggebouw. In het jaar 1865 werden gemiddeld voor 165,000 £ aan cheques gecleard. (Journal of the Statistical Society of London, XXVIII, 1865, Part. III. pag. 361 en verv.).

[4] Neues Archiv für Handelsrecht, 1862, III. pag. 231.

Zoo als wij reeds gezien hebben, ook in andere landen heeft men inrichtingen voor onderlinge compensaties; in geen enkel land zijn er echter clearinghuizen zoo als in Engeland, behalve in Noord-Amerika, waar in bijna elke stad van eenige beteekenis een clearinghuis is op ongeveer dezelfde wijze als in Londen.

In New-York [1] b. v. gelijkt het clearinghuis veel op dat in Londen, behalve dat er geen enkele bank of bankier is uitgesloten; daarbij is de gang van zaken nog geregelder; want, terwijl in Londen de klerken zoodra zij binnen komen naar de verschillende lessenaars gaan om de cheques aan de daarachter zittende klerken te overhandigen, stellen zij zich in New-York allen in gelid, en treden dan op een gegeven teeken van den inspecteur vooruit, zoodat ieder voor een anderen lessenaar komt dan waar hij vroeger stond. De lessenaars staan in het rond, en de klerken gaan zoolang voort, totdat zij weer bij den eersten terug zijn gekomen, terwijl zij in dien tusschentijd aan de verschillende lessenaars hunne cheques op die banken hebben afgegeven. De uitrekening der verschillende posten geschiedt evenals zij in Engeland plaats heeft, maar de afrekening is weer eenigszins anders; terwijl zij in Londen geschiedt op de boeken van de bank van Engeland moest men in New-York er wat anders op vinden, omdat daar geen centrale bank is zoo als in Engeland; men heeft er nu een gewone girobank opgericht, met name de bank of America, en nu worden de saldo's met aanwijzingen op die bank betaald, terwijl ieder deelhebber van het clearinghuis een bepaalde som gouds in die bank vooraf moet storten. Op die wijze werd er in 1863 bijna

---

1 Gibbons, pag. 292 en verv.

17,000 millioen $ [1] en in 1864 over de 25,000 millioen $ omgezet zonder de minste behoefte aan specie. Voor sommige groote banken beloopt dan ook het bedrag der cheques dagelijks meer dan 2 millioen $ [2].

In Frankrijk heeft men in 1864 en 1865 veel moeite gedaan, om daar een clearinghuis tot stand te brengen; veel is er toen in de dagbladen en in brochures over geschreven; maar het heeft toch niet veel uitgewerkt, en nu hoort men er niets meer van. Courcelle-Seneuil [3] heeft berekend, dat alleen voor Parijs er jaarlijks 17½ millioen fr. mede zouden worden uitgewonnen. In de clearing wordt echter gedeeltelijk voorzien door de bank van Frankrijk [4], door het virement der verschillende courantrekeningen; maar daarvan wordt slechts door de eerste bankiers en handelshuizen gebruik gemaakt [5]. Zoo heeft ook onder de agents de change een onderlinge compensatie plaats [6]; dit neemt echter volstrekt niet weg, dat er in Parijs nog een groote behoefte aan een algemeen clearinghuis bestaat, want de cheques, die er nu worden uitgegeven verrichten daardoor veel minder nut dan anders het geval zou geweest zijn. Dat zij daarom in het geheel geen nut zouden doen is echter onjuist, want zij bevorderen het gebruikmaken van de depositobanken, en behalve het gemak en de zekerheid voor de personen zelve, die een bankier of bank hebben,

[1] Hildebrand, Jahrbücher für National-ökonomie und Statistik, 1865, IV. pag. 162.

[2] Gibbons, pag. 111.

[3] Journal des Economistes 1864, III. pag. 215.

[4] Rey de Foresta, Des chèques et des banques de dépôts, pag. 13; Enquête, I. pag. 168.

[5] A. Sudre, Etude sur la circulation et les banques, pag. 107.

[6] Dictionnaire universel, théorique et pratique du commerce et de la navigation, I., in voce *clearinghous.*

waar zij hun geld deponeeren, is het nut der depositobanken ook voor de geheele maatschappij bijzonder groot.

De clearing in Nederland is zeer gering. Vroeger had er een geregelde clearing tusschen de kassiers onderling plaats; deze heeft echter opgehouden; nu clearen wel sommige kassiers en banken met elkander, maar dit gaat volstrekt niet geregeld en is ook in het geheel niet algemeen. Zoo cleart b. v. de Kasvereeniging wel met de Ned. Bank maar niet met de Associatie-Cassa. Zeer te wenschen zou het zijn, zoo ook hier in navolging van Engeland en Amerika een clearinghuis werd opgericht, waar alle soliede banken en kassiers werden toegelaten.

Het cheque-systeem nu is onafscheidelijk van het deposito-systeem, want, zoo als wij gezien hebben, de cheque is een mandaat op een aanwezig depot [1], en dus het nut van de cheques hangt geheel en al samen met het nut der depositobanken. Wanneer men nu weet, dat men ieder oogenblik over zijn gedeponeerd geld kan beschikken en dat het bewaren van het geld veel zekerder bij een bank is dan bij zich zelven in huis, dan zouden dit reeds redenen genoeg zijn, dunkt mij, steeds

---

[1] De cheques op overdrawn accounts maken natuurlijk hier eene uitzondering; zij zijn echter een gevolg van het vroeger gehad hebben van gedeponeerde gelden bij die bank. Overdrawn accounts hebben echter alleen in Amerika plaats. Zie Rentsch, pag. 188, Wagner, Beiträge zur Lehre von den Banken pag. 53, Rey de Foresta, pag. 10 en Gilbart, pag. 370. Ten onrechte meent daarom Hildebrand, pag. 17, dat zij ook in Engeland gebeuren. Ook de Fransche wet § 6 heeft dit verboden. In Nederland geschiedt dit ook zeer weinig. In Schotland geeft men wel kaskrediet, maar daar worden geen cheques uitgegeven.

zijn geld bij een depositobank te hebben liggen [1]. Daarbij komt nog dat vele banken [2] interest geven, al is dit dan ook een matige interest; en tevens [3] heeft men, als men deponent is bij een bank, veel meer recht op het disconteeren van zijn wissels dan anderen, zoodat in tijden van crisis, als de bank aan andere personen het disconteeren weigert, daar er schaarschte van geld bij haar is, zij dit niet zoo spoedig aan hare deponenten zal doen, die steeds in rekening-courant met haar staan. Het deponeeren van geld bij een bankier of een bank heeft dus zeer veel voor, en het gebruik van cheques

---

[1] Dat het geld in depot geven niet een nieuwe uitvinding is, maar reeds in den ouden tijd in gebruik was, zien wij bij de Grieken plaats hebben, waar de wisselaars geld in depot namen, waarvoor zij dan een χειρογράφον gaven, dat òf bewaard werd, òf weer in den handel werd gebracht (Courcelle-Seneuil, pag. 73 etc.). Dit waren echter depots ter bewaring en niet tot gebruik; van deze weten wij, dat zij het eerst in de 12e eeuw aan de campsores gegeven werden; wij lezen toch bij Villani, Storia, LXI, c. 87, van de groote sommen die Bardieu Peruzzi in Florence den koning van Engeland Eduard III heeft voorgeschoten, terwijl de S. er de opmerking bijmaakt, dat hij dit slechts doen kon, omdat hem zooveel geld in accommenda en in deposito was toevertrouwd. Biener, Wechselrechtliche Abhandlungen, pag. 21.

[2] Zoo als de Schotsche, die echter geen cheques op zich laten trekken, en de meeste countrybanks in Engeland; weinige Londensche (Gilbart, pag. 4 en 530.). Gewoonlijk 1 pCt. onder het disconto. De bank van Engeland neemt zelfs geen depots onder de 500 £ aan, en verleent slechts aan Staatsdepots interest. (Max Wirth, Handelscrisen, pag. 246).

In den laatsten tijd heeft men in plaats van een vaste rente te vergoeden voor de depots, in sommige banken ingesteld om den depositarii een aandeel in de netto winst te geven, wat echter met veel zwarigheden te kampen heeft. (Rentsch, pag. 214). Zoo laat b.v. de Unity Joint Stock mutual bankassociation de depotgevers pro rata in de halve winst deelen. (Wagner, Beiträge zur Lehre der banken, pag. 56.)

[3] J. St. Mill, Principles of political economy, b. III. ch. XI. § 6.

of kassiersbriefjes zal het aantal depots natuurlijk doen toenemen. Hoeveel gemakkelijker is het toch, als men iemand te betalen heeft, dit in eens te doen door hem een cheque voor dat bedrag te geven, dan hem in billetten of specie uit te betalen, wat èn veel meer tijd neemt, èn veeleer aanleiding tot vergissing kan geven. Het gebruik van cheques is dus voor den persoon die geeft veel gemakkelijker dan het betalen in geld; dit is nu ook het geval voor hem, die de betaling ontvangt, want ook hij behoeft die billetten en die specie niet na te rekenen, en heeft eenvoudig die cheques aan zijn bankier te geven, om daardoor zijn depot te vergrooten; of wil hij er geld voor hebben, dan zorgt zijn bankier voor de inwisseling in specie. Heeft hij nu geen bankier, dan zal het voor hem een kleine last zijn het geld te moeten gaan incasseeren; maar dit bewijst niets tegen het cheque-systeem, maar tegen het niet gebruik maken van het deposito-systeem. De ontvanger van een cheque heeft het dan aan zich zelven te wijten, dat hij er geen bankier op nahoudt. In verre de meeste gevallen zullen ook de cheques alleen aan die personen worden gegeven, die zelf een bankier hebben, en dus door dezen kunnen laten incasseeren.

Het gemak toch van een bankier te hebben is zeer groot, en vandaar dat dit bij de zeer praktische Engelschen zoo algemeen is [1]. Het is ook veel zeker-

[1] Volgens W. Newmarch, ex-secretaris en vice-president van de Statistical Society te Londen, is in de dorpen en meest afgelegen gemeenten deze gewoonte bij de personen die slechts 200—300 £ inkomen hebben; zij geven dan ook cheques voor 1 £ en minder. Enquête, V. 543. Newmarch vergist zich echter, wanneer hij meent, dat men cheques voor minder dan 1 £ zou uitgeven, daar dit door de wet verboden is, 48 Geo. 3, c. 88 s. 2, en er zelfs eene boete van 5—20 £ op staat, 48 Geo 3, c. 88 s. 3. Zie Chitty, on bills etc., pag. 344.

der [1], want een bankier neemt natuurlijk meer en betere voorzorgmaatregelen tegen diefstal, brand enz, daar hij veel meer in kas heeft. En dan daarbij, al zou het even zeker bij den persoon zelven zijn, zoodra hij wat meer geld in kas heeft dan gewoonlijk, dan gevoelt hij zich minder gerust, en is hij bang voor ongelukken. Bovendien bewaren ook de bankiers op verlangen van hunne deponenten kostbare papieren en edelgesteenten, zoodat hierdoor ook weer een zorg minder is. Verder spaart het veel tijd met aftellen, het wisselen als het bedrag niet juist aanwezig is, het gevaar van vergissingen enz., die nu allen voorkomen worden door eenvoudig een cheque in te vullen. Ontvangt men een wissel, men geeft dien aan zijn bankier ter incasseering; bij acceptatie van een wissel, wordt deze bij den bankier betaalbaar gesteld. Bij vergissingen in het kasboek kan men die terstond controleeren met het boek van den bankier, en als iemand ontkent een betaling ontvangen te hebben, dan zal de cheque het schriftelijk bewijs der betaling zijn. Het is gemakkelijk en zeker een cheque over de post of door een bode te verzenden, terwijl men alle fracties van sommen er mede kan acquitteeren zonder behulp van metaal [2]. Al deze redenen toonen genoeg de wenschelijkheid aan van een bankier te hebben, en te betreuren is het, dat het goede voorbeeld, dat Engeland reeds eenigen tijd geeft, nog door zoo weinig anderen gevolgd wordt.

---

[1] Gilbart, pag. 665.

[2] Bij Munzinger, pag. 400 worden die redenen aldus kort samen gevat: „danger de vol, danger d'incendie, danger de perte dans le „transport, danger d'erreur dans le compte, ennui de compter sans „cesse, ennui d'attendre le payement, ennui de passer des écritures, „ennui de surveiller."

Ook het nut als betaalmiddel moet zeer hoog geschat worden, want het vervangt dikwijls geheel en al het geld, en in verre de meeste gevallen worden de cheques niet met geld ingewisseld, maar geschiedt dit onderling in het clearinghuis, zoodat het geld geheel en al buiten de transactie blijft; vandaar dan ook dat de banken, die tot het clearinghuis behooren, in evenredigheid van hare zaken al zeer weinig geld in kas behoeven te hebben. De bankiers hebben slechts te zorgen genoeg specie in kas te houden voor die cheques, die in handen komen van hen, die geen bankier hebben, of bij verzendingen naar het buitenland. Wat gebeurt toch b. v. bij het disconteeren van een wissel? Dan wordt meestal het boekcrediet gekozen, ook als de houder van dien wissel niet in rekening-courant staat met het discounthuis; hij trekt dan terstond op het verkregen saldo, of als het alleen een discounthuis is, ontvangt hij een cheque op de bank, waarmede dat discounthuis in rekening-courant staat. Dien cheque nu deponeert hij terstond bij zijn bank, zoodat zijn boekcrediet daardoor vermeerderd wordt, en die cheque wordt dan terstond door die bank in het clearinghuis weer ingewisseld. Bij die geheele operatie, hetzij dus bij een eigen bankier, hetzij bij een vreemden is geen geld noodig, en vandaar dat van de 19 millioen £, die bij een bank in depot waren gegeven, er 18,395,000 £ in cheques en wissels bestonden, dus 97 pCt., de overige 3 pCt. in bankbilletten en specie [1]. Dit zou nu niet het geval zijn als er geen clearinghuis bestond, en alle cheques in geld moesten uitbetaald worden; vandaar dat ook Wagner [2] zegt, dat het geld

---

[1] The Economist, 14 Oct. 1865.

[2] Rentsch pag. 107.

slechts tijdelijk ontbeerlijk is, en dat bij de afrekening dan de geheele som moet aanwezig zijn. Op die plaatsen waar een clearinghuis is, behoeft dit nu niet, en het groote nut van het deposito- en cheque-systeem vereenigd met een clearinghuis springt dus in het oog.

Het nut van het deposito- en cheque-systeem nl. gemak, zekerheid, rente en recht op disconteering, meen ik nu genoegzaam te hebben aangetoond; ik zal nu trachten aan te wijzen, dat, al is het voor de enkele personen, die een cheque geven en ontvangen, veel voordeeliger en gemakkelijker, het nut voor de geheele maatschappij ook zeer groot is, want, dat daardoor een groote hoeveelheid onvruchtbaar kapitaal vruchtbaar gemaakt wordt.

Houdt ieder persoon zijn eigen kas [1], dan moet

---

[1] Ik bedoel hier die gelden, die hetzij een koopman, hetzij een partikulier steeds in kas moet houden om de loopende rekeningen te voldoen; niet het kapitaal dat in effecten belegd is, maar b. v. het jaarlijksch tractement eens ambtenaars, of het bedrag der rekeningen, die in de eerste maanden van het jaar betaald zijn; voor die is het veel voordeeliger ze in depot te geven, en dan gedeeltelijk, b. v. met 30 dagen opvragens, zoodat men er een grootere rente voor kan verkrijgen. Want wat gebeurt nu? Zoodra men het geld in kas heeft wordt datgene wat niet in den eersten tijd behoeft te worden uitgegeven in effecten belegd, en dan moet men, als men het geld in het eind van het jaar noodig heeft, die effecten dikwijls tegen lageren koers verkoopen, zoodat men in plaats van rente te trekken ær soms nog verlies bij heeft, terwijl toch in het algemeen de tendentie der verschillende staatseffecten een dalende is. Om dan een hoogere rente te trekken, waagt men de zekerheid van zijn inkomen, terwijl men bij indepotgeving een veel grootere zekerheid tegen een niet al te kleine rente heeft. Over het algemeen geloof ik dus, dat men op die wijze een grootere rente zal maken, dan door de onzekere en tijdelijke geldbelegging in staatseffecten. (Zie Staatscrediet en particuliercrediet, eene brochure over de finantiële kwestiën van den dag, bij J. J. Woeveringh, 1859).

hij voor de dagelijksche betalingen steeds eenig geld in kas houden; bij ieder ligt dus hetzij meer of minder geld, maar toch altijd eenig geld nutteloos, dat op dat oogenblik onvruchtbaar kan beschouwd worden. Zijn nu al die verschillende kassen bij een bankier, dan kan deze toch een groot deel daarvan weer vruchtbaar maken, weer op interest uitzetten, daar hij vooruit kan berekenen, dat niet alle depots tegelijk zullen opgevraagd worden; zij hebben dus dan slechts in kas te houden wat er dagelijks voor de cheques moet uitbetaald worden. Bestaat nu echter ook het clearing-systeem dan behoeft die bankier nog veel minder geld in kas te houden; want voor de cheques, die hem gepresenteerd worden, wat gewoonlijk door andere bankiers zal geschieden, kan hij de cheques, die hij ontvangen heeft, weer in de plaats geven. Op die wijze behoeft hij slechts een zeer kleine kas te houden [1] en kan hij al het overige op rente zetten. Het kapitaal, dat anders onvruchtbaar moet blijven, wordt dus tot zeer luttel gereduceerd, en dit spreekt van zelf: des te minder onvruchtbaar kapitaal des te voordeeliger is het voor de maatschappij.

Nu is het waar, dat dit vruchtbaar maken van het kapitaal ook vooral geschiedt door de uitgifte van bankbiljetten; maar dit neemt niet weg, dat het toch voor de bijzondere personen veel voordeeliger is van zijn geld rente te trekken, dan het renteloos te laten liggen, en men dus het geld dubbel productief kan maken voor de maatschappij, terwijl men anders de groote zekerheid zou missen, die nu bestaat, als men zijn geld in banken

---

1 Volgens R. H. Patterson, pag. 29) zou dit slechts $^1/_{20}$ behoeven te bedragen.

deponeert [1]. In ons land ligt op deze wijze dan ook meer dan 200 millioen rentcloos [2], nl. meer dan 120 millioen bankbilletten, 10 millioen muntbilletten en veel meer dan 70 millioen metaal. Al dat geld, metaal en papier ligt renteloos in de kassen der partikulieren, en kan rentegevend gemaakt worden, natuurlijk alleen weer voor een gedeelte door het in de depositobanken te brengen. Natuurlijk voor een gedeelte, want 1°. zal er altijd eenig geld voor de circulatie moeten blijven, en 2°. de banken moeten ook weer een gedeelte in kas houden om aan de opvragen te kunnen voldoen; maar dat gedeelte waarmede de banken werken wordt vruchtbaar en brengt weer nieuw voordeel aan de maatschappij

---

[1] Het deposito-systeem is ook voor de bank zelve zeer aan te raden; zij kan toch bij depots veel zekerder te werk gaan, dan bij uitgifte van bankbilletten, daar zij weet wie hare crediteuren zijn, en dus kan zij veel gemakkelijker berekeningen maken, wanneer zij haar specie het meeste noodig heeft; A. koopt b. v. altijd in den winter en verkoopt in den zomer, terwijl weer B. altijd in den zomer koopt en in den winter verkoopt. Vandaar dat dan ook de Engelsche banken reeds vóór 1844, toen haar de uitgifte van bankbilletten niet verboden was, deze uitgifte verminderden, en eerder boekcrediet aannamen. (Macleod, dict. pag. 71). Ten onrechte meent dus m. i. Verloren, pag. 119 enz., dat de depots voor banken veel gevaarlijker zijn dan bankbilletten. Zie de bestrijding hiervan van Pierson in de Gids 1865, IV, pag. 68. Zoo is ook gewoonlijk de fluctuatie zeer gering. Het maximum der depots b. v. in 1865 in de London- en Westminsterbank bedroeg 19½ mill. £ en het minimum 18½ dus bijna $^1/_{20}$. Patterson, pag. 23.

Ook zal een bank hare deponenten eerder geld voorschieten, want zij kent hun vermogen, en weet dus in hoeverre zij slechts tijdelijk in geldverlegenheid zitten, of dat hun vermogen sterk verminderd is. Vierteljahrschrift für Volkswirthschaft und Culturgeschichte, 1865, 3e Band., pag. 206.

[2] Jaarverslag der Kasvereeniging 1865, 66.

aan, want zij kunnen daardoor van al het gedeponeerde een matigen interest geven, en daarbij zelve ook nog winst maken. In die landen, waar het cheque-systeem in gebruik is, vermindert dan ook het aantal bankbilletten steeds, terwijl het aantal cheques daarentegen steeds toeneemt. Een duidelijk bewijs hiervan deelt ons Tooke mede, dat in 1847 nog verschillende betalingen met banknoten gedaan werden, die in 1862 alleen met cheques geschiedden, als b. v. bij betaling van de belasting, bij betaling van de toen nog uit het clearinghuis geweerde Joint-Stockbanken enz. [1]. Het gebruik van cheques is dan ook in Engeland in de laatste jaren zeer toegenomen. Volgens Newmarch [2], zou door de HH. Glyn, Mills Currie & Cie. (een der eerste bankiershuizen uit de Lombardstreet) op een Octoberdag in 1866 betaald zijn aan:

wissels	4,032,000 £
cheques	23,818,000 „
bankb. v. d. bank v. Engeland	2,018,000 „
specie	103,000 „
te samen	29,971,000 £

dus, naar verhouding van de geheele som, 13.4 pCt. aan wissels, 80 pCt. cheques, 6.4 pCt. bankbilletten en 0.2 pCt. specie. Wel een bewijs hoe de cheques daar boven alle andere credietpapieren en betaalmiddelen de bovenhand hebben. In Engeland wordt algemeen bij disconteering van wissels, waar de keuze tusschen billetten, specie of boekcrediet gelaten wordt, dit laatste gekozen [3]; want men behoudt daardoor zijn interest tot het oogenblik, dat men op dat depot trekt.

---

1 Wagner, Geld und Credittheorie, pag. 118.

2 Enquête, V., pag. 543

3 Tooke, history of prices, IV., pag. 184.

Het gebruik van cheques is dan ook in Engeland en Amerika algemeen geworden, en te wenschen ware het, dat ook in andere landen hun voorbeeld gevolgd werd, en dat ook daar de partikulieren zich het voordeel van het depot- en cheque-systeem ten nutte trachtten te maken.

Nu wordt er dikwijls, door fransche schrijvers vooral, over dit onderwerp een veel te hooge gedachte van het nut gekoesterd [1] en wordt de cheque als het beste credietmiddel beschouwd; maar, hoewel ik het nut van den cheque zeer hoog acht doordat hij 't depot-systeem bevordert, zoo als ik hierboven gezegd heb, en hij een zeer gemakkelijk betaalmiddel is, zoo geloof ik toch, dat die schrijvers veel te ver gaan [2]; en zij doen dit m. i. omdat zij den cheque te veel als een circulatiemiddel beschouwen, wat hij soms wel zijn kan, maar dan als iets toevalligs, terwijl naar hunne meening de circulatie op den voorgrond staat. Als een cheque echter eerst tusschen eenige personen circuleert, vóór hij aan de bank waarop hij getrokken is, aanlandt, dan zal dit natuurlijk het nut dat hij verricht vergrooten, want dan is hij tevens circulatie-middel; maar dat moet altijd iets toevalligs blijven, en men moet nu niet daarom den cheque als een circulatiemiddel beschouwen, evenmin als een wissel, die ook dikwijls dien dienst doet; men zou anders tot geheel verkeerde gevolgtrekkingen kunnen komen.

Al ken ik nu aan den cheque die groote rol [3] niet

---

[1] Dufour, pag. 300.

[2] Dikwijls wordt ook aan den cheque het nut der depositobanken toegeschreven, zie b. v. Nouguier, pag. 22.

[3] Terecht wijst Rey de Foresta pag. 26 hierop; het is geen panacée tegen crises; het beste middel daartegen is volgens Mees, Enq. II., pag. 423, (brief van den Heer Mees aan Wolowski van 23 Jan. 1865),

toe, zoo is toch het nut van betaalmiddel zeer groot en wensch ik, dat de partikulieren er meer en meer toe mogen overgaan, het geld, dat nu renteloos bij hen in kas ligt, aan de verschillende banken in depot te geven en hunne crediteuren met cheques daarop te betalen; zooals dan ook reeds door enkele personen in Amsterdam en Haarlem gedaan wordt.

Voordat ik nu tot mijn 2e hoofdstuk overga, wil ik nog eerst met een enkel woord gewag maken van de zoogenaamde crossed-cheques, die in Engeland [1] algemeen in gebruik zijn. Deze cheques worden door twee lijnen dwars doorsneden (van daar *crossed*), en tusschen die lijnen staat de naam van een [2] bankier of *et company* of ook alleen *et C°.*, hetzij gestempeld of geschreven, waardoor te kennen wordt gegeven, dat die cheques alleen aan den bankier kunnen uitbetaald worden, wiens naam er op staat, of, als er *et company* of *et C°.* opstaat, dan aan elken bankier wie ook, wiens naam dan door den laatsten houder ingevuld wordt; maar er kan dan toch ook aan niemand anders dan aan een bankier betaald worden [3]. Daardoor wordt voorkomen, dat

---

dat de banken niet te lang wachten met het disconto te verhoogen, waardoor aan overdreven speculatie spoedig een einde kan gemaakt worden.

[1] Niet alleen in Londen maar in geheel Engeland. Byles, The law of bills of exchange, promissory notes etc. 9th ed., pag. 21.

[2] Gilbart deelt ons mede, pag. 401, dat er soms ook wel eens twee namen van bankiers op voorkomen, en dan zal de betaling aan ieder afzonderlijk geweigerd worden. Dit is een geval dat zeker zeer zelden zal voorkomen.

[3] Ten onrechte meent daarom Darimon in zijn rapport pag. 16, dat, als er de woorden *et company* of *et co* opstaan, dat dan de naam van iederen persoon kan ingevuld worden, wie men maar wil; zoodoende zou het immers niets baten, en kon de vinder of dief zulk een cheque even goed ter betaling aanbieden. Zie 19 en 20 Vict. c. 25.

er misbruik gemaakt wordt van verloren of gestolen cheques, wat bij het verzenden over de post enz., wel kan plaats hebben, want, daar alleen een bankier kan ontvangen, zoo weet de betrokkene aan wien hij betaald heeft; dus kan op die manier de niet rechthebbende ontvanger opgespoord worden, terwijl een bankier toch niet een cheque zal presenteeren, als hij niet weet van wien hij dien ontvangen heeft. Het is ook voor den bankier, aan wien de cheque gepresenteerd wordt, van groot gemak, want hij behoeft nu niet bang te zijn aan een verkeerden persoon te hebben betaald, wat het geval zou kunnen zijn als de cheque aan toonder was.

Over de rechtsvragen, die aangaande die crossed-cheques zijn voorgekomen, of kunnen voorkomen, zullen wij in ons tweede hoofdstuk handelen, alleen wil ik hier nog opmerken, dat er in 1856 en 1858 wetten over de crossed-cheques in Engeland tot stand kwamen, die zich geheel en al aan de vroegere gebruiken gehouden hebben. Voordat die wetten bestonden, waren de crossed-cheques echter toch door de jurisprudentie erkend [1]; want als een bankier een crossed-cheque op een andere wijze betaalde, dan werd dit voor grove nalatigheid gehouden [2], en was het risico voor dien bankier, die het aan een ander betaald had [3].

Het behoeft nu juist niet de trekker te zijn, die den cheque crosseert, ook de latere houders kunnen dit doen, en dit zal dan dezelfde gevolgen hebben.

De crossed-cheques hebben hun eerste ontstaan te

---

[1] De jury heeft in 1845, nadat de meest bekwame bankiers gehoord waren, uitgemaakt, dat er een usantie was, de crossed-cheques alleen aan bankiers uit te betalen.

[2] Chitty, pag. 345.

[3] Smith, a compendium of mercantile law, pag. 240, noot l.

danken in het clearinghuis, waar de klerken der verschillende bankiers de gewoonte hadden ingevoerd om de door hun gebrachte cheques, die op andere bankiers luidden, aan te duiden, door er de namen van hunne principalen dwars over te schrijven, om daardoor het den klerken van het clearinghuis gemakkelijker te maken en te laten zien, aan wie het bedrag moest gecrediteerd worden [1]. Dit nu werd later door het publiek nagevolgd, ook voor die cheques, die niet voor de afrekening in het clearinghuis bestemd waren, zoodat tegenwoordig bijna alle cheques gecrosseerd zijn met het tusschenschrift *et C°*.

Deze gewoonte zou ook zeer goed bij ons ingevoerd kunnen worden met de kassiersbriefjes, wanneer de kassiers onderling een overeenkomst aangingen, geene betalingen van zulke met lijnen voorziene aanwijzingen aan toonder te doen; dit zou dan dezelfde uitwerking hebben [2]. In Frankrijk hebben de depositobanken het reeds sinds lang in praktijk gebragt.

Als een bijzondere soort van cheques moet ik nog de memorandum-cheques [3] vermelden, die echter weinig ingang in de handelswereld gevonden hebben. Voor derden dragen zij geheel en al het karakter van gewone cheques, terwijl zij ook in den vorm niets verschillen van de gewone; maar tusschen de partijen zelve schijnen zij alleen als een memorandum van de schuld te moeten beschouwd worden, gewoonlijk voor geleend geld, en hebben dus dezelfde natuur als de gewone I. O. U. Volgens Gil-

---

[1] Ross, leading cases, pag. 614, Neues Archiv für Handelsrecht, IV. 1862, pag. 228.

[2] Nieuwe Rotterdamsche Courant, 14 Oct. 1868.

[3] Story, pag. 633, sqq.

bart [1] zouden zij, toen de country-clearing nog niet bestond, en de country-cheques dus niet in het clearinghuis betaald werden, voor deze zijn ingewisseld. Ik heb echter bij geen enkel schrijver iets uitvoeriger hierover gevonden en meen dus te mogen besluiten, dat zij èn van weinig beteekenis waren, èn nu niet meer bestaan.

---

[1] Pag. 398.

HOOFDSTUK II.

DE CHEQUE UIT EEN JURIDISCH OOGPUNT BESCHOUWD.

Nadat wij gezien hebben hoe de cheque ontstaan is, wat de aard van den cheque is, en het groote nut dat hij verschaft, wenschte ik ook de juridische betrekkingen, die door den cheque ontstaan, aan te toonen en te behandelen.

Zeer gemakkelijk is de vraag welke rang de cheque onder de rechtsinstituten bekleedt niet, omdat er in 't algemeen weinig wettelijke bepalingen dienaangaande bestaan. In Frankrijk is vóór eenige jaren een wet ontstaan, die wel niet in een lang gevoelde behoefte voorzag, want de cheques waren daar en zijn er nog zeer weinig in aantal; maar toch die wet kan niet ontijdig genoemd worden, gelijk Courcelle Seneuil [1] dit zeide; want een goede wet op een rechtsinstituut zal zeker veel tot de uitbreiding daarvan bijdragen, ook al kan men een volk moeilijk tot dergelijke zaken dwingen [2].

Hoewel in weinig woorden, heeft toch de New-York-

[1] Enquête III, pag. 20.

[2] Gids 1869, pag. 347.

sche Civil Code [1] uitmuntende bepalingen aangaande de cheques. Men kan zien dat de cheque daar een inheemsch papier is, dat èn kooplieden èn partikulieren èn ook juristen zijne waarde weten te schatten.

In Zwitserland was de regeling van de cheques in het ontwerp van Münzinger zeer goed; het is daarom zeer te betreuren, dat dit ontwerp, dat ook in andere opzichten zeer vele verdiensten had, niet is aangenomen. Wij zullen echter bij de verdere behandeling der cheques dit ontwerp steeds raadplegen, omdat het misschien later nog tot wet kan verheven worden. In de wetten van de verschillende kantons vinden wij weinig over de cheques, alleen de Baseler Wechselordnung, het Zwitsersche Concordaat, en de Wechselordnung van St. Gallen maken er melding van [2].

In Spanje, Portugal en Brazilië vinden wij in de handelswetboeken enkele artikelen die niet geheel en al van belang ontbloot zijn; wij zullen die bij gelegenheid behandelen.

In Duitschland, waar de cheques ook nog zeer weinig gebruikt worden, zijn de wettelijke bepalingen ook zeer luttel. Zij werden niet in de Allgemeine Deutsche Wechselordnung opgenomen, omdat men den cheque niet als tot den wisselhandel behoorende beschouwde. Daar er nu

---

[1] Of deze Civil Code tot wet is verheven of nog alleen in ontwerp bestaat, heb ik niet te weten kunnen komen.

[2] In Zwitserland hebben verschillende kantons geene bepalingen omtrent de wissels, andere, zoo als Bazel, St. Gallen en Zurich, zeer goede. De Duitsche kantons hebben zich meestal naar de Duitsche wetgeving, de Fransche naar die van Frankrijk geregeld. Verder bestaat er een concordaat-wet, die veel overeenkomst met de D. W. O. heeft, en die voor alle kantons berekend was, maar waarbij zich nog slechts Bern en Solothurn hebben aangesloten. Wächter, pag. 39.

echter geen algemeene wet is, zoo moeten wij ons met de in verschillende Staten afzonderlijk bestaande wetten tevreden stellen; namelijk in Baden, Beieren, Saksen, Saksen-Weimar en Frankfort. Wij vinden echter in het Allgemeine Deutsche Handelsgezetsbuch eenige bepalingen omtrent cheques, die enkele bepalingen van die afzonderlijke wetten overbodig maken of doen vervallen; de artt. 300 en 301 toch van het ADH. regelen de acceptatie en het endossement, die op de cheques toepasselijk verklaard worden, zoo deze op of door kooplieden zijn getrokken.

In Nederland ten laatste moeten wij ons met de in vele opzichten onjuiste artt. 210—229 van het W. v. K. vergenoegen. Te wenschen ware het dan ook, dat in ons land, waar het kassierspapier reeds zoolang een groote beteekenis heeft, en waar het door de oprichting van verschillende nieuwe banken zich steeds meer en meer uitbreidt, — te wenschen ware het, dat hier een bijzondere wet gemaakt werd, die de 2e en 3e afdeeling van den 7den titel geheel en al verving, waardoor dan tevens het zoo slecht bedoelde papier aan toonder in een andere wet beter geregeld kon worden. Wij zullen ons nu echter alleen met het ius constitutum bezig houden om, waar er aanleiding is, tegelijk met een enkel woord de iure constituendo te spreken.

In Engeland wordt de cheque geheel en al als een wissel beschouwd. Er zijn twee soorten van wissels: de inland en de foreign bill [1], en tot de eerste soort moet de

---

[1] Inland bill, wanneer de wissel uitgegeven en betaalbaar gesteld

cheque gerekend worden. Dáár heeft men de juiste en vrije opvatting van den wissel, dáár is de practijk niet met de theorie in strijd [1], en daarom wordt dáár dan ook tusschen cheques en wissels geen onderscheid gemaakt. Smith [2] zegt dan ook in zijn definitie van den

---

is in Engeland, — foreign bill als beide of een van beide niet het geval is. Smith's Compendium of mercantile law, pag. 193 (4e uitgave).

[1] Wat toch is een wissel? In vroegere jaren was hij een middel om geld van de eene plaats naar de andere te zenden, wat nog in de definitie van den wissel in ons W. v. K. art. 100 is overgebleven. Deze bestemming vervult hij ook nu nog wel, maar zijn hoofdbestemming thans is betaalmiddel te zijn. Wanneer een koopman het door hem gekochte eerst over 3 maanden behoeft te betalen, en de kooper wil zekerheid hebben en daarbij een middel om spoedig geld te kunnen krijgen, dan trekt hij aan eigen order een wissel van 3 maanden op den kooper en laat dien door dezen accepteeren; hij heeft nu de formeele betalingsbelofte van dezen om over 3 maanden te zullen betalen en kan daarbij, door den wissel te disconteeren, terstond geld krijgen, en heeft hij zelf eene betaling te doen van hetzelfde bedrag, dan endosseert hij den wissel. Betaalmiddel is dus de tegenwoordige bestemming van den wissel; maar niet alleen als betaalmiddel, hij kan ook nog dienen om een crediet te openen; men heeft b. v. geld noodig, en nu trekt men, met bewilliging van den betrokkene, een wissel van 3 maanden op dezen; deze wissel wordt nu verkocht of gedisconteerd, en men heeft zoodoende contant geld. Als betaalmiddel dus en om geld te verkrijgen hangt er veel van de soliditeit van de handteekening af; door de handteekening alleen verbindt men zich geheel en al, afgescheiden van de materieele oorzaak, en verkeerd is dus de bepaling in onze en verscheidene andere wetten, dat er een erkenning van ontvangen waarde in moet staan. In zich zelven moet de wissel de waarborgen bezitten, die hem tot een betaalmiddel kunnen maken, en die liggen alleen in de handteekening; want iedere handteekening geeft een absolute verplichting voor den onderteekenaar tot betaling; maar die verplichting moet zich dan ook alleen tot de onderteekenaren uitstrekken; daarom is ook nu i. art. 200 W. v. K. onjuist.

[2] Pag. 188.

cheque: "a cheque is a bill of exchange" etc. Niet alle Engelsche juristen zijn echter van hetzelfde gevoelen; Chitty b. v. houdt den cheque niet voor een wissel, hoewel hij zich niet bepaaldelijk hierover uit. Wel zegt hij, dat de meeste regels betreffende wissels en orderbriefjes ook op cheques van toepassing zijn [1]; maar juist door dit zeggen en het afzonderlijk behandelen der cheques toont hij, dat hij ze niet onder de wissels rekent. Story [2] echter zegt uitdrukkelijk, dat de cheques niet tot de wissels moeten gerekend worden, want dat zij 1e altijd op een bank of bankier getrokken worden, 2e geen acceptatie behoeven, en 3e geacht worden op reeds gestort fonds getrokken te zijn.

Wat het eerste betreft, dit is zeer zeker een eigenaardigheid, maar behoeft daarom niet weg te nemen dat het een wissel is; het maakt alleen dat de cheque een eigenaardige soort van wissel is; hij zou daardoor geen wissel zijn, als het een vereischte voor wissels was op niet-bankiers getrokken te zijn; daar dit nu het geval niet is, is er niet de minste reden den cheque daarom niet tot de wissels te rekenen. Ten tweede zou de cheque geen wissel zijn, omdat hij geene acceptatie behoeft; maar al weder m. i. geen reden: omdat niet alle gevallen, die bij een wissel kunnen voorkomen, hier van toepassing zijn, zou de cheque geen wissel zijn; zoo het een vereischte van den wissel was dat hij moest geaccepteerd worden, dat hij anders geen wissel zou zijn, ja dan wel; maar wissels op zicht worden ook niet geaccepteerd, zij worden terstond betaald; zijn zij daarom geen wis-

---

[1] Chitty, pag. 350.

[2] Story, pag. 616.

sels? Had nu S. aangetoond, dat een cheque niet vatbaar is voor acceptatie, dan zou hij gelijk hebben; dit beweert hij echter niet, en is ook niet waar, zooals wij later zien zullen. Ten derde worden zij geacht op bestaand fonds te zijn getrokken. De Schrijver erkent zelf, dat zij *geacht worden*, dus niet eens altijd, en het erkennen van genotene waarde, zoo als bij ons, is niet een vereischte voor den Engelschen wissel. Ik meen dus, dat geen van deze drie redenen voldoende genoeg is den cheque niet als een wissel te beschouwen. Byles [1] is geheel en al van dezelfde meening als Smith; hij houdt ook den cheque voor een inland bill, maar, zegt hij, een bepaalde soort van inland bill, een inland bill drawn on a banker.

Het is waar de cheque is geen gewone wissel, hij heeft enkele eigenaardigheden, maar dat neemt niet weg, dat de cheque toch tot de wissels behoort, want hij heeft alle vereischten die een Engelsche inlandsche wissel moet hebben [2], en hij heeft daarom ook dezelfde gevolgen. Alleen acceptatie van een cheque kan niet gevorderd worden; protest en regres wegens non-acceptatie hebben dus ook niet plaats, en er bestaan geen respijtdagen. Verder is de tijd van presentatie veel meer beperkt [3], en daarbij de aansprakelijkheid van den uitgever en endossanten of houders. Dit is nu echter niet alleen bij cheques het geval, maar voor alle op zicht getrokken inlandsche wissels. Zij worden ook als op zicht getrokken beschouwd, wanneer er geen andere tijdsbepaling

---

[1] Byles, The law of bills of exchange, promissory notes etc., 9th ed., pag. 13.

[2] Smith, pag. 194 etc.

[3] Smith, pag. 226.

vermeld is. Protest wegens niet-betaling is niet noodig, evenmin als bij Engelsche inland bills [1].

Even juist als het naar mijne meening is den cheque volgens het Engelsche recht tot de wissels te rekenen, even onjuist zou dit zijn dienzelfden regel in Frankrijk toe te passen; want even ver als men in Engeland met het wisselrecht is, evenzeer is men in Frankrijk er mede ten achter. Als wij dáár de vereischten van een wissel zien, vereischten die voor 50 jaar misschien goed waren, maar nu geheel bij den tijd ten achter zijn, dan zien wij terstond dat de cheque aan die vereischten in het geheel niet voldoet en dus niet in dat kader van een wissel past. Art. 110 toch van den Code de Commerce zegt: "la lettre de change est tirée d'un lieu sur "un autre", wat juist bij cheques zeer zelden het geval zal zijn; "elle énonce la valeur fournie en espèces, en "marchandises, en compte ou de tout autre manière", wat bij den cheque volstrekt niet het geval is; "elle est "à l'ordre d'un tiers, ou à l'ordre du tireur lui même", terwijl juist de cheques bijna altijd aan toonder zullen zijn, en endossement in blanco in den Code de C. niet bekend is. De cheque past dus in het geheel niet in het kader der vereischten voor een Franschen wissel, evenmin als in dat voor een orderbillet, want ook bij dat papier is de waardeërkenning een vereischte, en het endossement een noodzakelijkheid.

Door de nieuwe wet op de cheques heeft de regeering echter den cheque als een wissel behandeld, en daarmede gelijk willen stellen, en men heeft dus dit groote voordeel verkregen, dat men nu ook in Frankrijk begint in te zien, dat de denkwijze dáár over en de wet-

[1] Chitty, pag. 5.

telijke regeling van den wissel geheel en al verouderd zijn [1]. De cheque is daar nu geregeld naar de eischen van den tegenwoordigen tijd, en al doen de cheques zich daar nog in de practijk zeer zelden voor, en is de wet dus al zeer vroeg vastgesteld, dit neemt niet weg, dat men bij het maken van die wet de oude begrippen aangaande den wissel heeft laten varen en de nieuwere en zeer zeker meer juiste begrippen heeft aangenomen. Vroeger kon de cheque alleen onder het mandaat van het burgerlijke recht vallen en had dus geen andere gevolgen dan die uit het gewone mandaat voortvloeiden. Thans is echter naast den wissel een wettelijk papier geschapen, waarbij de ondertcekenaar, geheel en al onafhankelijk van de materieele oorzaak, alleen door zijn onderteckening formeel tot betaling eener zekere geldsom is gebonden.

Opmerkelijk is de definitie die art. 1 van den cheque geeft: er wordt toch niet in gevonden, dat een cheque op een bank of bankier moet getrokken zijn, zoo als dit in Engeland het geval is en in New-York, § 1825. Men zal dus in Frankrijk op iedereen een cheque kunnen trekken zoo als bij ons eene assignatie. Deze bepaling is in zooverre goed, daar het moeilijk is het criterium van een bankier te geven; in Engeland wordt wel gezegd "that the word *banker* shall include any person or "persons, or corporation, or Joint Stock Company acting "as a banker or bankers" [2], maar, daar bijna ieder koop-

---

[1] Nouguier maakt echter een uitzondering, want, hoewel hij deze bepalingen voor den cheque goed en noodzakelijk acht, zoo meent hij toch, dat de wettelijke regeling van den wissel, zoo als die in den C. de C. is behandeld, noodzakelijk zoo moet blijven bestaan.

[2] 21 en 22 Vict. C. 79, 5.

man wel eens bankierszaken doet, zal het steeds een moeilijke vraag zijn of iemand gehandeld heeft als een bankier of niet. Men had echter moeten onderscheiden tusschen hen met wie men uitdrukkelijk is overeengekomen, of een stilzwijgende overeenkomst, die het advies vervangt. Nu zal men op iedereen die een opvorderbare geldsom schuldig is een cheque kunnen trekken, en dit is verkeerd.

Het New-Yorksche wetboek maakt aan alle onzekerheid, zooals die dan nog eenigszins in Engeland bestaat, een einde, door in § 1825 te zeggen, dat de cheque daar is "a bill of exchange drawn upon a bank or banker," en die, op een paar uitzonderingen na, aan al de bepalingen omtrent de bills of exchange onderworpen is. In de definitie van den cheque wordt tevens gezegd, dat hij geen interesten geeft, een kwestie die ik alleen bij Dufour heb aangetroffen [1]. Wanneer wij nu ook de definitie van den bill of exchange nagaan in § 1774 [2], dan zien wij duidelijk, dat de cheque daarbij t'huis behoort.

Hoewel het Zwitsersche ontwerp zeer goede bepalingen omtrent den cheque heeft, en ook de opvatting van den wissel zeer juist is, zoodat de cheque gelijk aan den wissel kon beschouwd worden, zoo is er toch een art., nl. 443, dat tot moeilijkheden aanleiding had kunnen geven. Er staat toch: "Eine Bankanweisung welche auf "eine bei einer Depositen-Anstalt deponirte Summe aus- "gestellt wird (cheque) ist auch dann gültig, wenn sie

---

[1] Dufour, 1, pag. 314.

[2] A bill of exchange is an instrument negotiable in form, by which one, who is called the drawer, requests another, called the drawee to pay a specified sum of money.

"keine Bestimmung über die Verfallzeit enthällt." Met deze woorden meende Münzinger [1] aan te toonen, wat m. i. reeds verkeerd is, dat een der essentialia van den cheque het vooruitgestorte fonds is, dat zonder dat fonds van den cheque niet gesproken kon worden, en dat dit daarom de reden zou zijn, dat de cheque niet tot den wissel moest behooren. Al bestond dat vereischte, dan neemt dat toch nog volstrekt niet weg, dat de cheque wel een wissel kan zijn, maar een bepaalde soort van wissel, waaraan die bijzonderheid verbonden is. Als de wissel een bepaald vereischte heeft, dat niet op den cheque van toepassing is, dan is het geheel wat anders, maar nu dit bij den cheque (het species) het geval is, kan daarom een bijzonder species wel tot een algemeen genus behooren; als al de vereischten van het genus maar in het species aanwezig zijn, dan is dit voldoende, want dan is het juist een kenmerk van het species andere vereischten te hebben, waardoor het van het genus afwijkt. Dat vereischte van den cheque is echter volstrekt niet uit het aangehaalde art. op te maken. Het artikel nl. luidt: "een bankaanwijzing, die aan die bijzonderheid "voldoet, is ook dan geldig, zoo zij niet een bepaalden "vervaltijd aangeeft." Wat zou daaruit volgen? Dat een bankaanwijzing, die niet aan die bijzonderheid voldoet, niet geldig zal zijn, zoo zij geen bepaling aangaande den vervaltijd heeft; maar er volgt nog volstrekt niet uit, dat alle cheques die niet op een bij een depositobank gestorte geldsom getrokken zijn, niet geldig zouden zijn. De redactie van dit art. is dus zeer onjuist, en zoo Münzinger bij zijn systeem blijft, zou hij, naar mijne bescheiden meening, wel doen eene andere redactie te kiezen.

---

[1] Pag. 410.

Wat nu de bestaande wetten betreft, de Baseler W. O. stelt den cheque geheel en al gelijk met den wissel, zonder eenige uitzondering op te noemen. Het Zwitsersche concordaat maakt echter deze uitzonderingen, dat er geen acceptatie bij noodig is en er noch protest noch regres mag genomen worden. De W. O. van St. Gallen zegt, dat vreemde cheques daar geen wisselrecht genieten.

Het Portugeesche Wetboek [1] heeft den cheque (mandato sobre banqueiro) wel is waar te midden der artikelen over wissels geplaatst, en men zou dus meenen, dat het den cheque onder de wissels rekende, maar de bepalingen omtrent den cheque weerspreken echter deze plaatsing. Zoo wordt in art. 430 gezegd, dat de cheque een opdracht is aan zijn bankier van een te betalen som aan nemer of order, en in art. 433 wordt herhaald, dat de tweede houder geheel en al in recht en plicht van den eersten nemer komt, wat volkomen overbodig zou zijn als men hier aan een wissel-endossement moest denken. Ook verzuimt, volgens art. 432, de nemer bij te late presentatie *elke* actie tegen den trekker, terwijl er geen sprake is welke actie hij heeft bij tijdige presentatie. Zoo vinden wij ook niet de bepalingen van de artt. 429 en 436 bij eigen wissels, waar uitdrukkelijk gezegd wordt, dat zij volgens omstandigheden als wissels moeten beschouwd worden.

Wanneer wij nu aannemen, dat de cheque volgens het Portugeesche recht als mandaat naar het burgerlijke recht moet beschouwd worden, dan is het duidelijk waarom de nemer als mandataris van den trekker genoemd wordt; daardoor krijgt dan de nemer in het geheel geen wisselactie tegen den trekker, die zich alleen tot schadeloos-

[1] Goldschmidt, X.

stelling van den mandataris verbindt; deze mandataris verbindt zich tot tijdige presentatie, en bij verzuim daarvan heeft hij geen verhaal op zijn mandans. Betaalt dus de bankier niet; de nemer heeft geen regres, maar alleen aanspraak op vergoeding van schade, die hij daardoor lijdt. Vandaar verklaart zich dan ook art. 433, dat de tweede houder slechts in recht en plicht des nemers treedt; hij heeft geen eigen recht tegen den trekker, want hij is slechts ondergevolmachtigde.

In Spanje worden de cheques volkomen gelijk de wissels behandeld; art. 558 zegt, dat zij dezelfde verbintenissen en uitwerkingen hebben als de wissels, en de waardeërkenning is er zelfs een vereischte van. Men kent daar echter alleen aanwijzingen tusschen kooplieden onderling ten gevolge van handelsoperatiën; cheques dus getrokken door particulieren zullen als gewone mandaten moeten beschouwd worden. Zij moeten echter ook den naam van aanwijzing in zich bevatten, art. 563, al. 3, even als dit bij de cheques in Duitschland het geval is.

Het Braziliaansche Wetboek beschouwt den cheque als een provinciale wissel, en deze is volgens art. 425 aan de andere wissels volkomen gelijk; de cheques moeten echter, om aan de wissels gelijk gesteld te kunnen worden, door een koopman onderteekend zijn; de door privaatpersonen uitgegeven cheques zullen dus geen wisselrechtelijke kracht hebben.

In Duitschland kunnen de cheques wel als wissels beschouwd worden, maar dit wordt daar, vreemd genoeg, niet gedaan. De commissie toch, die de D. W. O. heeft samengesteld en den wissel op zeer vrijzinnige wijze heeft behandeld, heeft den cheque daarin niet willen opnemen, omdat hij, zoo als zij meende, er

niet behoorde [1]. Dit is echter m. i. een onjuist denkbeeld, want, daar men de waardeërkenning niet bij den wissel noodig achtte, en dus den wissel van een veel beter standpunt beschouwde, dan de C. de C. of het W. v. K. dit doet, zoo is de cheque volgens het Duitsche recht een gewone wissel, maar aan toonder, of, wat bij den wissel hetzelfde is, met blanco endossement. Verder bestaat er geen juridisch verschil tusschen beiden, en kon dus de cheque gemakkelijk onder de wissels gerekend worden en daarbij behandeld zijn. Nu dit echter niet het geval is geweest, meent Fischer [2], moet de cheque in elk land naar zijne wetten beschouwd worden, en gelijk wij hierboven hebben aangeteekend, zijn er enkele landen, die eenige artikelen over den cheque bezitten. Waar de cheque echter door de wet niet aan den wissel is gelijk gesteld, daar heeft hij ook geen wisselkracht, en zullen dus de wisselrechtelijke handelingen, zoo als b. v. het endossement, niet plaats kunnen hebben. Die dus zulk een cheque van een ander ontvangt, zal alleen recht tegen zijn onmiddellijken voorman hebben, maar verder geen wisselrechten. Met deze meening kan ik mij niet vereenigen.

Al heeft de commissie, die de D. W. O. heeft vastgesteld, de cheques daarbuiten willen sluiten, toch behooren zij er in, daar de vereischten van den wissel gelijk zijn aan die van den cheque. De cheque heeft dus wel degelijk in geheel Duitschland wisselrechtelijke kracht, ook in die landen, waar hij niet door de wet geregeld is. Had de D. W. O. een bepaald art., waarbij de cheques werden uitgesloten, dan was dat een geheel ander geval, en zou de meening van Fischer goed zijn; nu echter is

---

[1] Vissering, het Wisselrecht der 19de eeuw, pag. XVI.

[2] Fischer, die kaufmännische Rechtskunde, pag. 296.

m. i. de cheque toch gelijk aan den wissel en dus vallende in § 4. De redeneering van Dr. Mittermaier [1], waarmede hij aan den cheque wisselrechtelijke kracht wil geven, omdat partijen dit zoo willen en het gebruik dit heeft vastgesteld, is dus geheel overbodig; de cheque toch heeft wisselrechtelijke kracht, omdat de cheque een wissel is. Er moet echter één zaak bijkomen. Onder de vereischten in § 4 opgenoemd is ook deze, dat de wissel in zich den naam van wissel moet opnemen, dat op den wissel moet staan: "wissel" in de taal van het land, waar hij is uitgegeven. Daar de cheque toch een wissel is, moet men dus om dien aan de vereischten in § 4 gegeven te voldoen en daardoor wisselrechtelijke kracht te krijgen, op den cheque *wissel* zetten, dan is hij in al die Duitsche landen, waar geen afzonderlijke wet op den cheque is, geheel en al gelijk aan den wissel.

In die landen waar wel een afzonderlijke wet bestaat, hangt natuurlijk de beslissing van die wet af; zoo zegt de Badensche wet, art. 190: dat de Handelszettel zijn Wechselähnliche Zahlungszusagen, die niet onderworpen zijn aan de vormelijkheid en gestrengheid der wissels. De Handelszettel nu worden in drieën verdeeld, nl. auf Erhebung (aan een bepaald persoon) auf Umlauf (aan order) en auf Inhaber (aan toonder). Hoewel dus de wetgever erkent, dat Handelszettel veel gelijkheid met de wissels hebben, zoo worden zij er toch niet mede gelijk gesteld; zij geven alleen een recht op het goed niet op den persoon van den schuldenaar. Hij heeft echter geen zeer juist begrip gehad van cheques, en bij het vaststellen van deze wet zeker niet aan cheques gedacht; want in art. 193 zegt hij: dat Handelszettel auf Inhaber

---

[1] Goldschmidt, X.

slechts door Staatsanstalten en bankiers kunnen worden uitgegeven. Gewone cheques aan toonder mogen dus niet worden uitgegeven. Verder zijn hieronder ook niet begrepen de cheques door niet-kooplieden uitgegeven; want art. 190 zegt, als een der vereischten voor Handelszettel, dat zij onder kooplieden of voor handelszaken moeten zijn uitgegeven. Cheques door niet-kooplieden uitgegeven, vallen dus onder de D. W. O., zoo zij aan order luiden of van een blanco endossement voorzien zijn. Ditzelfde zal ook in Beieren het geval zijn, hoewel de Beiersche wet de cheques veel beter behandeld heeft; zij worden in art. 1 der wet met de wissels gelijkgesteld op enkele uitzonderingen na; zoo moet er b. v. in plaats van het woord wissel, "Anweisung" op den cheque staan. Verder komen de bepalingen over presentatie, acceptatie en protest, die wij later zullen behandelen.

Dergelijke bepalingen hebben ook de koninklijk Saksische en Saksen-Weimarsche wetten. In de Frankforter wet, waarbij de D. W. O. werd ingevoerd, wordt ook wisselkracht verleend aan cheques aan order.

Ten laatste blijft ons Nederland over, en moeten wij nagaan in hoeverre de cheque bij ons tot de wisselsoort behoort, en zoo niet, tot welke soort van papier de cheque dan bij ons behoort. De cheque is bij ons tweeledig behandeld, nl. de cheque aan order, die assignatie genoemd wordt, en de cheque aan toonder, het kassierspapier [1]. De definitie, die het W. v. K. [2] van den wissel geeft, bevat de

---

[1] Zie over de wijze, waarop het kassierspapier in het W. v. K. is ingelascht, Cosman, de verbindtenissen jegens toonder, pag. 343 enz., en over de historische ontwikkeling der assignatie het academisch proefschrift van A. J. Rethaan Macaré.

[2] W. v. K., art. 100.

waardeërkenning, en de betaling in een andere plaats dan die der uitgifte; beiden vereischten, die met de cheques onmogelijk overeen te brengen zijn; daar nu in geen ander art. van ons Wetboek aan de cheques wisselrechtelijke kracht gegeven wordt, zoo volgt hieruit van zelf, dat de cheque volgens ons recht niet als een wissel beschouwd kan worden. Dit zal echter aan den cheque weinig kwaad doen, omdat hij volgens onze wet toch als papier aan toonder met de uitwerkingen daarvan is erkend, en de cheque aan order, de assignatie, in eenige afzonderlijke bepalingen behandeld is. Hoewel er van papier aan toonder in ons W. v. K. in het geheel geen definitie is, zoo moet toch, zoo als Mr. Kist [1] terecht zegt, het gewone spraakgebruik hierbij te hulp komen, nl. het is een papier, inhoudende een schuldvordering aan hem, die het papier aan den schuldenaar zal vertoonen.

Het is overbodig, lang bij het papier aan toonder stil te staan: de kwestie, wat dit papier is, welke verbintenissen daaruit voortspruiten, en hoe die moeten verklaard worden, behoort reeds sinds eenigen tijd tot de geschiedenis. Niemand zal tegenwoordig de kracht ontkennen van den formal-act, van de eenzijdige betalingsbelofte, waardoor de uitgever alleen door zijne onderteekening en uitgifte van dat onderteekend papier tot betaling kan aangesproken worden. De uitgever van een cheque aan toonder verbindt zich dus aan iederen houder voor de betaling; hij staat voor de betaling in, zoo de betrokken persoon die weigert. De betrekking dus tusschen uitgever en nemer en iederen verderen houder is die, welke voortspruit uit het papier aan toonder, of bij cheques aan

[1] Kist, Handelspapier, pag. 261.

order, volgens art. 219; de betrekking echter tusschen uitgever en betrokkene wordt alleen geregeld door het Burgerlijk Wetboek, want zij is die van een gewoon mandaat. Zoodra dus de bankier, die dien last had aangenomen, niet betaalt, zal hij, volgens art. 1837 B. W., de kosten van dat verzuim moeten dragen. Sterft nu de uitgever, voordat de cheque ter betaling is aangeboden, dan mag de bankier dien niet betalen, want het mandaat is geëindigd volgens art. 1850; verder zullen natuurlijk alle bepalingen op de lastgeving hier van toepassing zijn. Dat dus het kassierspapier even als alle papier aan toonder dringend een betere wettelijke regeling noodig heeft, zal niemand ontkennen, maar hoe die regeling moet geschieden zal afhangen in hoeverre de tegenwoordige bepalingen omtrent de wissels blijven bestaan. Geschiedt dit niet, de nieuwe wet op de cheques kan volstaan enkele uitzonderingen op te noemen, die op den cheque, welke dan met den wissel overeenkomt, moeten worden toegepast. Wordt de wissel niet anders geregeld, de wet op den cheque zal eerst moeten vaststellen wat een cheque is en verder al de rechtsgevolgen opnoemen, die de cheque met den wissel gemeen heeft, terwijl dan tevens die enkele uitzonderingen er moeten worden ingelascht, waarover wij later zullen spreken. Volgens onze tegenwoordige wet toch kan het kassierspapier niet geëndosseerd worden, omdat het volgens art. 221 alleen aan toonder gesteld kan worden, waardoor het zijn recht uit het toonderpapier voortspruitende verkregen heeft. De cheque aan order daarentegen is een assignatie, die weer geheel andere bepalingen heeft omtrent den tijd van aanbieding enz., en daarbij het omslachtige protest. Een geheel andere inrichting van het kassierspapier is dus zeer noodig, en

zal zeker het hare bijbrengen, dat dit papier hoe langer hoe algemeener wordt.

Zoover ik heb kunnen nagaan, is Engeland het eenige land waar een belasting van den cheque gevorderd wordt [1]; men heeft wel, zooals wij zien zullen, getracht dit in Frankrijk na te volgen, maar om verschillende redenen is men daarvan teruggekomen. Men is er echter in Engeland niet spoedig toe overgegaan, omdat men het groote nut der cheques inzag, en men ze zoo min mogelijk wilde belemmeren; zoodat de cheques, niettegenstaande hun groote overeenkomst met den wissel, toch van de belasting [2] op de wissels vooreerst vrij bleven, ten minste die cheques, die aan de volgende voorwaarden voldeden: er moest duidelijk de dag en plaats van uitgifte [3] op staan; zij moesten op bankiers [4] zijn getrokken, die hun kantoor binnen 15 mijlen [5] van de plaats van uitgifte heb-

---

[1] In Ned. is het kassierspapier vrijgesteld bij de wet van 3 Oct. 1843, betreffende het recht van zegel, art. 27, al. 61. De assignatie daarentegen is wel aan een zegelrecht onderworpen. Zie art. 21, al. 2 van dezelfde wet.

[2] De eerste belastingwet op de wissels was de 22 Geo. 3 c 33, en na dien tijd is die belasting door verschillende wetten geregeld. Zie over die wetten en de hoegrootheid der stamps Chitty, pag. 65 enz.

[3] Die plaats en datum moeten natuurlijk de ware zijn, anders zijn zij nietig, zoodat, als een houder op een cheque, dien hij weet dat gepostdateerd is, betaling van den bankier ontvangt, hij tot teruggave kan gedwongen worden. Chitty, pag. 75.

[4] De persoon op wien de cheque getrokken is moet bona fide een bankier zijn; een persoon nu handelende als een bankier, wordt als zoodanig beschouwd, al houdt hij geen open shop. Chitty, pag. 75.

[5] Die 15 mijlen moeten in directe lijn van de bank van betaling worden gemeten. 17 en 18 Vict. c. 83, S. 7. Vroeger was het 10 mijlen,

ben, en zij mogen niet aan order luiden maar alleen aan toonder [1]. De cheques echter op gezegeld papier hebben verschillende voorrechten: er behoeft geen dag en plaats van uitgifte op te staan, zij mogen op iedereen getrokken worden, hetzij bankier of niet, op welken afstand ook, en aan order zoowel als aan toonder [2].

Zeer streng zijn de boeten, die op het ontduiken van deze bepalingen gesteld zijn; zoo is er een straf van 100 £ bepaald voor hem die een cheque, die niet in alle opzichten onder de uitzonderingen hier opgenoemd valt, maakt en uitgeeft [3], tenzij die natuurlijk als een wissel gezegeld is; van 20 £ voor hem die, hiervan bewust, dien cheque aanneemt; en van 100 £ voor den bankier, die zulk een cheque betaalt [4]. Wie een ongezegelden cheque verder dan 15 mijlen van de plaats van betaling zendt, wordt gestraft met 50 £ [5]; zoo ook hij die zulk een cheque in betaling of als onderpand ontvangt. On-

---

nu, bij de 9 Geo. 4 c. 49, S. 15, is het 15 mijlen geworden. Byles, pag. 11. Men kan nu wel den wettig ongezegelden cheque verder dan die 15 mijlen zenden, maar dan moet men zorg dragen dien eerst te zegelen. 17 en 18 Vict. c. 83, S. 8.

[1] 16 en 17 Vict. c. 59. Zoo werd een cheque, die betaalbaar was gesteld aan D. F. J. en niet aan toonder, gerekend niet te vallen onder de uitzondering voor de zegelwet, en daar die nu niet gestempeld was, werd hij niet als een cheque beschouwd; zoodat een dief, die beschuldigd was zulk een cheque gestolen te hebben, daarvan werd vrijgesproken, maar veroordeeld werd wegens diefstal van een stukje papier. Byles, pag. 11.

[2] Mc Culloch, a dictionary etc., pag. 282.

[3] Alleen dan wordt een cheque geacht te zijn uitgegeven, als hij in handen van derden is overgegaan, die een titel hebben om er inwisseling voor te vragen. Chitty, pag. 73. Zie over verdere interpretatie pag. 75.

[4] 55 Geo. 3, c. 184.

[5] 17 en 18 Vict. c. 83, S. 7.

gezegelde cheques nu, en zij die niet tot de hierboven genoemde uitzonderingen behooren, kunnen niet in een geding worden gebracht, tenzij in foro criminali of om oplichting te constateeren enz [1].

In 1855, toen ten gevolge van den Krim-oorlog al de belastingen werden opgevoerd, wilde de minister in het parlement een belasting van één penny op elken cheque voorstellen, maar, daar op een meeting van de directeuren der voornaamste banken deze belasting algemeene afkeuring ten deel viel, en de openbare meening zich er sterk tegen verklaarde, zoo heeft de minister toen die wetsvoordracht ingetrokken [2].

In 1858 echter is die wet toch tot stand gekomen [3], zoodat tegenwoordig alle cheques aan toonder binnen de 15 mijlen uitgegeven, met een penny-zegel voorzien moeten zijn.

In Frankrijk zijn de cheques geheel en al vrij van elke belasting, de wissels daarentegen volstrekt niet. De regeering had wel een belasting van 1 centime voorgesteld (eerst van 10 ct., daarop van 5, en eindelijk van 1), maar, daar de inkomsten door die belasting verkregen zeer gering zouden zijn, en het allicht aan de vrije ontwikkeling zou schaden, begreep men, dat het beter was ze geheel vrij te laten. Er werd wel het voorbeeld van Engeland aangevoerd, waar de cheques zeer

---

[1] 17 en 18 Vict. c. 83, S. 27. Zie Chitty, pag. 77, noot 1, waar vermeld wordt, dat een vonnis vernietigd is, omdat een ongezegelde cheque als bewijs was bijgebracht.

[2] Gilbart, pag. 500 enz.

[3] 21 Vict. c. 20. Volgens E. Dalloz zou die belasting spoedig weer ingetrokken worden; maar hoewel dit nu reeds 5 jaar geleden gezegd is, is er tot nu toe nog niets van bekend geworden. Moniteur, 26 Mei 1864, verslag van de zitting van het corps législatif van 25 Mei.

bloeiden, niettegenstaande er een penny-belasting op rustte, maar dit voorbeeld ging volstrekt niet op, omdat Engeland, zooals wij zagen, eerst die belasting ontving, toen de cheques daar al sinds vele jaren in het handels- en burgerlijke leven geworteld waren, zoodat zelfs met een groote belasting, het zeer moeilijk zou zijn ze daar uit te roeien. Het tegendeel had echter in Frankrijk plaats; daar waren de cheques nog bijna geheel onbekend, en reeds zonder belasting zou het moeilijk zijn ze daar nationaal te doen worden; hoeveel te meer dan, zoo er nog een recht op geheven werd, hoe gering dan ook. Er moest echter duidelijk in de wet verklaard worden, dat de cheques vrij van alle belasting zouden zijn, want anders vielen zij òf als reçu in de belasting van 50 ct. voor iederen cheque, òf als mandaat in eene belasting van 50 ct. voor elke 1000 fr. Van daar art. 7; maar, omdat de regeering zich voor het vervolg niet wilde binden, werd er bijgevoegd "voor 10 jaar." Zoo dus de cheque een grootere vlucht in die 10 jaren neemt, zal er waarschijnlijk in 1875 een belasting op gelegd worden.

De regeering wilde echter een beperking aan deze gunst van belastingvrijheid geven, nl. door die alleen tot de cheques aan toonder te bepalen, daar zij vreesde, dat zoo dit ook tot de cheques aan order werd uitgestrekt, deze dan de wissels en andere crediet-papieren zouden vervangen, en er aldus een groote schade door de schatkist zou geleden worden. Daar men aldus echter de cheques veel te veel aan banden legde, kwam men hierop terug, en nu werd het veel betere plan voorgesteld den tijd van aanbieding te bepalen, nl. zoo de houder den cheque niet binnen de 5 of 8 dagen ter betaling aanbood, hij zijn regres op den uitgever zou verliezen, indien deze ten minste voor fonds gezorgd had.

Later zullen wij op die bepaling van art. 5 terugkomen; maar zeker is het, dat dit wel een van de beste middelen was om den cheque van den wissel te onderscheiden, en daardoor bedrog zooal niet onmogelijk, dan toch zeer moeilijk te maken.

Een tweede middel om bedrog te voorkomen is, dat de cheque op zicht getrokken moet worden, art. 1, al. 3. De cheque is geen circulatiepapier, maar moet zoo spoedig mogelijk na zijn uitgifte ter betaling worden aangeboden. Zonder dus door deze bepaling eenigszins aan den cheque tekort te doen, wordt daardoor veel kans van bedrog voorkomen; want verre de meeste wissels toch zijn op 3 maanden, alleen de kleinere zijn dikwijls op zicht, maar voor de groote is het algemeen gebruik in den handel ze op tijd te stellen. Men heeft dus nu alleen de kans, dat de wissels op zicht veranderd kunnen worden in cheques; maar dat verlies zal niet groot zijn voor de schatkist, want de belasting op de handelspapieren bedraagt jaarlijks 10 millioen francs, waarvan slechts 100 à 200,000 fr. voor wissels op zicht komen [1].

Een der beste hulpmiddelen, die de bankier tegen valsche cheques heeft, is het nommeren van de verschillende cheques en chequeboekjes. Ontvangt de bankier een cheque, die hem verdacht voorkomt, hij heeft dan slechts zijn register na te zien, of die nommers correspondeeren met die van den cheque. Het zal natuurlijk niet bij alle valsche cheques helpen, b. v. niet, als de dief weet van wien de cheque afkomstig is, maar wel zoo iemand zijn chequebockje verloren heeft, en de oneerlijke vinder op

---

[1] Nougnier, pag. 23.

goed geluk af den naam van een deponent invult. Tegen het eerste gevaar echter zijn de crossed cheques van groot nut, want een bankier zal niet van een hem onbekend persoon een cheque ter inkasseering aannemen.

Een vonnis, den 6[len] Februari 1852 in Engeland gewezen, heeft uitgemaakt, dat het geen valschheid is den naam van een bankier op een crossed cheque door dien van een ander bankier te vervangen of er "et C°." bij te voegen, daar, zoo men dit niet mocht doen, daardoor de negotiabiliteit van den cheque zou verloren gaan [1]. Naar mijne meening echter is deze uitspraak verkeerd, want het staat den deponent vrij op zijn cheque elken naam van een bankier te schrijven, aan wien hij wil dat de betaling geschieden moet, en die vrijheid mag niet aan banden gelegd worden; dit laatste nu zou geschieden als het aan iedereen vrij stond er den naam van een ander bankier op te zetten. Wat nu den persoon betreft, die den cheque verkrijgt, hij behoeft hem immers niet aan te nemen, als de naam van den bankier hem niet bevalt; hij kan een andere betaling eischen; maar de uitgever moet vrij zijn te bepalen aan welken bankier er uitbetaald moet worden. Die negotiabiliteit is toch geen wezenlijk vereischte van den cheque, en in zooverre blijft toch die negotiabiliteit, want de houder kan dien even goed aan een ander geven, als men maar zorg draagt dat de laatste houder dien door den aangewezen bankier laat incasseeren. Een tweede vonnis, den 10[den] Mei 1858 gewezen, verklaarde dat, zoo een cheque, die door den uitgever gecrosseerd was, bij de aanbieding dat kenmerk verloren heeft, doordat de onrechtmatige houder het door een chemische bewerking heeft doen ver-

---

1 Neues Archiv, III, pag. 232.

dwijnen, dan de bank niet aansprakelijk is, omdat het op den uitwendigen vorm van den cheque ten tijde der aanbieding aankomt; daarbij werd tevens uitgemaakt, dat een modificatie van het crosseeren geen eigenlijke verandering dus ook geen valschheid bevat, zoodat de nu ongecrosseerde cheque niet vervalscht was, en dus de trekker dien cheque moest honoreeren. Tengevolge van die processen werd dan ook den 2den Aug. 1858 een wet op de crossed cheques uitgevaardigd, die in art. 4 hetzelfde beginsel aannam dat aan het hierboven besproken vonnis ten grondslag lag.

Het spreekt van zelf, dat de bankier het verlies zal dragen bij cheques waarop een valsche naam staat, want de deponent heeft hem geen last gegeven. Hij moet de handteekening van zijn deponent kennen, en vandaar moet elke nieuwe deponent zijne handteekening in een daartoe bestemd boek schrijven. Hij zal echter het op een valschen cheque betaalde bedrag van den houder kunnen terug eischen als een indebitum, en deze weer van zijn voorganger. Zoo de cheque geëndosseerd is, zal dit gemakkelijker gaan, maar bij een cheque aan toonder zal die terugvordering zeker met vele moeilijkheden gepaard gaan.

Niet alleen echter de naam, maar ook het bedrag kan vervalscht worden. Gemakkelijk toch kunnen b. v. de woorden vijf, zes, zeven of negen veranderd worden in vijftig, zestig, zeventig of negentig of kan achter het woord vier *envijftig* gevoegd worden enz.; in al die gevallen nu zal de bankier het verlies moeten dragen, want niet aldus luidde het mandaat van den trekker [1]. Kan daarentegen

---

[1] Ten onrechte zegt daarom Nouguier pag. 99, dat in dit geval de uitgever aansprakelijk is, omdat de bankier anders zou lijden ex causa

de bankier aantoonen, dat de vervalsching ontstaan is ten gevolge van nalatigheid van den deponent, als hij b. v. zulk een plaats openlaat, dat er met gemak iets bijgevoegd kan worden, dan komt het verlies voor rekening van dezen, want door zijne nalatigheid mag de bankier niet lijden.

Zoo vind ik bij Chitty [1] een zeer aardig voorbeeld gegeven. Een deponent gaat van huis en geeft zijne vrouw verschillende blanco cheques met zijne handteekening voorzien, om die zoo noodig te gebruiken. Een daarvan vult zij in met fifty two pounds two shillings, maar begint het woord fifty op het midden van de lijn met een kleine letter, en zoo ook de cijfers 52.2 te ver van het teeken £, zoodat de klerk van den deponent er gemakkelijk three hundred in letters en cijfers bij kon voegen, waardoor hij dat bedrag bedriegelijk van den bankier wist machtig te worden. De chef van dien klerk werd nu veroordeeld dit verlies te dragen, daar zijne vrouw door hare nalatigheid in het schrijven van den cheque de aanleiding tot dat bedrog gegeven had.

Is het bedrog echter klaarblijkelijk zóó, dat het met een gewone mate van opmerkzaamheid terstond zichtbaar is, dan komt het verlies weer voor de bank. De paying-

---

mandati, en dat volgens art. 2000 C. N. de mandans den mandataris voor al zijn verliezen, geleden ten gevolge van zijn mandaat, moet schadeloos stellen. Dit is onjuist, want het mandaat zelf was vervalscht; het was anders als de uitgever het gegeven had. Art. 2000 daarentegen beduelt schade ten gevolge van het mandaat, door het opvolgen van het mandaat geleden; was hier het mandaat, het ware mandaat gevolgd, nl. het uitbetalen van het oorspronkelijk geschreven bedrag, dan zou de bankier ook geen schade geleden hebben; hij heeft echter buiten het eigenlijke mandaat gehandeld en daarom moet hij dus de schade dragen.

[1] Chitty, pag. 344. Smith's compendium, pag. 241. Byles, pag. 17.

teller moet dus goed op de nauwkeurigheid van den cheque letten, of hij goed geëndosseerd is, of er een goede datum op staat, of die ook veranderd is, enz. Zoo is het voor de bank van groot gewicht of een cheque, geëndosseerd door *John Brown*, aan den order gesteld was van *John C. Brown*. Een repudiatie van den uitgever kan er het gevolg van zijn, en dus het verlies van het geheele bedrag voor de bank. Als het endossement echter goed is, dan is de bank van alle aansprakelijkheid af, en rust niet op haar de bewijslast, dat zulk een endossement geschied is met het weten en de goedkeuring van den persoon, aan wien de cheque betaalbaar was gesteld. Zulk een endossement zal dan ook voor den bankier een voldoende autoriteit zijn om aan den houder van den cheque uitbetaling te doen [1].

Niet alleen bij een geëndosseerden cheque, maar ook bij een aan toonder gestelden moet de paying-teller er op letten of hij aan den rechtmatigen houder betaalt, omdat vervalschte cheques bijna alleen zoo aangeboden worden, hoewel, als hij een goeden cheque aan een onrechtmatigen houder betaalt, dit verlies natuurlijk niet de bank maar den rechtmatigen houder zal drukken. Hierop zijn echter ook uitzonderingen, want men moet hierbij in acht nemen of de betaling onder gewone of ongewone en verdachte omstandigheden heeft plaats gehad. Zoo b. v. de cheque wordt aangeboden lang nadat hij is uitgegeven, dan zal dat een betaling buiten den gewonen loop van zaken zijn; wordt b. v. een cheque in verschillende kleine stukken gescheurd, maar bij elkander opgeplakt en zoo aangeboden, dan doet dit een vermoeden van bedrog ontstaan, en zal de bankier niet verantwoord

---

1 16 en 17 Vict. c. 59, S. 19.

zijn, als hij niet na behoorlijke inlichting ingewonnen te hebben betaalt; want het zou hebben kunnen gebeuren, zooals ook eens werkelijk gebeurd is, dat een trekker zijn eigen cheque aan stukken scheurde, en een voorbijganger die zorgvuldig opraapte en bij elkander plakte [1], en aldus den bankier aanbood; deze betaalde dien vervolgens, en nu werd hij daarvoor aansprakelijk gesteld. De bankier heeft een vermoeden voor zich dat hij aan den juisten houder betaald heeft, maar dat vermoeden is niet iuris et de iure, het is voor tegenbewijs vatbaar.

In New-York zijn de kooplieden dikwijls zeer slof met het bewaren en schrijven van hunne cheques [2]. Zij redeneeren, dat het verlies toch niet op hunne rekening komt, dat de bank het betalen moet, zoodat die dan ook maar zorg moet dragen geen valsche cheques te honoreeren. De paying-tellers zijn in den regel echter daar zóó opmerkzaam, dat niettegenstaande het enorme aantal en het groote bedrag der cheques, dat hun dagelijks aangeboden wordt, zij toch zelden een valschen cheque zullen uitbetalen. Het uur waarop gewoonlijk de valsche cheques worden aangeboden is van van 2 tot 3, en vooral Zaterdags; ja men heeft zelfs opgemerkt, dat de 4e van de maanden Maart, October en November het drukst zijn; dit wordt dan een *heavy day* genoemd, en dan worden de meeste valsche cheques aangeboden, omdat de payingtellers dan overladen zijn met werk.

Volgens de Duitsche W. O., § 75, 76, zullen de handteekeningen van den acceptant en endossant van een wissel toch verbindend zijn, al is de onderteekening van den uitgever valsch of vervalscht. Evenzoo zullen de

---

[1] Byles, pag. 174.

[2] Gibbons, pag. 119.

echte handteekeningen van de endossanten en uitgever verbinden al is die des acceptants of van de endossanten valsch. Deze uit het begrip der formal-act logisch volgende bepalingen zullen nu natuurlijk evenzeer en terecht op de cheques in Duitschland van toepassing zijn.

In Frankrijk en Nederland zal het vervalschen van een cheque niet onder art. 147 C. P. vallen, want het is noch een faux en écriture de commerce noch een faux en écriture de banque. In Frankrijk zegt de wet op de cheques dit zeer duidelijk: "le chèque ne constitue pas "*par sa nature* un acte de commerce" [1]. Dit is zeker bepaald met het oog op de gewoonte in Engeland, waar de cheques ook door niet-kooplieden getrokken worden; deze gewoonte wilde men gaarne ook in Frankrijk invoeren, en dus de menschen door lijfsdwang b. v. niet afschrikken. Uit zich zelven is dus de cheque daar geen handelsdaad en valt dus niet onder art. 147; hij zal alleen een handelsdaad zijn als hij onder art. 632 C. de C. valt, nl. "toutes obligations entre négociants, marchands et banquiers." Zoo dus de uitgever een koopman is, wordt de cheque daardoor handelspapier. Onze wet is echter nog duidelijker dan art. 632 C. de C., want in art. 4, al. 3 W. v. K. staat: "kooplieden in hunne betrekking als zoodanig." Al staat dit echter niet met zooveel woorden in de Fransche wet, er wordt toch echter dezelfde uitlegging aan gegeven.

Geeft dus een koopman een cheque uit voor zijn handelszaken, dan zal het handelspapier zijn; geeft hij dien daarentegen voor zijn huishouding uit, dan is dit geen handelsdaad, dus geen handelspapier, dus niet vallende onder art. 147 C. P. Onjuist is het daarom dat Michaux

---

1 Art. 4.

Bellaire [1] zegt, dat valschheid van een cheque als faux en écriture de commerce moet beschouwd worden; dit kan men volstrekt niet zoo categorisch zeggen.

Par sa nature is zeker de cheque bij ons ook geen handelspapier, want hij kan onmogelijk onder een der categoriën van art. 4 W. v. K. gebracht worden; zeer zeker niet onder de handelingen van kassiers, daar het uitgeven van den cheque, dus het maken van den cheque, een handeling van den trekker is; daarentegen het betalen van een cheque door den kassier zal een handelsdaad zijn. De cheque kan evenmin onder den wisselhandel gerekend worden, dus valt hij ook niet onder al. 2 van art. 4.

Sommigen hebben de assignatie onder den wisselhandel willen rekenen, zoo als een arrest van den H. R. van 12 Maart 1841. In een arrest van den 15den Juni van datzelfde jaar is echter anders beslist: en geheel terecht, want de assignatie voldoet lang niet aan al de vereischten voor den wissel, en geen enkel art. stelt haar met den wissel gelijk.

In de aanteekening op het W. v. K. van de Amsterdamsche rechtsgeleerden, pag. 97, wordt de assignatie als handelspapier beschouwd, omdat zij in het W. v. K. behandeld wordt; de enkele plaatsing is volgens schrijvers dus voldoende om allen twijfel weg te nemen. Hoe veel waarde echter deze redeneering heeft, blijkt uit het aangeteekende op het kassierspapier, waar de vraag verwezen wordt naar een aanteekening op art. W. v. K., en in dit art. wordt aan het kassierspapier het karakter van handelspapier ontzegd, niettegenstaande het kassierspapier toch ook in het W. v. K. behandeld wordt.

---

[1] Dufour 1864, Janv., pag. 9.

Wat nu de écriture de banque betreft, daar kan hij ook niet onder gerekend worden. Waren het cheques zoo als die te Weenen [1] bestaan, waar de bank zelve ze uitgeeft, dan wel; maar een cheque door een particulier uitgegeven is geen écriture de banque; hij komt wel in aanraking met de banken, maar dat eerst als hij reeds eenigen tijd bestaan heeft; zijn ontstaan verkrijgt hij niet door de bank.

Ook in het A. D. H. vind ik in de artt. 271—277 geen aanleiding het uitgeven van een cheque in Duitschland tot een handelsdaad te verklaren; alleen wanneer de koopman dit als zoodanig doet, art. 273, en bij twijfel of hij het in zijn handel of daarbuiten gedaan heeft, art. 274.

Zoo iemand een cheque ter betaling aanbiedt, waarvan de handteekening valsch is, dan zal de betrokkene natuurlijk den cheque niet behoeven te honoreeren, evenmin als hij wiens handteekening is vervalscht; want hij kan gebruik maken van art. 1913 B. W. en zijne handteekening ontkennen [2]. Was zulk een cheque echter geaccepteerd, dan zal de acceptant zeer zeker gehouden zijn, want hij is alleen door het zetten van zijn handteekening verbonden, geheel en al afgescheiden van eenige reden daarbuiten; de regel *qui accepte paie* moet in den meest ruimen zin worden opgevat, wat in den handel ook algemeen gebruikelijk is, zoo als ook terecht door de D. W. O. in § 75 is aangenomen.

Zoo eenig endossement valsch is, zal hier art. 137 W. v. K. van toepassing zijn; dan vervallen de latere endossementen, en die vóór de vervalsching op den cheque

---

[1] Zie pag. 30 van dit geschrift.

[2] Cosman, pag. 245.

geplaatst zijn zullen hunne kracht behouden; terecht wordt echter aangenomen (met afwijking van het begrip, dat de wetgever zich van den wissel heeft gevormd) dat de houder zijn actie zal behouden tegen alle de teekenaren van die endossementen, want zij hebben zich even als de acceptant alleen door hunne handteekening verbonden. Evenzoo zal de houder zijn verhaal op den trekker en de endossanten behouden, wanneer de acceptatie valsch is, art. 145 W. v. K. [1].

De cheques zijn in Engeland gewoonlijk aan een bepaald persoon of toonder gesteld, maar zij kunnen even als de andere inland bills zoowel alleen aan een bepaald persoon luiden, of ook aan diens order, of aan toonder alleen. Het verschil tusschen die wijzen van uitgifte zal natuurlijk liggen in de negotiabiliteit; zijn zij aan een bepaald persoon geadresseerd, zij zullen door cessie kunnen worden overgedragen; zijn zij aan order gesteld, de overdracht zal door endossement plaats hebben, terwijl, zoo zij aan toonder luiden, enkele overgifte voldoende zal zijn. Negotiabiliteit is dus niet een der essentialia van een cheque.

Zoo als wij gezien hebben, is er echter een verschil tusschen cheques aan toonder en die aan order, omdat de laatsten niet vrij zijn van de zegelwet op de wissels, terwijl de eersten alleen onderworpen zijn aan de wet van 1858, waardoor zij met een penny belast zijn.

Het endossement zal echter slechts binnen korten tijd

---

[1] Zie over de historie van de artt. 137 en 145 W. v. K.; Vissering, pag. 161 en verv. en Kist, pag. 186 en verv.

zijn verbindende kracht kunnen doen gevoelen, want wordt de cheque na den reasonable time gepresenteerd, dan verliest de houder zijn verhaal op de andere endossanten. Somtijds [1] wordt een cheque aan toonder later geëndosseerd, omdat de persoon aan wien men den cheque wilde geven dien niet anders wilde ontvangen; hij heeft dan natuurlijk een veel grooteren waarborg voor de betaling; want, als hij nu den cheque maar binnen den bepaalden tijd aanbiedt, dan heeft hij bij niet-betaling verhaal op den endossant; men moet dan echter zorg dragen, dat de cheque tevens het zegel van den wissel ontvangt, omdat men anders in de boete zou vallen. Ook bij bankbilletten heeft zulk een endossement wel plaats. Dit is dan echter geen endossement waardoor de negotiabiliteit van den cheque verminderd wordt, men moet het eerder als een borgtocht beschouwen; zulk een endossement toch geschiedt altijd in blanco, om daardoor het karakter van het toonderpapier niet weg te nemen.

Het verhaal op de vorige endossanten, wanneer een cheque aan order reeds in verscheidene handen geweest is, zal vervallen zoodra voor dien endossant de cheque niet in a reasonable time is aangeboden. Stel dus b. v. dat een cheque aan order getrokken den 15^{den}, wordt geëndosseerd den 16^{den}, weer geëndosseerd den 17^{den}, en ten laatste den 18^{den}; nu zal de vóórlaatste houder aansprakelijk zijn, maar de eerste endossant is bevrijd. Iedere endossant blijft zoo lang aansprakelijk als de tijd van aanbieding voor hem duurt; is die verstreken dan houdt zijn verantwoordelijkheid ook op. Elke endossant

---

[1] Macleod, Elements, pag. 289 en Dict. pag. 74, zegt ten onrechte dat dit meestal het geval is; slechts zelden gebeurt dit, èn daar het te omslachtig is, èn omdat men anders in de hoogere belasting valt.

heeft dus dezelfde aansprakelijkheid als de uitgever; maar is de tijd van aanbieding verstreken, dan vervalt alle aansprakelijkheid van den endossant, maar blijft die van den uitgever, zoo hij voor geen fonds gezorgd had.

Hij die een cheque verloren heeft zal meer kans hebben geen verlies te zullen lijden zoo die aan order dan wanneer hij aan toonder was, want bij een cheque aan toonder zal hij, zoo hij niet aan den bankier kennis heeft gegeven van de zaak voordat de cheque aangeboden is, het verlies moeten dragen; bij een cheque aan order echter zal een valsche handteekening moeten komen, zoo de oneerlijke vinder er in slagen wil den cheque te laten honoreeren. In geen van beide gevallen echter zal de houder eenig verhaal hebben [1], want alleen op het papier kan betaling gevraagd worden, het papier is de drager van het recht tot betaling; heeft men dat papier nu verloren, dan zal men geen ander middel hebben de betaling te kunnen ontvangen [2].

Sommigen meenen dat het crosseeren van een cheque gelijk staat met endossement [3]; dit is echter geheel onjuist. Endossement toch draagt den eigendom over, wat volstrekt niet het geval is met het crosseeren. Verder is endossement een soort van borgtocht op den cheque, zoodat ook als zoodanig het endossement op een cheque aan toonder wordt gezet; het crosseeren daarentegen wordt door den uitgever zelven gedaan, zoodat er geen andere handteekening op den cheque komt dan de zijne.

In Frankrijk kan volgens art. 1 de cheque aan toonder of aan een bepaald persoon of aan order luiden. Eerst

---

1 Byles, pag. 363.

2 Cosman, pag. 277.

3 Darimon, Rapport, pag. 41.

wilde de regeering geen cheques aan order, daar zij bang was, dat daardoor de belangen van de schatkist zouden worden benadeeld; maar toen men inzag, dat die schade niet zoo groot zou zijn, werden ook de cheques aan order toegelaten. Daarentegen waren er weder verschillende anderen [1], die tegen cheques aan toonder waren, omdat zij meenden, dat er groot gevaar bij verlies of diefstal zou zijn, daar men dan aan onrechtmatige houders zou betalen.

Het beroep op dit gevaar bewijst echter te veel; dit zou even goed bestaan bij alle ander papier aan toonder, b. v. bankbilletten; dan moeten de rechtmatige houders maar zorg dragen dat zij hun cheque niet verliezen, en daarbij kan dit gevaar grootendeels voorkomen worden door de cheques te crosseeren. Nouguier [2], hoewel het nut van de cheques aan toonder erkennende, geeft toch verreweg de voorkeur aan de cheques aan order, daar zij veel betere compensatiemiddelen zijn in het clearinghuis. De redenen echter hier door hem ontvouwd zijn mij zeer duister; ik zie niet in waarom cheques aan toonder niet even goed door den bankier des houders aan den betrokken bankier in het clearinghuis aangeboden en aldus gecompenseerd kunnen worden, wanneer de andere bankier ook weer cheques op den eerste heeft. Nouguier heeft waarschijnlijk over het hoofd gezien, dat de gewone wijze van incasseering door bankiers onderling geschiedt, en gemeend dat ieder houder zelf zijn geld kwam incasseeren, anders kan ik mij deze vergissing niet voorstellen, die door de praktijk

---

[1] Worms, théorie pratique de la circulation monétaire et fiduciaire, pag. 135; Exposé des motifs du budget de 1865 etc.

[2] Pag. 53.

geheel en al wordt tegengesproken, want de meeste cheques in Engeland en Amerika zijn aan toonder, en toch wordt daar het meeste gecleard.

Even als in Engeland verliest de houder bij niet tijdige aanbieding zijn verhaal op de endossanten, die anders even als bij den wissel allen voor het geheel aansprakelijk zijn voor het bedrag volgens art. 4. Er wordt echter bij dit endossement niet de waardeërkenning geëischt, die een van de wezenlijke vereischten voor het endossement van den wissel is, art. 137 C. de C.

Voordat de speciale wet op de cheques bestond, werden deze in Frankrijk ook wel geëndosseerd; maar ik zou meenen, dat een dergelijk endossement geen wisselrechtelijke kracht bezat; want de C. de C. noemt bepaaldelijk de rechtsinstituten op, waarop endossementen kunnen worden toegepast, nl. de wissel, art. 110, het orderbillet, art. 188, het cognossement, art. 281, bodemerij, art. 313, en ten laatste de warrants volgens de wet van 28 Mei 1858. Waar de wet dus zwijgt kan het endossement niet zijn werking hebben, en had dus het endossement op de cheques geene waarde, zoodat de endossanten er niet aansprakelijk door werden; het kon dan alleen voor een cessie gehouden worden, waardoor men in de rechten van zijn voorganger kwam, en bij verlies van de cheques kon men daardoor zijn recht er op constateeren. Op deze wijze is dan ook de jurisprudentie vóór 1865 in Frankrijk geweest [1].

Hoewel de cheque niet bestemd is te circuleeren, zoo geschiedt dit toch wel in de praktijk, en dan is het van groot nut, dat men dien, zoo men wil, kan endosseeren, waardoor menigeen eerder geneigd zal zijn dien

---

1 Dufour, pag. 30.

aan te nemen. Ook bij verzending met de post geeft een geëndosseerde cheque meer zekerheid, terwijl men dien dikwijls niet wil of kan crosseeren.

Wanneer de cheque aan een bepaald persoon luidt, en noch aan toonder, noch aan order er achter gevoegd is, dan is dit een handeling alleen tusschen trekker en nemer, en dan kan de trekker, als de cheque nog niet aangeboden is, aan den betrokkene tegenbevel geven om de betaling niet te doen plaats hebben. Waar toch de cheque niet met den wissel is gelijk gesteld, gelden de regelen omtrent den wissel niet, en behoeft dus de betrokkene, al heeft hij fonds, niet te betalen, zoo hij van zijn lastgever tegenbevel ontvangt. Sedert de wet van 1865 is de uitgever gehouden, zijn cheque te honoreeren volgens art. 4, al. 2 en art. 164 C. de C.; dit was hij echter niet vóór de wet op de cheques, en zeer juist is dus een uitspraak van het tribunal de Commerce de la Seine 31 Jan. 62, waarbij werd aangenomen, dat de trekker van een cheque aan een bepaald persoon zijn cheque niet behoeft te honoreeren, zoo deze hem de waarde niet had voldaan.

De cheque kan in Frankrijk ook in blanco geëndosseerd worden; dit is daar een groote nieuwigheid, want de wet op de wissels erkent zulk een blanco endossement niet, zoodat die daar slechts een procuratie zou zijn, art. 138 C. de C.; het is een groot gemak voor de houders, die de cheques al naar hun believen door overgifte of endossement kunnen laten circuleeren.

Hoewel nu die bepalingen omtrent de negotiabiliteit groote verdiensten hebben, zoo heeft men toch daarmede, wat vooral uit de beraadslagingen gebleken is, den cheque te veel als een circulatiemiddel willen beschouwen; het is zeer goed, dat die bepalingen er zijn, want bij de

circulatie van den cheque zijn zij van groot nut, en zoo als wij reeds hebben aangeteekend, de cheque kan door zijn circulatie ook nut verspreiden; maar die circulatie moet niet op den voorgrond komen, zij moet een bijkomende zaak blijven, en dat hebben de afgevaardigden bij hunne beraadslagingen wel eens over het hoofd gezien.

De cheque wordt in New-York met den wissel, het orderbriefje, de bankbilletten en certificaten van depot tot de negotiabele instituten gerekend, en van deze zegt § 1713 van den Civil Code, dat zij aan order of toonder kunnen gesteld zijn. Daar het tot de negotiabele zaken behoort, en het kenmerk van deze juist de negotiabiliteit is, zoo volgt hieruit van zelf, dat er alleen sprake is van order en toonderpapier, en dus de cheques aan een bepaald persoon niet gekend zijn. Wil men dus toch een cheque aan een bepaald persoon uitgeven, dan zal dit alleen als een mandaat kunnen beschouwd worden, en zullen de regels op de wissels dus niet van toepassing zijn. Voordat deze wet tot stand kwam, was het ook een der twistpunten in New-York of het tot de essentialia van een cheque behoorde om aan toonder te zijn; wel een bewijs dat daar de meeste cheques aan toonder zijn. Dit is vooral ook omdat geëndosseerde cheques voor den paying-teller een groote last zijn, daar dan het verlies bij verkeerde betaling voor de bank komt, en zij dikwijls de personen niet kent, dus eerst hunne identiteit moet laten bewijzen. Ook volgens deze wet zijn de endossanten bevrijd na een zeer korten termijn, nl. van een dag [1].

Het Zwitsersche Ontwerp erkende evenzeer cheques

---

[1] Bij een vroegere wet van 1857 werden er geen respijtdagen voor de cheques toegestaan.

aan order en aan toonder volgens de artt. 441 en 444; zoodat het endossement daar dezelfde werking had als op den wissel, omdat de cheque volgens art. 441 met den wissel gelijk was gesteld. De houder van een cheque aan toonder had echter dáár een verplichting, die ik nergens anders gevonden heb, nl. wanneer hij zijn naam op den cheque geplaatst had, was hij jegens iederen volgenden houder even als een endossant tot regres verplicht. Zijn naam werd dus daar als een soort van aval beschouwd, om daardoor het crediet van den cheque te verhoogen, eene bepaling, die wel navolging verdient, want op een papier aan toonder moet elke handteekening een formeele verbintenis tot betaling bevatten. Deze bepaling is wel in de wet gebracht omdat men den cheque als een circulatiepapier beschouwde, maar daar die circulatie in de praktijk ook wel plaats heeft zoo is zulk een bepaling niet overbodig.

Münzinger[1] geeft als reden aan, dat de cheques aan toonder mogen gesteld zijn, dat zij een reëele garantie hebben, zoodat zij nu de personeele garantie der endossanten wel missen kunnen. Wat die reëele garantie betreft, daarover hebben wij reeds vroeger gesproken; m. i. is de voornaamste reden, dat de cheques aan toonder mogen luiden deze: dat dit in de praktijk oneindig gemakkelijker is voor de banken, die zich nu niet van de identiteit der houders behoeven te overtuigen.

Daar de Baseler W. O. en het Zwitsersche concordaat de cheques gelijk aan de wissels stellen, zoo zullen zij niet aan toonder kunnen zijn, en zal het endossement wisselrechtelijke kracht hebben. Volgens de wet van St. Gallen hebben de vreemde aanwijzingen geen wissel-

---

1 Pag. 413.

rechtelijke kracht, endossement op die cheques zal haar dus ook niet hebben.

In Portugal zijn alleen cheques aan toonder erkend, maar die geen rechten van het toonderpapier overdragen, want art. 113 zegt, dat de tweede houder in de rechten en plichten van den eersten treedt. De excepties van en tegen den eersten houder zullen dus blijven bestaan, want de verdere houders hebben geen eigen recht van ageeren.

Het Spaansche Wetboek kent geen aanwijzingen aan toonder, alleen aan order, art. 570, en het endossement op deze heeft volgens art. 558 dezelfde uitwerking als op wissels.

Het Braziliaansche Wetboek daarentegen kent alle vormen: aan een bepaald persoon, aan toonder en aan order; het endossement is daar volkomen gelijk aan dat der wissels, zelfs zoo, dat bij een geëndosseerden cheque er protest moet gedaan worden bij niet-betaling, wat niet het geval is bij de andere cheques. Noch op Spaansche, noch op Braziliaansche cheques echter zal een endossement kunnen geschieden, wanneer zij door een niet-koopman zijn uitgegeven, omdat zij dan niet als wissels erkend worden.

Art. 301 van het A. D. H. bevat de bepaling, dat cheques kunnen geëndosseerd worden, maar alleen die door kooplieden zijn uitgegeven; cheques door niet-kooplieden uitgegeven zullen echter ook geëndosseerd kunnen worden, want zij vallen onder de D. W. O. Dat art. van het A. D. H. is dus eigenlijk overbodig, want de bijzondere wetten over de cheques in Duitschland geven alle aan het endossement van den cheque wisselrechtelijke kracht, en in die landen waar geen afzonderlijke wet bestaat wordt de cheque door de D. W. O. geregeld. In Duitschland zullen dus de cheques aan order volgens

de gewone wisselrechtelijke regels behandeld moeten worden; cheques aan toonder echter zal men er nergens mogen uitgeven, voor zoo verre men het blanco endossement niet als aan toonder beschouwt [1]. De D. W. O. toch kent geen wissels aan toonder; volgens de Badensche wet, art. 193, mogen Handelszettel aan toonder alleen door Staatsanstalten en bankiershuizen worden uitgegeven; de Beiersche wet zegt in art. 2 uitdrukkelijk, dat zij aan order moeten luiden; evenzoo spreekt de Frankforter wet alleen van aanwijzingen aan order, die met wissels gelijk kunnen gesteld worden. Evenzoo de Saksische en Saksen-Weimarsche wet. Cheques aan toonder mogen dus niet worden uitgegeven, tenzij men het blanco endossement als zoodanig beschouwt. Cheques aan order echter, hetzij door kooplieden of niet-kooplieden onderteekend, genieten overal, hetzij door de bijzondere wetten op de cheques, hetzij door de D. W. O. gelijk recht met de wissels; het endossement heeft dus overal wisselrechtelijke kracht, wat ten overvloede dan ook in art. 301 A. D. H. bepaald is.

Mittermaier erkent echter wel cheques aan toonder in Duitschland, omdat ten 1ste de bankaanwijzing zich niet naar de koopmansaanwijzing behoeft te regelen, en ten 2de van het standpunt des wetgevers de grond van het verbod, dat voor de zekerheid van het crediet noodzakelijk was voor de toonderwissels, niet past voor de bankaanwijzing. Ten eerste: de bankaanwijzingen behoeven zich niet naar de koopmansaanwijzing te regelen. In geen enkele wet heb ik een onderscheiding gevonden tusschen koopmans- en bankaanwijzingen; alleen het Zwit-

[1] De verkeerdelijk genoemde cheques in Weenen zijn of aan een bepaald persoon of aan toonder.

sersche Ontwerp maakt die, en wel zóó, dat aan de bankaanwijzing meer privilegiën worden toegekend dan aan de gewone aanwijzingen, want art. 443 zegt: "bankaanwijzingen zijn ook dan geldig als er geen bepaling van den vervaltijd op staat", en art. 444: "zij mogen ook aan toonder luiden." Een uitbreiding dus van de gewone aanwijzing; maar dat bewijst volstrekt niet, dat de gewone bepalingen op aanwijzingen niet op bankaanwijzingen moeten toegepast worden. Het genus is de gewone aanwijzing, de koopmansaanwijzing, het species de bankaanwijzing; waar dus die uitzondering niet gemaakt wordt zijn de bankaanwijzingen, de cheques, volkomen gelijk te stellen met de koopmansaanwijzingen; want welk verschil is er of men een cheque op een koopman trekt, die geld aan u schuldig is, hetzij hij dat van u ontvangen heeft ter uitbetaling, hetzij hij dat om andere redenen schuldig is. Bankaanwijzingen kunnen dus niet, waar de wet dit niet uitdrukkelijk zegt, van de andere aanwijzingen onderscheiden worden, en de regels op die aanwijzingen moeten dus ook op bankaanwijzingen worden toegepast, zoo als door mij dan ook overal gedaan is. Nergens toch heb ik, behalve in het Zwitsersche Ontwerp, een afzonderlijke bepaling op bankaanwijzingen gevonden.

Ten tweede: omdat de bepaling voor wissels niet noodig is voor de cheques; maar dat mag geen reden zijn nu maar de cheques aan toonder toe te laten. De cheques zijn gelijk aan de wissels volgens de D. W. O.; zij worden dus geregeld door dezelfde bepalingen. Al ware het nu beter sommige van die bepalingen niet, andere weer wel toe te passen, en er zelfs nieuwe bij te voegen, dan is dat geen reden om dit zoo maar te doen. Waartoe dienden dan de wetten, als men die zoo willekeurig

mocht veranderen? Men moet niet vragen, wat de wetgever zou gedaan hebben als hij aan de cheques gedacht had, maar men moet vragen wat hij gedaan heeft; en dat hij de cheques geheel verkeerd beoordeeld heeft bewijst de niet-opneming in de D. W. O. Geen van beide redenen kan ik dus goedkeuren, en ik blijf bij de vroeger geüite meening, dat cheques aan toonder in Duitschland niet zullen moeten erkend worden, tenzij als gewone mandaten zonder eenige wisselrechtelijke gevolgen.

Wat nu Nederland betreft, bij ons moet men, zoo als wij gezien hebben, twee soorten van cheques aannemen, die geheel afzonderlijk geregeld of niet geregeld zijn, nl. den cheque aan order en den cheque aan toonder. De cheque aan order wordt in ons recht assignatie genoemd; de cheque aan toonder is onder den naam van kassierspapier bekend. De cheque aan order is, hoewel hij in den vorm veel overeenkomst met den wissel heeft, toch in vele opzichten daarvan onderscheiden, zoo als b. v. de waardeërkenning, die er niet in opgenomen is, enz. Hij is echter aan te veel formaliteiten onderworpen, en dit maakt dat de kooplieden zich ook niet aan al die wettelijke bepalingen houden [1].

Het endossement zal hetzelfde zijn als bij den wissel; maar dit is dan ook bepaald uitgedrukt in art. 212, anders zou men het niet kunnen aannemen. Dezelfde kracht heeft het echter niet, want, terwijl bij den wissel ieder geëndosseerde voor het geheel aansprakelijk is jegens den houder, art. 146, zoo heeft volgens art. 219 elke houder slechts verhaal op den onmiddellijk voorafgaanden endos-

---

[1] Volgens Lipman, W. v. K., pag. 82, zouden de kassiers hunne patroons bij geschrifte hebben doen beloven, dat zij van deze bepalingen der Nederlandsche wet zouden afzien.

sant, zonder den vroegeren te mogen aanspreken [1]. Hieruit volgt dan ook, dat het minder goede art. 186 niet van toepassing is, en dus de endossant niet zal bevrijd zijn als de houder van een assignatie eerst den trekker aanspreekt. Het endossement op de assignatie heeft daarom volstrekt niet het karakter van borgtocht zoo als bij den wissel, maar het is alleen òf een nieuwe lastgeving òf overdracht van eigendom. Terwijl nu de cheque aan order op deze wijze behandeld wordt, heeft de cheque aan toonder weer geheel andere bepalingen. Wel een groote reden de cheques in een afzonderlijke wet te behandelen en de beide soorten (aan toonder en aan order) wat hun uitwerkende kracht betreft uit een zelfde oogpunt te beschouwen. Volgens onze tegenwoordige wet wordt de assignatie niet beschouwd als een verbindende schuldbekentenis uit het papier alleen ontstaande, zoodat zij dan ook geen novatie meebrengt, en herroepbaar is. De houder heeft ook geen vordering op eigen naam tegen den betrokkene, alleen in naam van den uitgever, en hij verliest zijn verhaal op zijn voorganger zoo hij de waarde heeft voldaan volgens art. 218, terwijl, zoo die voldoening niet heeft plaats gehad, hij tot betaling van den inhoud der assignatie verplicht is. Het recht van den houder, en dus ook de verbintenis van den uitgever, hangt daarom niet af van de onderteekening, maar alleen van het al of niet voldoen der waarde, iets wat geheel en al in strijd is met den formal act.

Een groot verschil dus met het kassierspapier. Van de negotiabiliteit van den cheque hangt dus bij ons de formeele of niet formeele onderteekening af. De Portugeesche cheques komen dus het meeste met onze cheques aan

---

[1] v. d. Keessel, theses selectae iuris hollandici et zelandici, th. 850.

order overeen; beide zijn gewone mandaten, aan den aangewezen persoon om te betalen en aan een derde om betaling te ontvangen, of zoo die derde de waarde reeds voldaan heeft, dan zullen hier de regelen van koop en verkoop moeten gelden.

Bij cheques aan toonder, kassierspapier, is dit een geheel ander geval; daar heeft, zoo als wij zagen, de houder een eigen recht, daar heeft hij zelfs een nog grooter recht dan de houder van een wissel; want onze wet beschouwt hem reeds als eigenaar van het fonds, dat bij den kassier aanwezig is, terwijl juist de houder van een geprotesteerden wissel in geen geval eenig recht op het fonds heeft, volgens art. 110 [1]. Wat toch is de redeneering van onzen wetgever geweest? Hij houdt de kassiers voor gewone depositarii, zoodat de deponent eigenaar blijft van zijn gedeponeerd geld. Geeft hij nu een cheque af, dan wordt de houder van dien cheque door een traditio fictiva eigenaar van het gedeponeerde geld [2]. Dat dit de redeneering van den wetgever geweest is blijkt duidelijk èn uit de beraadslagingen over art. 224 èn uit de redactie van art. 226. Sommige leden toch had-

---

[1] Het tegenovergestelde van deze bepaling is onlangs in de Chambre des Représentants in België aangenomen bij de behandeling van een nieuwen Code de Commerce; daar toch is art. 100 van het ontwerp aangenomen, dat aldus luidde: "Le porteur a vis à-vis du créancier du tireur en faillite un droit exclusif à la provision qui existe entre les mains du tiré", etc. (Indépendance 4 en 5 Dec. 1869). Deze bepaling is geheel en al overeenkomstig met de meening van den Heer C. D. Asser, in zijn academisch proefschrift *de provisione* uitgedrukt; hij heeft nl. in dat geschrift de wenschelijkheid aangetoond, om iure constituendo aan den houder van een wissel preferentie te geven op het fonds dat in handen van den betrokkene is.

[2] Nouguier schijnt diezelfde leer te zijn toegedaan, pag. 59.

den voorgesteld om in art. 224 te voegen de woorden: *cessie van actie*, maar, daar dit niet strookte met het denkbeeld van ficta traditio, waardoor de uitgever zijn eigendom reeds verloren zou hebben, werden deze woorden er niet ingevoegd [1].

Uit art. 226 blijkt deze redeneering nog duidelijker. Bij faillissement nl. van den uitgever van kassiersbriefjes moeten de gedeponeerde gelden afgezonderd blijven, om later de houders van vóór het faillissement afgegeven kassiersbriefjes bij voorrang boven andere crediteuren, hetzij geheel, hetzij pondpondsgewijze te voldoen. De wetgever beschouwde dus dat geld als niet behoorende aan den kassier noch aan de deponenten, maar als door een fictiva traditio te zijn overgegaan op de houders der kassiersbriefjes. Deze leer is echter niet zoo geheel streng volgehouden. Hetzelfde art. bevat toch, dat men de kassiersbriefjes moet uitbetalen zonder op de dagteekening te letten. Had er nu evenwel een fictiva traditio plaats gehad, dan moest men ook op de dagteekening letten; als de eigenaar van een cheque daardoor eigenaar der gereede penningen was geworden, dan moest de dagteekening wel degelijk in aanmerking komen. Want stel b. v. dat een uitgever van cheques failleert, die vóór zijn faillissement 3 cheques op zijn kassier had afgegeven, elk ter waarde van *f* 2000, terwijl de kassier maar *f* 4000 onder zich heeft. Die cheques dragen de dagteekening 1, 2 en 4 November; zoo er nu een traditio had plaats gehad, dan zou natuurlijk de eigenaar van den eersten cheque eigenaar geworden zijn van *f* 2000, die van den tweeden ook van *f* 2000, maar omdat nu datgene, wat de kassier onder zich had reeds van eigenaar verwisseld

---

[1] Voorduin, VIII, pag. 761.

is, zoo blijft er niets voor den eigenaar van den derden cheque over. De wetgever schijnt dus voor de logische toepassing van zijn systeem te zijn teruggedeinsd, ten minste hij is er klaarblijkelijk van afgeweken.

Het systeem zelf is echter geheel en al verkeerd. Dat was goed (ten minste zoo men zulk een fictiva traditio kan aannemen, waarover wij nu niet handelen willen) voor 100 jaar, toen de kassiers zuivere depositarii waren, toen men wist, dat dezelfde penningen, die men zijn kassier gegeven had, altijd onaangeroerd tot wederopvragen in den kelder bleven liggen, toen dus ook de provisie een raison d'être had; maar thans, nu de meeste kassiers bankiers zijn geworden, nu het geen zuiver depositum meer is, maar een depositum irregulare ut tantundem eiusdem generis reddat [1], maar niet hetzelfde geld; nu het depositum ter bewaring een depositum tot gebruik geworden is, nu kan er geen kwestie meer zijn van eenigen overgang van eigendom op de houders, want de eigendom van die geldstukken is reeds lang overgegaan bij den kassier, is reeds sedert het deponeeren uit den eigendom van den deponent gegaan. De uitgever draagt dus geen eigendom over, hij draagt de vordering op zijn kassier over, en er kan dus zeer goed in art. 224 van cessie van actie gesproken worden.

Vandaar dan ook, dat de bepalingen van de artt. 74 en 75 geheel en al onjuist zijn, en dringend herziening noodig hebben, want de kassier drijft handel met het hem geleende geld, en kan dus zeer zeker zonder eigen schuld failleeren. Deze artikelen pasten wel in het oude kassiersstelsel, waar geen rente uitgekeerd en daarente-

---

[1] Zie over het depositum irregulare Heimbach, die Lehre von dem Creditum, pag. 431 en verv.

gen wel provisie ontvangen werd, en de kassier de verplichting had het geld intact te bewaren; maar in den tegenwoordigen tijd zijn zij geheel en al onnut. De bepaling echter van art. 226 is m. i. zeer goed; men moet dan dat geld als een soort van pand beschouwen voor de zekerheid der cheques, want ook als zoodanig is het bij de kassiers gedeponeerd [1]. Minder goed is echter de bepaling, dat de kassier kan voortgaan met uitbetalen, al weet hij, dat de deponent gefailleerd is. Mij dunkt dat dit zeer ten nadeele van verafwonende houders van cheques is. Beter ware het de betaling terstond te doen staken, en dan de houders pondpondsgewijze te voldoen, terwijl zij voor het restant als concurreerende in den boedel kunnen opkomen.

Daar cheques in Engeland onder de inland bills moeten gerekend worden, kunnen zij betaalbaar gesteld zijn, zoo als de uitgever dit verkiest. Hij is in het geheel niet aan eenigen vorm gebonden, alle mogelijke betalingstelling, op welken tijd ook, is geldig, en al heeft hij geen tijd er op geplaatst, dan is de wissel toch even goed, en wordt hij geacht op

---

[1] In Frankrijk, waar ook cheques kunnen getrokken worden zoodra er een opeischbare schuld bestaat, maakt Nouguier, pag. 66, een onderscheiding tusschen cheques op depots en op iemand die een schuld te voldoen heeft; in het eerste geval moet dat depot afzonderlijk blijven om er de cheques mede te voldoen, in het andere geval zal de houder van een cheque alleen als concurrent kunnen opkomen. Hoewel iure constituendo deze onderscheiding zeer juist is, als men dan den cheque ook buiten depot wil laten trekken, zoo is toch volgens de tegenwoordige Fransche wet deze onderscheiding in het geheel niet erkend, en zal dus nu in Frankrijk de houder van een cheque geen voorrang kunnen uitoefenen op de door den deponent gedeponeerde gelden.

zicht te zijn gesteld [1]. Gewoonlijk worden echter de cheques zonder eenige tijdsbepaling uitgegeven, en dan worden zij even als de inland bills geacht op zicht te zijn uitgegeven. Slechts bij grootere sommen wordt hiervan afgeweken; dan staat er meestal zooveel dagen na zicht op. Of een cheque te vroeg of te laat gedagteekend is maakt, uit een juridisch oogpunt beschouwd, niets uit [2]; wordt een cheque op een bepaalden dag betaalbaar gesteld, dan moet hij ook op dien dag aangeboden worden en worden er geen' respijtdagen toegestaan [3].

Wordt een cheque te laat gedagteekend, en vóór dien tijd uitgegeven, dan moet hij beschouwd worden als eerst op den dag der dagteekening te zijn uitgegeven, zoodat hij vóór dien tijd niet kon aangeboden worden, en dus eerst op dien dag betaalbaar wordt. Daar ter bekoming van zegelvrijdom op cheques, volgens de bepalingen van de wet op het wisselzegel, vereischt wordt, dat zij de juiste dagteekening dragen, zoo wordt bij ontduiking hiervan, door anti- of postdateering, de uitgever met 100 £ gestraft. Wil men dus een cheque geen juiste dagteekening geven, dan moet men dien van het wisselzegel voorzien.

Chitty [4] meent, dat te vroeg gedagteekende cheques zeer zeker geldig zijn, want dat geen enkele wet dit verhindert, hoewel het natuurlijk veiliger zal zijn zulke cheques niet aan te nemen; is daarentegen een cheque uitgegeven vóór den dag der dateering, dan zal de overgifte volgens hem niet geldig zijn, omdat een gepostdateerde

---

[1] Chitty, pag. 100.

[2] Zie over het endosseeren van reeds vervallen wissels, Chitty, pag. 152.

[3] Story, pag. 619.

[4] Pag. 346.

cheque ongeldig is. Ik zie hiervan de reden niet in; een cheque blijft evenzeer een cheque, al kan men dien nog niet ter betaling aanbieden; men verkrijgt toch een recht tegen den bankier en den uitgever, maar men kan zich van dat recht alleen nog niet bedienen. Ik zou dus meenen dat een cheque, hetzij te vroeg of te laat gedagteekend, in beide gevallen even geldig zal blijven, al zijn de gevolgen verschillend.

Heeft de bankier een gepostdateerden cheque vóór de dagteekening betaald zonder dat hij dit wist, dan is die betaling geldig, en de bankier zal niet in de boete vallen; was echter de uitgever failliet en biedt de houder dien toch aan, al weet hij dit, en betaalt de bankier dien, omdat hij van het faillissement niets weet, dan kan de bankier het geld van den houder terug vorderen.

Geheel anders is dit echter in Frankrijk het geval; dáár moet de cheque op zicht zijn, art. 1, al. 3: "*il ne peut être tiré qu'à vue.*" Cheques dus op een bepaalden tijd getrokken, worden niet als cheques beschouwd, zij zullen eenvoudige mandaten zijn. Deze bepaling heeft alleen haar oorsprong te danken aan de vrees der regeering dat men de zegelwet op de wissels zou ontduiken [1], anders zou er volkomen vrijheid gelaten zijn; om die reden alleen is dan ook deze bepaling goed te keuren, want andere redenen bestaan er niet voor. In de zitting van 25 Mei 1864 van het corps législatif gaf het lid Pouyer-Quertier nog als reden op, welke reden ook door Darimon [2] werd beaamd, dat bij cheques, die op verschillende tijden getrokken zijn, geen compensatie kan plaats hebben. Maar hoe gaat het dan met de wissels in Londen en New-

---

[1] Exposé des motifs d'un projet de loi concernant les chèques, pag. 13.

[2] Rapport, pag. 39.

York? Voordat zij vervallen zijn circuleeren zij of liggen zij bij een discontobank, maar zij worden natuurlijk eerst aangeboden op den vervaldag, en dan eerst zal de compensatie kunnen plaats hebben. Deze reden is dus m. i. onjuist. Het zal echter den cheque weinig schade doen, omdat uit den aard der zaak hij bijna altijd toch op zicht zou zijn, en het past goed in het systeem der Fransche wet, die geen cheque toelaat, tenzij er voor provisie gezorgd is volgens art. 2.

Bestond die vrees voor nadeelen der schatkist echter niet, het ware veel beter geweest de tijd aan den trekker geheel vrij te laten; gelden toch, die eerst na enkele dagen opvragens behoeven betaald te worden, kunnen een veel grooteren interest afwerpen, zoo als ook duidelijk blijkt uit hetgeen door de verschillende depositobanken in Amsterdam bepaald is.

Vroeger waren de cheques in Frankrijk niet altijd op zicht: ten bewijze hiervan strekt de formule van cheques, die de Société générale de crédit industriel et commercial te Parijs [1] uitgaf *payable à trois jours de vue*. Er was echter bijgevoegd: „la Société se réserve le droit de payer à vue." Ik weet niet of die formules nu na de invoering der Fransche wet veranderd zijn, waarschijnlijk wel; mocht dit echter niet het geval zijn, dan moet men, dunkt mij, niet zoo als vroeger aannemen, dat dergelijke aanwijzingen òf geen cheques zijn, en dus niet onderworpen aan de Fransche wet op de cheques, òf alleen als op zicht getrokken beschouwd moeten worden, en dus de betaling terstond reeds kan gevorderd worden; want ik zou de beide meeningen toegedaan zijn, èn om de toegevoegde woorden, èn omdat de houder, volgens art. 5, vijf of acht

[1] Münzinger, pag. 414.

dagen ter aanbieding heeft. De houder kan, dunkt mij, den cheque terstond aanbieden; wil de bank dien nu niet honoreeren, om de bijgevoegde clausule, dan zal men die aanwijzing niet als een cheque moeten beschouwen; de bank toch heeft slechts beloofd aan den trekker eerst op drie dagen na zicht te betalen, en er is geen art. in de wet, dat den bankier tot betaling zou kunnen noodzaken. Honoreert de bank echter wel de aanwijzing, dan bewijst zij daardoor, den cheque als op zicht getrokken te beschouwen, en dan zal de aanwijzing ook als cheque behandeld moeten worden. Het beste zal volgens Nouguier[1] zijn, dat die banken dan maar voor hun cheques den ouden vorm van reçu aannemen om aldus de belasting op de mandaten te ontduiken.

Het gevolg van de bepaling van art. 1, al. 3, is art. 6. Want, zoo de cheque op zicht moet zijn, dan is een dagteekening en een juiste dagteekening noodzakelijk. Ware art. 1, al. 2*b* alleen geweest, dan zou een cheque, die niet de dagteekening van uitgifte bevatte, die vóór dien tijd was uitgegeven, niet als een cheque moeten gerekend worden, want het wordt onder de vereischten opgenoemd, die tot het wezen van den cheque behooren. Art. 6 bewijst echter dat het niet tot de essentialia behoort, anders zou er toch niet gesproken zijn van een cheque *sans date*. De wet erkent dus, dat er cheques kunnen bestaan "sans date." Nouguier[2] is het hiermede niet eens, omdat dan ook het betaalbare op zicht vervalt; mij dunkt van niet, want welke datum er ook op een cheque staat of, bij gemis van datum, zoo op den cheque staat *payable à vue*, dan blijft dit toch zijn kracht

---

[1] Pag. 47.

[2] Pag. 122.

behouden al wordt de bedoeling van den wetgever door die bepaling er mede ontdoken. Verder wijst hij op een amendement op art. 6, dat aldus luidde: "est passible.... en outre du paiement du droit de timbre pour tous les effets negociables ou de commerce;" maar ten eerste is dat amendement verworpen, dus men deelde de meening van den steller van dit amendement niet, en toch, al moge dit de bedoeling geweest zijn, de woorden van art. 6, zoo als het nu is vastgesteld, weerspreken dit.

Mittermaier wijst er op, dat de hier gestrafte handelingen als policie-overtredingen, contraventions, moeten aangemerkt worden. In het ontwerp stond "seront punis;" op de aanmerking van een der leden, dat het hier een contravention was, is dan ook het woord *punis* in *passible* veranderd. Daar nu (althans in den regel) en matière de contravention geen boos opzet noodig is, kan het bij vergissing zetten van een verkeerde dagteekening, of het voor een ietwat hooger bedrag uitgeven van een cheque, dan er bij den bankier gedeponeerd is, tot een zeer hooge geldboete aanleiding geven. Terecht zeide de Heer Lavenay, toen bij de beraadslagingen diezelfde aanmerking gemaakt werd, dat die straf zoo zwaar niet was, want dat men van hen, die cheques uitgaven tot een hoog bedrag, toch wel mocht verwachten, dat zij er een goede dagteekening op zouden zetten; hetzelfde kon anders van alle straffen gezegd worden, die op verkeerde dagteekening gesteld waren, zoo als bij faillissement enz. [1]

Er is lang over beraadslaagd, of men den trekker alleen,

[1] In zijn exposé des motifs etc., pag. 12, is hij echter de verkeerde meening toegedaan, dat een erreur de compte, waardoor het bedrag van den cheque een weinig dat van het fonds zou overschrijden, niet strafbaar is, want dat hier alleen de "emission faite de mauvaise foi" zou strafbaar zijn. Bij een policie-overtreding is dit echter niet het geval.

of ook den eersten houder moest straffen, zoo als het ontwerp inhield, omdat toch gewoonlijk wel medeplichtigheid bij den eersten houder te verwachten is; in de toepassing zou dit echter moeilijkheden kunnen geven, want bij cheques aan toonder en bij blanco endossement zal het zeer moeilijk zoo niet onmogelijk zijn na te gaan wie de eerste houder geweest is; en de hoofdschuldige is toch altijd de uitgever, omdat hij dit doet om het zegelrecht op den wissel te ontduiken [1].

De bepaling van art. 139 C. de C., waarbij het antidateeren van het endossement van wissels als faux wordt beschouwd, wat vooral bij faillissement dikwijls plaats heeft, is hier natuurlijk niet van toepassing, omdat cheques geen wissels zijn.

Het wetboek van New-York zegt uitdrukkelijk, dat de cheque is *payable on demand;* dus, wanneer hij niet op zicht gesteld is, zal hij geheel gelijk zijn aan een wissel en § 1826 niet op hem toepasselijk zijn. Staan er de woorden "on demand" niet op, dan zal het toch als zoodanig gehouden worden, omdat § 1722 van de negotiabele instrumenten zegt, dat, indien zij niets van dien aard bevatten, zij als onmiddellijk betaalbaar moeten beschouwd worden. Bijna altijd worden zij dan ook in Amerika zonder die woorden "on demand" uitgegeven.

De cheque kan daar zeer goed ongedateerd worden uitgegeven, want § 1717 laat hierin volle vrijheid; evenzoo kan hij te vroeg of te laat gedateerd zijn, § 1720. De bankier zal echter wel moeten toezien, dat de dagteeke-

---

[1] Art. 4 van de wet van 5 Juni 1850, omtrent het zegelrecht op de effets de commerce, bevat gelijke straffen tegen den acceptant, houder of eersten endossant, dus de boete kan hier tot 18 pCt. van het bedrag oploopen.

ning van een te laat gedagteekenden cheque niet vervalscht is, niet in een vroegeren datum is veranderd, en zorg dragen, dat hij zulk een cheque niet uitbetaalt, want een cheque is, voordat hij vervallen is, voordat die datum aanbreekt, niet voor rekening van den deponent; deze zou b. v. in dien tusschentijd zijn balans kunnen wegnemen, en er geen zorg voor dragen, dat er ten tijde, dat de cheque vervalt, fonds is, zoodat dan het verlies natuurlijk voor de bank zal komen. Alhoewel niet volgens de wet strafbaar, wordt toch zulk een handeling van een deponent door den bankier als een "commercial misdemeanor" beschouwd, en een deponent, die, na eenmaal gewaarschuwd te zijn, toch met deze praktijken voortgaat, zal spoedig zijn crediet verliezen en van de boeken der bank worden geroyeerd [1].

Het Zwitsersche Ontwerp liet de cheques ook volkomen vrijheid den tijd te bepalen; er konden dus alle tijdsbepalingen, die bij den wissel gebruikelijk zijn, vastgesteld worden; wanneer er echter geen bepaling op den cheque stond, werd hij toch als geldig beschouwd, art. 443. Dit moest uitdrukkelijk bepaald zijn, want bij den wissel was het een vereischte dat hij een tijdsbepaling bevatte. Er werd dan ook gerekend, dat hij op zicht was getrokken. Daar echter elke tijdsbepaling vrij stond, zouden ook de cheques op de Eidgenössische bank in Bern volgens dat ontwerp goed geweest zijn; deze toch zijn op zicht, maar bij grootere sommen behoudt de bank zich voor, eerst na 3 of 8 dagen te betalen.

De Baseler W. O. en het Zwitsersche concordaat bevatten over deze aangelegenheid niets; men is dus in het bepalen van den tijd even als bij den wissel vrij. De W. O.

---

[1] Gibbons, pag. 117.

van St. Gallen, weten wij, spreekt alleen van buitenlandsche aanwijzingen; zij bepaalt, dat, wanneer zulke cheques op eenige dagen na zicht luiden, de betrokkene gehouden is den dag der aanbieding, die dan natuurlijk de vervaltijd is, er op te zetten. Daar de dagteekening bij deze wetten een vereischte voor de wissels is, zullen niet gedagteekende cheques geen wisselrecht genieten.

Het Portugeesche wetboek bepaalt in art. 111, dat een bepaalde dag van aanbieding genoemd kan zijn, en dat, is dit niet het geval, de cheque op den dag der uitgifte reeds aangeboden kan worden; dus gelijke bepalingen als de andere wetten daaromtrent hebben. Hetzelfde is ook in Spanje het geval, art. 559. Daar art. 563 uitdrukkelijk eischt, dat een aanwijzing den datum moet bevatten, zal een ongedagteekende cheque niet als zulk een aanwijzing worden beschouwd; evenmin een anti- of gepostdateerde cheque, omdat er in art. 563 staat *de* datum, dus de bepaalde datum, nl. die van uitgifte. In Brazilië zullen hier de regels aangaande wissels moeten gevolgd worden.

De D. W. O. bepaalt in al. 4 van § 4 den tijd, waarop een wissel kan getrokken zijn; die tijdsbepaling behoort daar tot de wezenlijke vereischten; heeft dus een cheque geene tijdsbepaling, men zal dan niet, zoo als volgens de andere wetten, er "op zicht" onder kunnen verstaan, maar de cheque zal daardoor zijn wisselrechtelijke kracht verliezen, hoewel Mittermaier van een andere meening is. Om dezelfde reden echter als door mij bij den termijn van aanbieding gegeven zal worden, meen ik met hem van gevoelen te moeten verschillen. Zoo wordt ook in art. 6 de dagteekening als een vereischte opgegeven, en wel de dagteekening der uitgifte; ontbreekt dus ook de dagtee-

kening, of staat er een onjuiste op, die cheque zal in hetzelfde geval verkeeren.

Wat nu de afzonderlijke Duitsche wetten aangaat: de Badensche wet geeft in art. 192 de dagteekening der uitgifte als vereischte op; dit is niet het geval met de tijdsbepaling, dus daarin is men vrij, en wanneer er geen bepaling van den tijd op staat, zal men moeten aannemen, dat de cheque op zicht getrokken is. De Beiersche wet zwijgt over dit punt, en wij verwijzen dus naar de D. W. O.; maar terecht wordt in art. 5 gezegd, dat de bepalingen omtrent wissels van eenige dagen na zicht, wat de vaststelling der acceptatie betreft, ook van toepassing zijn op de cheques die zoo luiden, maar dan tot aanbieding om den dag te bepalen. De Saksische wet heeft deze bepaling, dat de grootste termijn waarop de betaling gesteld kan worden 3 maanden is, en zoo die langer mocht gesteld zijn, vervallen alle afzonderlijke bepalingen op die cheques, en moeten zij geheel en al als wissels beschouwd worden. De Saksen-Weimarsche wet ten laatste bevat deze bepaling, art. 2, dat op uso gestelde aanwijzingen op den 14den dag na hare aanbieding vervallen. De D. W. O. bepaalt niet wat een uso is; onze wet daarentegen zegt in art. 152, dat door uso's (beter door een uso) verstaan wordt 30 dagen. De wetgever zegt, dat deze uitlegging betreft alle binnen het Koninkrijk betaalbare wisselbrieven, dus ook die in het buitenland getrokken zijn; een afwijking alzoo van de gewone leer: locus regit actum.

De cheques aan order hebben in ons recht weer een andere wettelijke regeling, wat den termijn van uitgifte betreft, dan de cheques aan toonder. De cheques aan order toch kunnen even als de wissels op een termijn betaalbaar gesteld zijn, naar believen van den uitgever, en

zoo er geen tijdsbepaling op vermeld staat moeten zij binnen 1 en 3 maanden worden aangeboden, even als de assignaties op eenigen tijd na zicht.

Van de assignaties op een bepaalden tijd getrokken, zegt de wet in art. 215, dat zij even als de wissels betaalbaar zijn; van de assignaties op zicht zwijgt de wet geheel en al. De aansprakelijkheid van uitgever en endossant zal dus bij een bepaalden termijn eerst na de gewone verjaring van wisselbrieven, nl. 10 jaar, vervallen, volgens art. 220.

Ten onrechte wordt m. i. in de aanteekening der Amsterdamsche rechtsgeleerden de assignatie op zicht gebracht onder art. 215; zij kan toch niet gerekend worden onder de assignaties, die op een bepaalden tijd vervallen; evenmin kan zij onder art. 214 gebracht worden, omdat daar alleen sprake is van assignaties op eenigen tijd na zicht. Het eenige dus dat men doen kan is de assignatie op zicht te rekenen onder art. 213, nl. zonder tijdsbepaling; er wordt eigenlijk geen juiste tijd bepaald door den uitgever, dit wordt geheel en al aan den houder overgelaten. Neemt men deze solutie aan, dan komt men ook zeker meer de bedoeling van den wetgever nabij, die 1 of 3 maanden na de uitgifte de betaling wenschte; stelt men echter de assignatie op zicht onder art. 214, dan heeft men een bepaling voor een visa, dat hier niet van noode is, en rekent men ze onder art. 215 dan zou men de lange termijnen van art. 116 hebben. Niet alleen echter de bedoeling van den wetgever, maar vooral de letter van de wet doet mij de voorkeur geven aan art. 213 [1].

Art. 213 en 214 zeggen wel, dat de houder binnen

---

1 Diephuis, Handboek voor het Nederl. handelsregt, I, pag. 274.

dien tijd de assignatie moet aanbieden, de straf echter aan het niet volvoeren van die bepaling verbonden is er niet vermeld. Art. 116 kan hier natuurlijk niet gelden, want geen art. verwijst er naar. Men kan niet anders dan den houder bij het niet voldoen aan deze bepaling alle recht uit de assignatie te ontzeggen. Men heeft dan echter het vreemde verschijnsel, dat assignaties zonder tijdsbepaling reeds na 1 of 3 maanden de aansprakelijkheid van den uitgever en endossant doen vervallen, en dat daarentegen de assignatie op een bepaalden tijd die aansprakelijkheid eerst na verloop der termijnen in de artt. 206 en 207 opgenoemd doen verliezen.

Onder de vereischten van de assignatie wordt opgenoemd, dat zij gedagteekend moet zijn, art. 210; een niet gedagteekende is dus geen assignatie; een verkeerde dagteekening zal echter aan de geldigheid der assignatie niet schaden, omdat hier van geen juiste dagteekening gesproken wordt, wat juist wel in art. 221 het geval is. Dáár zal een juiste dagteekening een bepaald vereischte zijn [1], zoodat, wanneer daaraan niet voldaan is, die cheque niet onder het kassierspapier zal kunnen gerekend worden. Hoewel de wetgever [2] die kracht niet toeschreef aan deze woorden, zoo moet toch hier de duidelijke letter gevolgd worden [3]. Prof. Diephuis [4] is het evenwel hiermede niet eens en geeft als reden er tegen, dat dan ook een verkeerde dagteekening dezelfde gevolgen zou hebben; m. i. zeer zeker: de wet spreekt categorisch van de *juiste dagteekening*. Verder haalt hij art. 115*b*

[1] Kist, pag. 302

[2] Voorduin, Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetboeken, VIII, pag. 760.

[3] Zie echter de aant. der Amsterdamsche rechtsgeleerden, pag. 101.

[4] Pag. 278.

aan, dat een even bepaald voorschrift bevat en waar toch door al. 3 een gelijke opvatting wordt uitgesloten. Dit is echter veeleer een argument voor de niet geldigheid; de wetgever toch vond het noodzakelijk dit in art. 115 uitdrukkelijk te zeggen; nu had dit evenzoo in art. 221 moeten geschieden. Juist omdat de wet in art. 115*c* die bepaling heeft, had die ook in art. 221 herhaald moeten zijn. Beter ware het zeer zeker de geldigheid van het papier te laten, en dan de verantwoordelijkheid des uitgevers te laten doorloopen; de wet zegt dit echter nu eenmaal niet.

Mr. Cosman [1] is van een ander gevoelen en meent, dat de omstandigheid, dat een geschrift een of andere opgave *moet* bevatten, nog niet bewijst dat de verbintenis uit het papier voortvloeiende nietig is, indien het die opgave niet bevat, vooral wanneer de wetgever zelf zich niet duidelijk over de beteekenis van die woorden heeft uitgelaten. Wat dat laatste argument betreft, wij hebben reeds getracht het te weerleggen, en wat het eerste aangaat zoo die redeneering opging, zie ik niet in waar dan de geldigheid van een geschrift, van een zoo formeel geschrift als het toonderpapier, moet gezocht worden, wanneer de duidelijke bewoordingen der wet volstrekt geen kracht hebben. Bij een formal-act moet men zich steeds aan den uitwendigen vorm, aan bepaalde woorden houden, en wanneer dit niet geschiedt dan zou dat verzuim tot de grootste bezwaren en moeilijkheden aanleiding kunnen geven; want men zou steeds de bedoeling des uitgevers moeten vragen en niet op het geschrevene behoeven te letten.

De wet bevat voor cheques aan toonder geen enkele

---

[1] Pag. 355.

tijdsbepaling; in het toonderpapier ligt echter, implicite, opgesloten dat het op zicht is gesteld; het kassierspapier moet dus als op zicht beschouwd worden; heeft het echter een andere tijdsbepaling, het papier zal even geldig zijn. Geen houder zal echter kassierspapier willen aannemen dat op langer dan 10 dagen gesteld is, want dan zou hij daardoor zijn verhaal op den uitgever verliezen, omdat art. 222 spreekt van 10 dagen na de dagteekening. Wordt het echter binnen dien tijd gesteld, er bestaat geen wetsbepaling die dat papier voor ongeldig verklaart. Wordt het op eenige dagen na zicht gesteld en weigert de kassier er eenig kenteeken van aanbieding aan te geven, men kan dan nog geen protest van nonbetaling doen, omdat art. 214 hier natuurlijk niet van toepassing kan zijn; men zal slechts moeten zorg dragen den dag van aanbieding te kunnen bewijzen om dan na verloop van den gestelden tijd de betaling te kunnen vragen.

Acceptatie van cheques zal geheel dezelfde kracht hebben, als op inland bills, hoewel zij niet kan gevorderd worden. Daar de cheques bijna allen op zicht zijn, is het ook niet gebruikelijk ze te accepteeren [1], en vooral, omdat de jurisprudentie heeft uitgemaakt, dat: "*the possession of a customer's funds by a banker is equivalent to acceptance*" [2]. Omdat dus de bankier evenzoo gehouden is te betalen alsof hij geaccepteerd had, wordt er zelden een acceptatie op den cheque gezet. Er is wel een ander gebruik in Londen, dat men gelijk met de acceptatie kan stellen, nl. wanneer er cheques na 4 uur in het

---

[1] Byles, pag. 18 en 183.

[2] Macleod, El. of ec., pag. 287.

clearinghuis worden aangeboden, dan hebben de bankiers, aan wie ze worden aangeboden de gewoonte om ze niet te betalen maar te stempelen, als een bewijs dat de trekker fonds heeft, en dat ze zullen betaald worden. Het is dus geen eigenlijke acceptatie, het is alleen een bewijs, dat er fonds aanwezig is; maar door dat bewijs, omdat er fonds is, is nu ook de bankier gehouden even alsof hij geaccepteerd had [1].

De Fransche wet maakt met geen enkel woord melding van acceptatie, die zal dus daar volstrekt geen wisselrechtelijke kracht hebben. Staat er dus een acceptatie op den cheque, dan zal men dit als borgtocht kunnen beschouwen, die echter niet uit de onderteekening zijn kracht heeft, maar uit den wil der partijen, zoodat op de materieele oorzaak moet gelet worden; wanneer dus de bankier geaccepteerd heeft, dan kan hij, wanneer de houder hem wil aanspreken, hem naar den trekker verwijzen, en eerst wanneer deze niet in staat is te betalen, zal men genen kunnen aanspreken volgens art. 2011 C. N.

Vroeger (vóór de wet van 1865) werden de cheques dikwijls door den betrokkene gevisceerd; dit kan nu niet meer plaats hebben, omdat het trekken op zicht volgens deze wet tot de essentialia van den cheque behoort; dat visa nu werd, en terecht, ook niet als een acceptatie aangemerkt [2], zoodat dan ook, als de betrokkene op het oogenblik van aanbieding ter betaling geen fonds meer had, hij niet gehouden werd door zijn visa. Het visa was dan ook alleen het bewijs, dat er op het oogenblik der teekening fonds aanwezig was, meer bewees het niet.

De acceptatie op een cheque in New-York zal daar

---

[1] Chitty, pag. 348.

[2] Tribunal de commerce de la Seine 22 Oct. 1864.

geheel en al dezelfde gevolgen hebben als die op een wissel; § 1826 toch zegt uitdrukkelijk, dat alle bepalingen aangaande den wissel ook op den cheque toepasselijk zijn.

Het Zwitsersche Ontwerp verklaart in art. 442, dat cheques niet ter acceptatie kunnen aangeboden worden, en dat, al doet de houder dit, de betrokkene zich niet over de al of niet-betaling behoeft uit te laten, zoodat de houder ook niet gerechtigd is om wegens de weigering van den betrokkene van te accepteeren of er zich over uit te laten, daartegen protest en regres te nemen. Verder bepaalt dat art., dat, wanneer de cheque vrijwillig geaccepteerd is, deze acceptatie dan gelijk zal zijn aan die op een wissel. Terecht laat men er echter op volgen, dat, als de acceptant vóór den vervaldag zijne betalingen staakt, de houder dan geen zekerheid van den uitgever of endossanten mag vragen. Deze bepaling is uitstekend, want, daar de acceptatie bij een cheque niet behoort en dit uitdrukkelijk in art. 442 is gezegd, zoo zouden de uitgever en endossanten door een daad van den acceptant in een slechteren toestand kunnen geraken. Wanneer toch b. v. een cheque op 3 maanden luidde, en de betrokkene had terstond geaccepteerd, al had hij geen fonds, dan zou de houder misschien na een maand zekerheid moeten geven, terwijl hij den cheque anders eerst na 3 maanden behoefde te honoreeren.

Volgens de Baseler W. O. zal de acceptatie van een cheque gelijk zijn aan die van een wissel. Het Zwitsersche concordaat zegt, dat de betrokkene vóór den vervaldag zich niet over de betaling behoeft uit te laten, zoodat de houder ook geen protest mag maken bij weigering van te accepteeren; dat echter de acceptatie, zoo die geschiedt, gelijke verplichting geeft als die van den wissel.

De W. O. van St. Gallen daarentegen erkent geen acceptatie van den cheque.

Het Portugeesche wetboek spreekt niet over acceptatie; maar, omdat de cheque daar niet tot de wisselsoort behoort, zal de acceptatie daar ook geen kracht hebben; evenmin zal dit het geval zijn in Spanje, omdat art. 558 zegt, dat verbintenissen van den cheque daar gelijk zijn aan die van den wissel behalve de acceptatie, zoodat de houder daar ook geen acceptatie kan vorderen, art. 560. Het Braziliaansche wetboek bevat niets over de acceptatie, dus zal daar de acceptatie van kracht zijn.

De cheques in Duitschland zullen ook kunnen geaccepteerd worden, en de acceptatie zal daar wisselrechtelijke kracht hebben [1], en wel omdat art. 300 A. D. H. dit uitdrukkelijk bepaalt [2]; zoo dit art. niet bestond zou men toch tot dezelfde gevolgtrekking komen, wanneer het tegenovergestelde niet bepaald was, omdat wij den cheque als een wissel beschouwd hebben; maar nu is ook voor hen, die niet van deze meening zijn elke twijfel onmogelijk. Het A. D. H. spreekt alleen van aanwijzingen die op een koopman zijn getrokken; voor aanwijzingen op partikulieren moet dus de eerste reden door mij opgegeven gelden. De betrokkene zal nooit tot de acceptatie gedwongen kunnen worden [3]; deze kan alleen vrijwillig geschieden; zoo zij echter plaats heeft, is zij geheel en al gelijk en heeft dezelfde kracht als die van een wissel.

---

[1] Fischer, pag. 296, zegt ook dat het algemeen bekend is, dat de aanwijzingen acceptabel zijn; hij geeft er echter in het geheel geen reden voor. Mittermaier kent aan den houder eene *wechselähnliche* klacht tegen den acceptant toe; waarom echter, verzwijgt hij.

[2] Thöl, Das Handelsrecht, I, pag. 623 en 633.

[3] Thöl, pag. 625.

In denzelfden geest laten zich ook de Beiersche, Saksische en Saksen-Weimarsche wetten uit.

In Nederland moeten wij weer tusschen cheques aan order en aan toonder onderscheid maken. De cheques aan order kunnen geaccepteerd worden, de geassigneerde zal er echter niet toe kunnen gedwongen worden [1], omdat acceptatie van een assignatie volgens onze wet wel toegestaan, maar volstrekt niet vereischt wordt. Dat de assignatie geaccepteerd *kan* worden, volgt uit art. 214*b*. Zoo er in onze afdeeling niet over acceptatie gesproken was, zou ik meenen dat die ook niet van kracht zou zijn, omdat de assignatie geen wisselpapier is; nu echter in art. 214 staat, dat het visa zonder uitdrukkelijke acceptatie voor geen acceptatie gehouden wordt, volgt daaruit, dat, zoo er uitdrukkelijk een acceptatie bijgevoegd is, deze wel voor acceptatie moet gehouden worden, en dan kent men in onze wet maar één acceptatie nl. die van den wissel. Velen zijn het echter niet hiermede eens en ontkennen de wisselrechtelijke kracht der acceptatie.

Zij [2], die de acceptatie van een assignatie niet dezelfde kracht willen geven als die van een wissel, beroepen zich op art. 219; zij houden de acceptatie voor een aanneming van het mandaat; zij meenen dat daardoor de acceptant zich jegens den uitgever verbindt tot volvoering

---

[1] Zoo ook de 849ste thesis van van der Keessel.

[2] de Pinto, Handleiding tot het Wetboek van Koophandel, 2e druk, pag. 177; Regtsgel. adv., III, pag. 161; Themis, IX, no. 1, pag. 115; Mag. v. Hand., III, pag. 298, behelzende een vonnis van de arr. rechtbank van 's Gravenhage en van Amersfoort. De aant. der Amsterdamsche rechtsgeleerden is over deze kwestie niet bijzonder duidelijk, want, terwijl er bij art. 214, noot 3, naar art. 219 verwezen wordt, zoo wordt door S. bij art. 219 alleen over de afwijking van het gewone endossement gesproken, en geen woord over acceptatie.

van den hem opgedragen last. Art. 219 wordt als argument gebruikt, omdat dáár de acceptant niet is opgenomen; maar de wetgever beschouwt de acceptatie als iets dat, wel gebeuren kan, maar gewoonlijk niet gebeuren zal, en dus niet bij het behandelen van de assignatie noodig was te bespreken dan alleen met een enkel woord, opdat de acceptatie niet met het visa verward zou worden. Art. 219 is dan ook niet om te wijzen op wie de houder verhaal zal kunnen hebben, het is om aan te toonen op wie hij geen verhaal heeft, nl. op de vroegere endossanten, wat men anders zou moeten aannemen, omdat het endossement van een assignatie gelijk gesteld wordt aan dat van den wissel, art. 212. Terecht erkennen dan ook de schrijvers der regtsgel. adv. pag. 163, dat de actie tegen den acceptant door art. 219 niet is uitgesloten, en daar dit art. alleen dient om de actie van den houder tegen sommigen uit te sluiten, niet om te zeggen tegen wie men de actie wel heeft, zoo kan art. 219 in deze kwestie niet aangehaald worden. Verder bewijst het woord *verhaal* in dit art. reeds, dat men daardoor de actie tegen den acceptant niet heeft willen uitsluiten [1], want er is hier sprake bij niet-betaling, en dan komt verhaal te pas; de actie tegen den acceptant heeft echter niets met verhaal te maken.

Men moet echter hier weer wel onderscheiden even als bij het endossement en bij de geheele behandeling van de assignatie, of zij aan den nemer verkocht is of dat deze eenvoudig lasthebber is [2]. Voor het laatste geval zal door de acceptatie geen directe actie aan den houder ontstaan, want deze toch is slechts lasthebber, hij kan alleen

---

[1] Kist, pag. 252.

[2] Themis, IX, n°. 2, pag. 182.

in naam van zijn lastgever handelen. Door de acceptatie van zulk een assignatie zal dan de acceptant zich alleen tegenover den uitgever verbinden, immers, daar de houder geen eigenaar is, zal hij niet zelf kunnen ageeren; is hij dit echter wel, is hij kooper van de assignatie, dan zal de acceptatie voor hem zeer zeker van kracht zijn, want, zoo als wij zagen, art. 219 verhindert dit niet. Niet volkomen juist is dus, zoo als in de regtsgel. adv. [1] staat, dat assignatie een eenvoudige lastgeving is, en dat de houder geen kooper is der pretentie, die de uitgever op den geassigneerde heeft. Dit kan zeer wel mogelijk zijn; de wet laat dit toe met zijn erkenning van genoten waarde, en van die erkenning van waarde, van het eigenaar of eenvoudig lasthebber zijn, zal het afhangen of de houder een actie tegen den acceptant heeft of niet.

Tercecht merkt Mr. Kist [2] op, dat de bedoeling van den acceptant dan ook zeer zeker is zich tegenover den houder te verbinden; als hij het toch alleen tegenover den uitgever wilde doen, als daardoor te kennen gevende, dat hij den last aanneemt, dan had dit eenvoudiger per brief kunnen geschieden; hij plaatst daarenboven de handteekening op de assignatie zelve, die in handen, in eigendom is van den houder niet van den uitgever.

Het woord *gezien*, dat even als in Frankrijk vóór 1865 op de cheques gezet werd, heeft geen de minste kracht, het strekt alleen om, daar er tevens de dagteekening moet bijgevoegd worden, te weten van wanneer men een assignatie op eenigen tijd na zicht moet rekenen. Het woord *gezien* bewijst de aanbieding van den cheque, meer niets.

---

[1] Pag. 163.

[2] Pag. 256.

Voor cheques aan toonder is dit een geheel ander geval; de wet spreekt daar in het geheel niet over acceptatie; gelijke kracht als die van den wissel kan zij dus niet hebben, want dat blijkt uit geen enkel art. Het kassierspapier beschouwt de wet geheel afgescheiden van den wissel; dus kunnen de bepalingen van den wissel niet op het kassierspapier worden overgebracht, zonder dat de wet dit bepaalt. Maar het is toch onmogelijk om alle kracht aan zulk een acceptatie te ontzeggen. Omdat het papier aan toonder de verbintenis van den uitgever, den onderteekenaar formeel doet zijn, zoo geloof ik, dat zoo iemand nog behalve de uitgever dit papier onderteekent, hij zich ook formeel tot betaling zal verbinden. Nu behoeft dat juist niet dezelfde uitwerking te hebben als de acceptatie op wissels; zoo zal b. v. art. 119*b* hier niet van toepassing zijn, maar toch de acceptant van een cheque aan toonder verbindt zich formeel tot betaling; men zal het dus als een aval, een adpromissio kunnen beschouwen.

In de meeste landen, waar wettelijke bepalingen omtrent den cheque bestaan, is de tijd van uitgifte tot de aanbieding zoo kort mogelijk gesteld, om daardoor den risico van den uitgever te verminderen. Zoo vinden wij dat de Engelsche wet van *a reasonable time* spreekt, binnen welken de cheque moet aangeboden worden; de Fransche wet zegt binnen de 5 of 8 dagen, en onze wet over cheques aan toonder spreekt van 10 dagen. Wij zullen echter zien, dat de practijk deze wettelijke bepalingen zelden in acht neemt.

In Engeland moet de cheque in a reasonable time aangeboden worden; maar wat is a reasonable time? Een

vaste regel kan hiervoor niet worden gegeven, want wat in het eene geval reasonable is, kan dit natuurlijk in een ander geval volstrekt niet zijn; dit is een vraag die de rechter zal moeten uitmaken. Het is nu als algemeene regel aangenomen, dat iemand, die een cheque ontvangt, dezen eerst den volgenden dag gedurende de banking hours tot 5 uur [1] den bankier kan aanbieden, en zoo de bankier op een afstand woont, dan behoeft hij den cheque eerst den volgenden dag op de post te doen [2]. Wanneer het echter een crossed cheque is, dien men aan een bankier ter incasseering moet geven, of, al is het een gewone cheque, maar men geeft dien aan zijn bankier, wat het meeste plaats heeft, dan moet dit reeds denzelfden dag gebeuren, opdat de bankier dien den volgenden dag zal kunnen aanbieden.

Het beste is volgens Lord Ellenborough [3] om een cheque zonder eenig uitstel aan te bieden, hoewel men daarvoor niet alles behoeft te verzuimen; zoo dus een cheque op de plaats zelve waar hij betaalbaar gesteld is, ontvangen wordt, dan is het 't beste dezen dien dag zelven of uiterlijk den volgenden dag aan zijn bankier te geven.

Wordt een cheque nu niet in a reasonable time aangeboden, dan kan daardoor de houder zijn verhaal op den trekker verliezen, zoo de bankier weigert te betalen, en de trekker voor fonds gezorgd heeft. Het geheele fonds moet ten tijde der aanbieding, zoo die op tijd

---

[1] Vroeger alleen in de morgenuren, thans echter den geheelen dag gedurende de banking hours. Byles, pag. 19. Eene uitzondering maken de gouvernements cheques, die na 3 uur niet meer betaalbaar zijn bij de bank van Engeland.

[2] Gilbart, pag. 56; Chitty, pag. 346.

[3] Mc. Culloch, pag. 282.

geschied is, aanwezig zijn. Anders zou, als iemand één dollar bij een bankier heeft staan, en hij trekt een cheque van 10,000 dollars, en als die dan, zoo als van zelf spreekt, gedishonoreerd wordt, daardoor, als de termijn niet strikt in acht is genomen, de trekker frauduleus zooveel rijker zijn geworden ten koste van den houder [1].

Vele en zeer verscheidene zijn de verschillende gevallen, die door de schrijvers over de al of niet verantwoordelijkheid van den uitgever en bankier medegedeeld worden. Zoo verhaalt Chitty [2] ons b. v., dat de houder van een cheque dezen denzelfden dag van de ontvangst aan zijn bankier gaf, maar dat die bankier den cheque eerst den volgenden dag in het clearinghuis aan den betrokken bankier overhandigde, hoewel hij hem dienzelfden dag had kunnen aanbieden, wanneer hij gehonoreerd zou geweest zijn, terwijl hij nu den volgenden dag werd geweigerd, omdat de uitgever failliet was verklaard. Hoewel nu de cheque door verzuim van den bankier niet betaald werd, zoo behield hij toch zijn verhaal op den trekker, want hij had naar de algemeene opvatting van a reasonable time binnen dien tijd den cheque aangeboden, maar de houder had zijn verhaal op zijn bankier, omdat deze nalatig in het aanbieden geweest was.

Daarentegen verloor de houder van een crossed cheque zijn verhaal op de uitgevers, omdat hij dien eerst den volgenden dag na de ontvangst aan zijn bankier had gegeven, waardoor deze dien cheque eerst den daaropvolgenden dag kon aanbieden, toen de betaling gewei-

---

[1] Story, pag. 634.

[2] Pag. 347 en 348. Zie ook Story, pag. 625, noot 4.

gerd werd. De bankier werd van verzuim vrijgesproken, maar de houder niet.

Zoo spreekt hij ook van een geval, dat een cheque, den 5den ontvangen zijnde, eerst den 7den per bode aan den bankier, die elders woonde, werd aangeboden; die cheque zou, den 6den op de post gedaan zijnde, toch ook eerst den 7den zijn aangekomen; maar, omdat dit nu niet geschied was, en de cheque een uur later dan per post aankwam, werd den houder zijn verhaal op den uitgever ontnomen [1].

De aansprakelijkheid van den uitgever houdt echter nooit op, hoe groot ook het verzuim in het aanbieden moge wezen, hij wordt als het ware als de hoofdschuldenaar beschouwd; zou hij echter daardoor benadeeld worden, als b. v. de bankier, die al dien tijd fonds genoeg heeft gehad, failleerde, dan is dit een ander geval, maar dan ook toch alleen pro tanto, nooit mag hij er bij winnen [2]. Kan dus de houder aantoonen (want op hem rust natuurlijk de onus probandi), dat de trekker in eenig opzicht door het verzuim van niet op tijd den cheque te hebben aangeboden zou winnen, dan moet de trekker die winst afstaan. Heeft echter de uitgever niet voor fonds gezorgd, dan blijft hij altijd aansprakelijk. Heeft daarentegen de uitgever aan zijn verplichtingen voldaan, dan kan hij niet anders dan er bij winnen, dat de cheque zoo laat aangeboden wordt, want al dien tijd blijft natuurlijk voor hem de interest doorloopen.

Als de cheque veel te laat aangeboden wordt, rust er volgens Ross [3] een vermoeden op den aanbieder, dat

---

[1] Chitty, pag. 347, noot 1.

[2] Story, pag. 625.

[3] Pag. 331.

hij de rechtmatige houder niet is, en als de bankier dien cheque betaalt, dan is dat op zijn risico, en zal hij moeten bewijzen, dat hij den cheque aan den rechtmatigen eigenaar heeft betaald. Of dit echter zuiver juridisch geredeneerd is betwijfel ik, daar de bankier, zoo hij fonds heeft, aan toonder *moet* betalen, en hij niet vragen mag op welke wijze houder aan dien cheque gekomen is, even als een circulatiebank elke haar aangeboden banknoot *moet* honoreeren. Deze redeneering, die volgens onze meening uit het toonderpapier noodzakelijk moet volgen, wordt echter niet door de Engelsche jurisprudentie gedeeld, en, waar wij zouden oordeelen, dat, zoo er slechts een vermoeden bestaat en geen zekerheid, dat de houder niet de rechtmatige eigenaar is, de bankier dan, als hij betaalt, nooit verkeerd zal doen, en dus daardoor den bewijslast niet op zich zal laden, zoo is juist het tegenovergestelde de meening in Engeland, en zal de bankier dáár wel door die betaling den bewijslast op zich nemen.

Zoo als wij gezien hebben, is de Engelsche wet niet de eenige, die op een spoedige aanbieding aandringt. Ook de Fransche wet over de cheques zegt in art. 5, dat, zoo de cheque gedagteekend is van de plaats, waar hij betaalbaar is gesteld, hij dan binnen 5 dagen en anders binnen 8 dagen moet aangeboden worden, op dezelfde straf, waarmede in Engeland bedreigd wordt. Het oorspronkelijke ontwerp sprak van 5 en 10 dagen, de rapporteurs wilden 3 en 5, en eindelijk is door het corps législatif 5 en 8 aangenomen.

Veel is er over gestreden of men elke klacht van den nalatigen houder moest afwijzen, en, gelijk wij in de wet lezen, is er besloten de klacht tegen de endossanten af te snijden maar tegen den uitgever toe te laten, tenzij het fonds door de schuld van den betrokkene is verloren

gegaan. Nouguier [1] noemt vijf redenen op, waarom er een korte termijn is aangenomen, nl. 1°. de natuur van den cheque brengt dit mede, 2°. het is in het belang van de depositobanken, 3°. ten voordeele der schatkist, 4°. ten voordeele van den trekker en endossanten, en 5°. ten voordeele van den houder zelven.

De natuur van den cheque is niet om te circuleeren, zoodat een korte termijn van aanbieding den cheque in niets benadeelen zal. Het tweede motief is mij echter niet zeer duidelijk, hoewel een der afgevaardigden (Pouyer-Quertier) dezen beweeggrond als zeer belangrijk trachtte uiteen te zetten. Hij zegt, dat, als de cheque niet aan een aanbiedingstermijn gebonden was, de bankiers altijd in angst zouden zitten, ten minste gedurende de 6 maanden [2] dat een wissel mag loopen, zoodat, als er een crisis aanstaande is, zij altijd in onzekerheid zouden zijn over het aantal en bedrag der cheques, die in omloop zijn. Mij dunkt het is voor de bank al tamelijk hetzelfde of er een cheque getrokken is of niet. De uitgever toch is schuldeischer, want buiten dat mag hij geen cheques uitgeven volgens art. 2, en dat wel van dadelijk opeischbare sommen, en dan moet het den bankier geheel hetzelfde zijn of nu een vreemde houder of de uitgever zelf het geld invordert. Het voordeel dus dat de bank hebben zal, wanneer de cheques op korte termijnen aangeboden moeten worden, zie ik niet in. Daarbij komt dat de bank eerder nog een voordeel heeft bij langere circulatie, want, al vergoedt zij nu langeren tijd rente voor het geleende geld, zij ontvangt er toch meer rente voor door het geld weer aan anderen te leenen, en dat ver-

---

[1] Pag. 102.

[2] Hij meende zeker drie; zie art. 160 C. d. C.

schil van rente nu, de spil waarom elke bank draait, is ten voordeele der bank.

Wat in de derde plaats genoemd is nl. het belang van de schatkist, dit hebben wij reeds vroeger behandeld en zullen er dus nu niet op terug komen. Het belang van den uitgever en endossanten is te duidelijk om er lang bij stil te staan, want zij zouden natuurlijk het meeste er bij lijden als in dien tusschentijd de gelden bij de bank in het ongereede kwamen. Ten laatste komt het belang van den houder; voor elken dag toch dat de cheque later aangeboden wordt heeft hij derving van interest; dit zou echter m. i. niet de minste reden zijn den termijn te verkorten, want dat is geheel en al zijne zaak, dat hangt geheel en al van hem alleen af, en hiervoor behoeft de wet niet te zorgen. Hoewel ik dus niet met al die beweeggronden instem, zoo meen ik toch, dat alleen het belang van den trekker reeds voldoende genoeg is, die bepaling in de Fransche wet te hebben doen opnemen.

Het wetboek [1] van den Staat van New-York heeft den kortst mogelijken termijn aangenomen, nl. van één dag, terwijl die dag niet eens, zoo als in Engeland, op elken houder overgaat, zoodat, is dáár de cheque op den 1sten van een maand uitgegeven, hij den 2den moet aangeboden worden, hoeveel houders er ook mogen geweest zijn. Zoodra daar die dag voorbij is, zijn de uitgever en endossanten bevrijd van de nadeelen, die uit het verzuim van aanbieding kunnen voortvloeien, maar ook alleen pro tanto [2]. Story [3] zegt, dat men moet onderscheiden

---

[1] § 1826, nº. 1.

[2] Hij mag er niet rijker door worden; b. v. als hij bij het faillissement van den bankier nog iets van dezen te vorderen had.

[3] Pag. 618.

of de cheque met voorkennis van den uitgever later aangeboden wordt of niet. Is dit wel het geval, weet b. v. de uitgever, dat de cheque door den houder naar een andere plaats gezonden wordt om daarmede een betaling te doen, dan heeft hij zich daardoor stilzwijgend aansprakelijk gesteld voor de betaling van dien cheque ook na den gewonen tijd van aanbieding, nl. zoolang de cheque dan onderweg moet zijn. Deze onderscheiding zal echter alleen dáár gelden, waar de wet van a reasonable time spreekt, zoo als in Engeland; waar de wet echter uitdrukkelijk van een termijn spreekt zal deze termijn in acht moeten genomen worden en de onderscheiding niet van toepassing zijn, zoo als in bovengenoemd wetboek van New-York.

In dat wetboek is dan ook naar mijne meening het best het beeld van den cheque, zoo als die zijn moet (nl. geen circulatiemiddel maar betaalmiddel), weergegeven.

Het Zwitsersche Ontwerp zwijgt over den aanbiedingstermijn, en dan hadden natuurlijk de algemeene regels over wissels moeten gevolgd worden. Evenzoo zwijgt de Baseler W. O. en het Zwitsersche concordaat. De W. O. van St. Gallen bevat de bepaling, dat, wanneer de van buitenaf getrokken assignaties op meer of minder dagen na zicht luiden, dan de betrokkene gehouden is den dag der aanbieding, die dan den vervaltijd bepaalt, daarop te zetten.

Het Portugeesche wetboek [1] daarentegen bepaalt, dat een cheque al of niet den tijd van aanbieding kan inhouden. Is die in den cheque aangewezen, dan moet hij natuurlijk op dien dag worden aangeboden; is dat echter niet het geval, dan moet de cheque op denzelfden dag der uitgifte worden aangeboden, eene bepaling, die

[1] Art. 111.

mij dunkt in het dagelijksch gebruik tot zeer veel moeilijkheden en ongerief aanleiding zal geven. Heeft er nu verzuim van den kant des houders plaats, dan verliest deze zijn regres op den uitgever, als deze bewijzen kan, dat de bankier op den bepaalden tijd het geld in handen had of schuldig was. De houder verliest dus volgens dit art. zijn verhaal geheel en al op den uitgever en niet, zoo als in Engeland en New-York, alleen pro tanto.

Het Spaansche wetboek spreekt volstrekt niet van een termijn bij de aanbieding, het zegt alleen, dat aanwijzingen ook op een bepaalden tijd betaalbaar kunnen gesteld worden, en dat zij dan op dien dag betaald moeten worden.

Het Brasiliaansche wetboek laat er zich volstrekt niet over uit.

Evenmin de Beiersche en Saksen-Weimarsche wet, noch de Badensche, hoewel deze laatste in art. 200 zegt, dat een jaar na de uitgifte het vorderingsrecht vervalt, welken tijd de uitgever zelf verkorten kan, maar nooit korter dan 3 maanden. Gedurende dien tijd echter blijft zijn aansprakelijkheid voortduren. In Saksen vinden wij zeer eigenaardige bepalingen omtrent de cheques, die op de Leipziger mis getrokken worden, welke stad wel de eenige in Saksen is waar de cheque eenige beteekenis heeft, en waar bepaalde dagen in het jaar worden aangewezen, waarop de cheques vervallen.

In die landen, waar geen bepalingen omtrent de aanbieding bestaan, zal men de gewone verjaring volgens § 31 van de D. W. O. moeten aannemen, nl. 2 jaar. Mittermaier meent echter, dat, daar deze termijn volstrekt niet strookt met het karakter der aanwijzingen (wat ik gaarne toegeef), daarom een korte termijn moet worden aangenomen, aan den rechter over te laten. Deze meening deel ik echter niet, omdat ik den cheque als een wissel

beschouw, die dus volkomen naar de bepalingen der D. W. O. moet geregeld worden, tenzij daarvan bij speciale wet is afgeweken. De termijn van 2 jaar is in § 31 voorgeschreven, dus moet die ook gehandhaafd worden, en zullen dus de uitgever en endossanten 2 jaar aansprakelijk blijven. De wet zegt dit zoo, dus mag er niet van afgeweken worden; eene andere bepaling ware echter zeer wenschelijk.

Het Nederlandsche wetboek eindelijk heeft ook enkele bepalingen over den tijd binnen welken de cheque moet aangeboden worden, nl. bij de cheques aan order binnen 1 maand na de dagteekening, zoo de aangewezen persoon binnen dezelfde gemeente woont, en 3 maanden, indien hij elders woonachtig is, volgens de artt. 213 en 214 W. v. K.; bij cheques aan toonder 10 dagen, volgens art. 222. Na dien termijn blijft de uitgever alleen aansprakelijk, als hij niet voor fonds gezorgd had of in dien tusschentijd het fonds had weggenomen [1]. Die aansprakelijkheid nu zal volgens art. 220 en 229 10 jaar blijven duren. Mr. de Pinto [2] wil echter de gewone verjaring bij kassierspapier, nl. van 30 jaar, toegepast hebben, maar m. i. ten onrechte. Vooreerst toch spreekt art. 229 zeer categorisch van *alle* rechtsvordering; ten andere wordt in het derde lid de eed voor den uitgever van kassierspapier voorgeschreven. Daarbij komt nog, dat men eerst in art. 223 de verjaring van één jaar wilde [3] hebben, maar dat vond men te kort, en diezelfde redeneering werd ook over art. 229 gehouden [4], zoodat het ook zeker

---

[1] Art. 218 en art. 223; gereede penningen of een opeischbare geldsom.

[2] Pag. 180.

[3] Voorduin, VIII, pag. 758.

[4] Voorduin, VIII, pag. 778.

in de meening van den wetgever ligt de 10jarige verjaring hier toe te passen, welke meening ook duidelijk in zijne woorden ligt opgesloten.

Elke houder van een cheque aan toonder blijft 3 dagen [1] aansprakelijk jegens hem aan wien hij den cheque gegeven heeft [2]. De actie, die de houder uit dit art. heeft, is echter geheel anders als de actie van den wisselhouder tegen de endossanten; want, daar het papier aan toonder is, kan hij niets uit het papier tegen zijn voorganger bewijzen, maar kan hij alleen door andere bewijsmiddelen aantoonen, dat hij het papier van hem heeft gekregen; dit zal nu zoowel bij wanbetaling als bij valsch papier het geval zijn.

Volgens art. 223 wordt den uitgever de bewijslast opgelegd, dat hij voor fonds had gezorgd [3], en dat hij dat fonds altijd bij den bankier gelaten heeft. Dit laatste bewijs zal hem zeer moeilijk zijn, zoo als alle negatieve bewijzen, want het bewijs komt natuurlijk daarop neer, dat hij het fonds niet heeft weggehaald. Dit is echter dunkt mij een minder goede bepaling in onze wet, want nu zou, doordat de houder in mora geweest is, de uitgever een dikwijls zeer moeilijk bewijs moeten voeren. Het ware beter den houder zijn eisch te ontzeggen, zoo

---

[1] De dag der uitgifte niet daaronder begrepen; natuurlijk niet de oorspronkelijke uitgifte, maar de dag der overdracht van den eenen houder aan den anderen.

[2] Art. 225. Deze termijnen zijn overgenomen uit de Amsterdamsche keur van 30 Januari 1776.

[3] Mr. Diephuis meent dat het voldoende is, als hij zorg heeft gedragen, dat binnen den tijd van 10 dagen het fonds aanwezig geweest is; terecht zegt echter Mr. de Pinto, dat het fonds van den dag der uitgifte moet aanwezig zijn; art. 223 toch zegt duidelijk *gedurende* den bij het vorig art. bepaalden tijd.

hij niet bewijzen kan, dat de uitgever in dien tusschentijd het fonds heeft opgevraagd; is hem dat bewijs te moeilijk, welnu, hij heeft het zich zelven te wijten; hij heeft ook niet volgens de bepaling van de wet gehandeld, die in art. 222 ligt opgesloten, om binnen de 10 dagen den cheque aan te bieden.

Wij zien dus, dat de meeste wetgevingen termijnen hebben gesteld voor de aansprakelijkheid van den uitgever en verdere houders of endossanten, en met het volste recht. Immers, daar een cheque uit zijn aard geen circulatiepapier is, behoeft het geen langen tijd te duren voordat hij aangeboden moet worden, en hoe eer zulks geschiedt des te beter, want des te korter duurt de aansprakelijkheid van den uitgever, en als betaalmiddel heeft dan ook de cheque zijn nut reeds gedaan.

Hoe lang nu iure constituendo die termijnen moeten zijn, of nu onze bepalingen goed zijn of niet, durf ik niet beslissen, maar ik meen toch, dat nu, vooral met de versnelde communicatiemiddelen, de termijnen van 10 en 3 dagen wat al te lang zijn, de termijnen van 1 en 3 maanden natuurlijk geheel en al buiten rekening gelaten. Misschien was een termijn van 2 dagen in de woonplaats en 4 dagen buiten de woonplaats beter; de wetgever schijnt echter aan dit geval in het geheel niet gedacht te hebben, en, zoo als ook duidelijk uit de beraadslagingen over dit art. blijkt [1], heeft hij zich het kassierspapier als iets zeer plaatselijks voorgesteld, hoewel dit toch in de practijk

---

[1] Voorduin, VIII, pag. 748 enz. Dat cheques echter wel degelijk in een andere gemeente dan de plaats van uitgifte betaalbaar kunnen gesteld worden, blijkt duidelijk uit art. 210, waar dit uitdrukkelijk van de assignatie gezegd wordt; art. 221 maakt er daarentegen in het geheel geen melding van.

niet altijd het geval zal zijn. Art. 225 daarentegen, hoewel de termijn al weer te lang is, is een zeer practische bepaling; al is toch in theoretischen zin de cheque geen circulatiepapier, zoo geschiedt dit toch nog dikwijls in de practijk, en een dergelijke bepaling zal het circuleeren eerder te keer gaan dan bevorderen, want, heeft men binnen de gestelde termijnen geen anderen houder kunnen vinden, dan moet hij dien ter betaling aanbieden.

Hoewel dus de cheques steeds zoo spoedig mogelijk moesten aangeboden zijn, zoo gaan zij integendeel dikwijls door de handen van verschillende personen, vóór zij geïncasseerd worden, en dit komt, omdat men meestal vertrouwen in de uitgevers en de betrokken personen stelt en het kassierspapier zeer gemakkelijk voor betalingen is. Gewoonlijk loopt dan ook dit papier door verscheidene handen vóór het bij den bankier wordt aangeboden, maar iedere houder heeft het zelden lang in handen, want dan zou hij daardoor rente derven, welk verlies van rente niet gevoeld wordt als het op één dag in verschillende handen komt.

Er bestaan geen afzonderlijke bepalingen in Engeland hoe er bij niet-betaling moet gehandeld worden; het gebruik is er echter zeer expeditief. Zoodra men weigert een cheque te betalen, wanneer hij behoorlijk aangeboden is geweest, wordt er terstond *dishonored* op gezet, en wordt den uitgever en endossanten binnen den door de wet bepaalden tijd hiervan kennis gegeven; bij gebreke van die kennisgeving zijn deze van de verantwoordelijkheid ontslagen [1].

---

[1] Chitty, pag. 302.

Art. 45 der Fransche wet bepaalt, dat het protest geheel en al gelijk aan dat van wissels moet opgemaakt worden, dus volgens art. 173 enz. der C. de C. Bij de beraadslagingen hierover erkende men wel, dat het beter ware een eenvoudiger wijze van handelen te bepalen, en waren velen van meening, dat de Engelsche manier verreweg de beste was, maar, daar men zoo weinig mogelijk van de bestaande wettelijke regeling wilde afwijken [1], gaf men hieraan de voorkeur. Daar echter art. 162 C. de C. bepaalt, dat bij wissels eerst het protest den dag na den vervaldag moet worden ingesteld, meenden sommige leden van het corps législatif, dat dit voor de snelheid van het verkeer met cheques zeer schadelijk zou zijn, en zij wilden daarom, dat er bijgevoegd zou worden als 3de paragraaf van art. 4: "*Cependant le protêt pourra suivre immédiatement le refus de paiement.*" Er verhief zich echter tegen deze opmerking zulk een tegenstand, dat die terug getrokken werd, want er waren velen die, hoe vreemd dit ook moge klinken, het recht van den betrokkene om zich een dag te bedenken volstrekt niet wilden krenken. Het lid Quesné [2] was zeer tegen dit amendement, en wel, omdat de betrokkene dagen, weken, maanden, een jaar zelfs zou kunnen wachten eer men den cheque komt aanbieden. Hij stelde zich dus den cheque weer te veel als circulatiemiddel voor en meende dat die dikwijls zulk een langen tijd zou circuleeren eer hij aangeboden werd; hij zag daarbij tevens over het hoofd, dat volgens art. 2 geen cheque getrokken mag worden, tenzij er provisie is, zoodat, al bleef een cheque lang uit, dit toch geen schade zou zijn

[1] Nouguier, pag. 85.

[2] Zitting van het corps législatif van 5 Mei 1865.

voor de betrokkene bank, daar zij toch steeds provisie zal hebben.

Even als dit bij den wissel gebeurt, zal echter de uitgever den houder van dezen plicht kunnen ontslaan door op den cheque te plaatsen "*retour sans frais*", zoo als dit bij den wissel plaats heeft, en waardoor de groote protest-onkosten vermeden worden. In het algemeen zullen alle gebruiken en wettelijke bepalingen, die bij den wissel plaats kunnen grijpen, zoo als b. v. het aval, au besoin, enz. ook op den cheque kunnen toegepast worden, want, wanneer partijen uitdrukkelijk zulk een handeling bedoeld hebben, dan zal die rechtskracht bezitten. In art. 46 worden de dispositien van de C. de C. opgenoemd, die ten opzichte van cheques *moeten* plaats hebben; de niet opgenoemde zullen *kunnen* plaats hebben, zoo de partijen dit willen; want, zoo als het retour sans frais, au besoin enz., het strijdt noch met de goede zeden noch met de publieke orde, en daarenboven het strijdt ook niet met de constitutive vereischten van den cheque.

Vóór de nieuwe Fransche wet had het protest echter volstrekt niet op den cheque kunnen toegepast worden; de houder had dan ook alleen zijn verhaal op den uitgever en zijn onmiddellijken voorganger, die hem natuurlijk moest vrijwaren, want van endossanten was er toen ook geen sprake. Bij niet-betaling zal hij dit dus op de gewone wijze aan zijn voorganger hebben moeten laten weten [1]. Dat verhaal op den uitgever was echter noch zeer onzeker, of het nl. wel in rechten kon gelden [2]. Verschillende vonnissen hebben dan ook in Frankrijk uitgemaakt, dat zulke cheques in den vorm van reçus geen verbin-

---

[1] Dufour, Janvier, pag. 31.

[2] Münzinger, pag. 416.

dende kracht hadden tusschen den uitgever en den houder: hoe zou men dan ook uit een reçu een verbintenis kunnen halen? Een quitantie bewijst, dat de ondergeteekende het bedrag ontvangen heeft, meer niets; de eigenaar had dus alleen verhaal op zijn voorganger, die hem steeds de betaling schuldig bleef, daar er door de overgifte van zulk een reçu geen novatie had plaats gehad. Daar dit echter tot veel onaangenaamheden en lasten aanleiding had gegeven en daarenboven de bedoeling van partijen zeer duidelijk was, dat nl. beide zich door de overgifte van zulk een reçu wilden verbinden, is men van deze jurisprudentie afgeweken, en bij verdere vonnissen heeft men het systeem gewijzigd, omdat in de handelsgebruiken een directe verbintenis van den uitgever aangenomen was. Deze uitspraken zijn, mij dunkt, echter onjuist, want, al bracht het handelsgebruik dit mede, een verbintenis, een formeele verbintenis was volstrekt niet uit die woorden van het reçu op te maken, en bij zulk een verbintenis moeten formeele woorden geschreven worden, moet er zeer duidelijk schriftelijk van de bedoeling van den uitgever zich formeel te hebben gebonden blijken; daarbij: waarom koos men den vorm van reçus? om de belasting te ontduiken, en dit mocht in geen geval door de rechtbanken in de hand worden gewerkt, al was die belasting nog zoo drukkend en verkeerd.

Volgens den Code van New-York zullen de bepalingen over het geven van *notice of the dishonor of a negotiable instrument* voor cheques gelijk zijn aan die van wissels, want beide zijn negotiabele instrumenten; men zal ze in § 1755 en vv. vinden.

Het protest en daaropvolgend regres was in het Zwitsersche Ontwerp gelijk gesteld met dat op wissels; alleen niet bij niet-acceptatie, omdat dit volgens art. 442 niet

gevraagd behoefde te worden. Elke onderteekenaar van een cheque nu was solidair aansprakelijk, zoodat ook op iederen houder die zijn naam op den cheque geplaatst had regres kon genomen worden, art. 444.

De Baseler W. O. en het Zwitsersche concordaat willen de wisselrechtelijke bepalingen aangaande protest en regres ook op cheques toepassen, het laatste zondert echter het protest van non-acceptatie uit. De W. O. van St. Gallen, die geen vreemde cheques wisselrechtelijk erkent, verwerpt dus ook het protest; de houder mag echter alleen, zoo hij daartoe van den assignant of cedent een uitdrukkelijken last heeft, hierover een bewijsschrift uit de cancelarij laten vervaardigen; daarentegen zullen vreemde assignaties, die in St. Gallen gecirculeerd hebben en op andere plaatsen luiden, wanneer zij onbetaald met protest terugkomen, even als de wisselbrieven aan het wisselrecht met zijn executie onderworpen zijn. Dit is dan ook een geheel ander geval, want anders zou men den loop van het regres geheel stremmen, daar er nu toch reeds in het buitenland protest is aangeteekend.

Daar de cheque in Portugal slechts een eenvoudig mandaat bevat, zal daar natuurlijk ook geen sprake zijn van protest; art. 114 bepaalt dan ook zelfs, dat, als de bankier binnen den vastgestelden termijn van circulatie zijn betalingen staakt, dan het mandaat geheel zal buiten werking moeten blijven en de houder niet gebonden zal zijn tot aanbieding; doet hij dit toch, en volgt er dan natuurlijk weigering van betaling op, dan moet hij die aanbieding toch als niet gedaan beschouwen, want art. 114 zegt uitdrukkelijk, dat het mandaat dan zonder werking zal zijn.

Volgens de Spaansche wet zal daarentegen het protest wel degelijk plaats hebben, en art. 562 zegt zelfs be-

paaldelijk, dat dezelfde formaliteiten als bij wissels in acht moeten worden genomen.

Hoewel er geen termijn van betaling is voorgeschreven, zoo is daarentegen wel een termijn voorgeschreven binnen welken de actie, uit een geprotesteerden cheque voortspruitende, moet worden ingediend, nl., zoo de aanwijzing in Spanje zelf betaalbaar is gesteld, moet er twee maanden na de dagteekening van het protest de klacht tegen den uitgever en endossanten worden ingediend; is daarentegen de cheque in het buitenland betaalbaar gesteld, dan moet men dien termijn rekenen van den tijd, dat het protest op de gewone wijze per post had kunnen zijn aangekomen, in de plaats waar de uitgever of endossanten, tegen wie men de actie wil instellen, wonen. Is die termijn echter voorbij, dan houdt alle aansprakelijkheid der endossanten op, en die van den uitgever, als hij bewijst dat hij fonds aanwezig had bij den betrokkene, op het oogenblik dat de aanwijzing verviel. Eene betere bepaling dus dan bij ons, waar gedurende den geheelen tijd fonds moet zijn.

Al heeft de uitgever echter voor geen fonds gezorgd, dan zal toch na verloop van 4 jaren, volgens art. 569, alle verhaal op hem vervallen; wel een zeer korte verjaring. De verjaringen zijn echter in Spanje in het algemeen zeer kort; terwijl toch bij ons voor de wisselbrieven op zicht en na zicht de jongste termijn drie maanden is, art. 116, zoo is dit in het veel grootere Spanje, waar de communicatiemiddelen tevens zooveel slechter zijn, op veertig dagen gesteld, art. 480.

In Brazilië wordt het protest aan de keuze van den houder overgelaten; volgens art. 426 kan hij daar protest laten aanteekenen, maar is er niet toe gebonden; alleen dan als op den cheque nog de handteekening van

een endossant staat, zal hij altijd moeten protesteeren bij niet-betaling, en dan zal het protest geheel gelijk zijn aan dat der wissels.

Daar het A. D. H. niets aangaande het protest vermeldt, zullen de bepalingen van de D. W. O. daarover ook voor de cheques gelden [1]. De Beiersche, Frankforter noch Saksische wet spreekt van protest; het zal daar dus even als bij den wissel zijn. De Saksen-Weimarsche wet daarentegen bepaalt dit wel in art. 6. Het bepaalt tevens, dat gijzeling slechts op den acceptant kan worden toegepast. De andere wetten hebben geene bepaling omtrent dit onderwerp, dus zal overal, waar de cheque gelijk aan den wissel gesteld is, de gijzeling plaats hebben zoo als dit bij wisselschulden geschiedt. Alleen de Beiersche wet maakt hierop een uitzondering en bepaalt in art. 6, dat gijzeling van schuldenaars, wier schuld uit aanwijzingen ontstaan is, niet plaats kan grijpen.

Het protest bij ons zal ongeveer op dezelfde wijze plaats hebben als bij wissels; de betaling van een assignatie zonder tijdsbepaling moet gevraagd en bij niet-betaling het protest opgemaakt worden een of drie maanden na de dagteekening, en dan zal de houder, even als bij den wissel, binnen de 5 dagen na het protest aan hem, van wien hij die in betaling heeft aangenomen, van de zaak kennis moeten geven, zoo als dit ook in art. 184 bepaald is; er is hier echter niet voorzien in het geval, dat de vroegere houder elders woont, zoo als dit in art. 184*b* besproken is. Men zal hier nu niet ex analogia kunnen redeneeren, maar de houder zal dan slechts de kennisgeving vroeger moeten verzenden; hij

---

[1] Fischer, pag. 296, echter, die den cheque niet als een wissel beschouwt, wil dus ook van geen protest en regres weten

heeft toch nog tijd genoeg met onze geregelde postgemeenschap.

Is de assignatie geëndosseerd, dan moet de houder aan den uitgever en aan den onmiddellijk voorafgaanden endossant hiervan kennis geven; de termijn binnen welken die kennisgeving moet geschieden, is niet in dit art. genoemd; men zal echter uit het woord *insgelijks* moeten opmaken dat hier dezelfde termijn als in het voorgaand art. bedoeld is.

De houder van een assignatie heeft een grootere verplichting dan de houder van een wissel, want hij moet hier aan twee personen kennis geven; dit kon echter niet anders, omdat niet iedere endossant zijn voorganger behoeft kennis te geven, zoo als in art. 185 is voorgeschreven, en nu zou anders op die wijze de uitgever er geen kennis van kunnen ontvangen. Terwijl het verzuim van art. 216 het verlies van verhaal kan berokkenen, zal dit niet het gevolg zijn van het verzuim den endossant geen kennis gegeven te hebben, want 1e spreekt art. 217 van op straffe van vergoeding van kosten, schaden en interesten, en 2e is art. 217 ook niet in art. 218 opgenoemd. Waarom echter art. 216 zooveel strenger is dan art. 184, waar alleen van vergoeding van schaden, kosten en interesten gesproken wordt, terwijl hier door het verzuim het verhaal zal verloren gaan volgens art. 218, vat ik niet. Bij eene niet formeele verbintenis zal nu het verzuim van kennisgeving grooter verlies voor den houder opleveren dan bij een formeelpapier.

Hoe die kennisgeving moet geschieden, bepaalt de wet niet; dit wordt geheel en al aan den houder overgelaten, die echter het voorzichtigst zal handelen dit bij exploit te doen, anders zal het bewijs, dat die kennisgeving

werkelijk geschied is, dikwijls zeer moeilijk zijn. Bij Voorduin [1] vinden wij wel, dat een der afdeelingen de regeering hierop opmerkzaam maakte, maar het antwoord der regeering wordt er niet vermeld.

Nu wij gezien hebben op welke wijze het protest en de kennisgeving moeten geschieden, zullen wij nagaan hoe het verhaal verder plaats heeft. Bij niet-betaling van een wissel heeft men de keuze tusschen twee zaken, nl. men kan een actie instellen uit den wissel en men kan terstond een herwissel trekken. Wat het eerste betreft, dit zal men ook bij de assignatie kunnen doen, wel niet een actie uit de assignatie als uit een formal act, maar een gewone actie, die voor ieder openstaat, die van een ander wat te vorderen heeft. Is de assignatie door een koopman geteekend als zoodanig, dan zal men den vorm in handelszaken moeten volgen, zoo niet, dan moet de actie volgens den burgerrechtelijken vorm worden ingesteld. In allen gevalle zal het een gewone actie zijn, niet uit het papier ontstaande, zoodat de materieele oorzaken er bij in rekening komen, en dus zal alles afhangen of de waarde genoten is of niet. Wat daarentegen den herwissel betreft, deze zal volstrekt niet kunnen plaats hebben, want onze wet zegt er niets van. Mr. Kist [2] is hier niet recht duidelijk; hij zegt dat de herwissel niet toepasselijk is op assignaties, omdat de wet er niet van spreekt, en tevens zegt hij, dat de houder kan hertrekken op de wijze zoo als bij den herwissel van een wissel bepaald is. De houder kan zeker een wissel trekken op den aanwijzer, maar die wissel heeft niets met den herwissel van art. 187 te maken; want die for-

---

[1] Pag 742.

[2] Pag. 251.

maliteiten zijn niet door de wet bij de assignatie herhaald, en daarbij de aanwijzer zal dien herwissel volstrekt niet behoeven te honoreeren, want er heeft geen pactum de cambiando tusschen hen plaats gehad, noch uit overeenkomst noch uit de wet. Even goed zou elke schuldeischer maar een wissel kunnen trekken op zijn debiteur; wanneer dit niet vooruit onder hen is overeengekomen zal zulk een wissel door den betrokkene niet behoeven betaald te worden.

Bij cheques aan toonder komt in het geheel geen protest voor of eenige handeling zoo als die bij den wissel geschiedt. Wordt dus het kassierspapier niet gehonoreerd, men zal dan niets anders kunnen doen dan een actie instellen tegen den uitgever, een actie echter die uit het papier voortspruit, want het is formeelpapier, het toont een formeele verbintenis aan. Volgens de bedoeling van den wetgever zou nu de houder van kassierspapier een actie hebben tegen den kassier; de wetgever toch geloofde aan de traditio fictiva, waardoor de houder eigenaar zou zijn geworden van het geld, dat door den uitgever bij den kassier is gedeponeerd; ware dit zoo dan had natuurlijk de houder een actie tegen den kassier om zijn eigendom op te vorderen. Maar al moge dit de bedoeling des wetgevers geweest zijn, hij heeft deze bedoeling niet duidelijk in woorden overgebracht, hij is er zelfs in art. 226 van afgeweken.

Wij kunnen dus dit systeem niet aannemen, en daarom zal de houder geen actie kunnen instellen tot opvordering van eigendom. Hij heeft alleen bij weigering van betaling een actie tegen den uitgever; echter bij nietinachtneming van de termijnen zal hij een actie tegen den kassier hebben, maar niet een rechtstreeksche, slechts als plaatsvervanger van den uitgever, die zijn vordering

op den kassier volgens art. 224 moet afstaan aan den nalatigen houder.

De betalingsbelofte van den uitgever is echter alleen onder eene voorwaarde gedaan, nl. deze, dat men betaling bij den kassier moet vragen; heeft men dit niet gedaan, en stelt men een actie in tegen den uitgever, hij zal tegen u de exceptie kunnen opwerpen, dat gij niet aan de voorwaarde, uitdrukkelijk in het papier opgesloten, nl. uw mandaat te volgen om betaling te vragen, voldaan hebt. Om echter van dat vragen en het antwoord van niet-betaling te doen blijken behoeft niet zoo als bij wissels een protest opgemaakt te worden, de wet spreekt er in het geheel niet van; de houder echter zal voorzichtig moeten zijn om later zijn vraag en de weigering te kunnen bewijzen. Hij zal evenzeer een actie tegen zijn voorganger hebben, zoo er nog geen drie dagen zijn voorbijgegaan, sedert hij van hem het papier heeft ontvangen; zoo als wij vroeger gezien hebben echter geen actie uit het papier maar alleen een actie tot vrijwaring.

Bij het bespreken van het accepteeren van cheques hebben wij reeds melding gemaakt van den regel, die in Engeland algemeen geldt: "*the possession of a customer's funds by a banker is equivalent to acceptance* [1]. Even als de betrokkene, wanneer hij een wissel geaccepteerd heeft, gehouden is dat accept te honoreeren, zoo is ook de betrokken bankier gehouden de op hem getrokken cheques te honoreeren, voor zooverre hij nl. fonds heeft. Macleod [2] drukt zich even sterk uit, daar hij zegt, dat

---

[1] Chitty, pag. 349; Byles, pag. 18.

[2] Elements etc., pag. 287.

een bankier, die fonds heeft, dien cheque moet honoreeren alsof het een eigen orderbriefje was. Hij zal echter dan slechts gehouden zijn tot betaling als de cheque aan alle vereischten voldoet; een verkeerde handteekening dus of, zoo er eenig uiterlijk blijk van verandering is, zal voor hem een geldige reden zijn de betaling te weigeren, of te schorsen tot hij nadere informaties van den uitgever ontvangen heeft, want, zoo als wij gezien hebben, indien hij toch betaalde dan zal hij het verlies moeten dragen.

Zoo zullen b. v. als verscheidene personen te zamen geld in een bank gedeponeerd hebben, als zij b. v. curators zijn in een faillieten boedel of bestuurders van een vereeniging, de cheques, die op dien bankier getrokken worden, door hen allen onderteekend moeten worden; anders zal de bankier de betaling kunnen weigeren [1].

Heeft een bankier echter niet betaald als hij fonds heeft, dan heeft de uitgever een actie tegen hem om de hem daardoor veroorzaakte schade te vergoeden, en zelfs zoo dit niet heeft plaats gehad, dan kan hij toch een geldelijke compensatie eischen voor de schande, die hem daardoor veroorzaakt is; want het benadeelt natuurlijk het crediet van iemand, wanneer zijn cheques niet gehonoreerd worden. Er bestaat dan ook een stilzwijgend contract tusschen den bankier en den deponent, dat de eerste de cheques van den laatste zal betalen. Zoo heeft

---

[1] Chitty, pag. 343. Zoo een van allen weigert te teekenen, zal *a court of equity* kunnen uitmaken of de betaling aan de anderen gedaan geldig is. Bij executeurs zal dit een ander geval zijn, omdat de wet hen, al zijn zij nog zoo velen, als één man beschouwt, zoodat betaling van een cheque aan één hunner gelden zal voor een betaling aan hen allen gedaan, en de bankier dan bevrijd zal zijn; hebben daarentegen de andere executeurs, vóór de betaling geschied is, een tegenbevel aan den bankier gegeven, dan is dit een geheel andere zaak.

zich een geval voorgedaan, dat iemand 69 £ had staan bij zijn bankier, en dat hij den volgenden dag vóór elven er 40 £ aan toevoegt; dienzelfden dag nu wordt vóór drie uur een cheque van 87 £ aangeboden en geweigerd. De uitgever stelde nu een actie tegen den bankier in, en won die, omdat er werd uitgemaakt dat er *a reasonable time* was verloopen tusschen het storten van het bedrag en de aanbieding van den cheque, zoodat het bedrag op de creditzijde des uitgevers reeds had kunnen genoteerd zijn, wat in casu nog niet gedaan was, en waardoor de weigering van den betaalklerk het gevolg was geweest. Het weigeren van betaling van een cheque, zegt lord Tenterden, die over deze kwestie uitspraak deed, is een groot discrediet voor den uitgever, en daarom een beleediging, vooral wanneer dit een kleine som betreft, daar men daardoor toont zoo weinig vertrouwen in dien persoon te stellen, wat aan een man van zaken groot nadeel kan berokkenen. Maar vooral steunt hij zijn uitspraak op het contract, dat tusschen beiden bestaat en dat door den bankier verbroken is, waardoor de ander schadeloosstelling kan eischen [1].

Evenzeer als de bankier verplicht is te betalen als hij fonds heeft, zoo moet ook de uitgever aan den bankier het betaalde terug geven, wanneer deze, vertrouwende op diens crediet, een cheque honoreert, al heeft hij op dat oogenblik geen fonds. De bankier was daartoe niet gebonden, maar zoo hij het toch gedaan heeft, dan krijgt

---

[1] Zoo echter het fonds gebruikt is om de door den deponent geaccepteerde wissels te betalen, die bij den bankier waren betaalbaar gesteld, dan is dit een geheel andere zaak, en zal de actie aan den deponent, bij weigering van betaling van den cheque, ontzegd moeten worden.

hij daardoor een actie tegen den uitgever, want hij volvoert een hem opgedragen mandaat, en nu is de mandans ook gehouden den mandataris schadeloos te stellen.

De dood van den deponent is een tegenbevel om te betalen; weet de bankier echter van dien dood niet, dan zal de betaling van een cheque, na den dood gedaan, toch geldig zijn [1].

Even algemeen als in Engeland de regel is dat een bankier, fonds hebbende, moet betalen, even weinig vinden wij er in Frankrijk over vermeld. De wet op de cheques zegt er niets van; men zal echter moeten aannemen van wel, ten minste zoo de betrokkene er zijn toestemming aan heeft gegeven. Wanneer aan een schuldenaar een cheque wordt aangeboden zonder dat hij vooraf kennis draagt dat dit gebeuren zal, dan zal deze volstrekt niet gehouden zijn tot betaling, evenmin als wanneer hem een wissel plotseling aangeboden wordt; maar is men nu hierover overeengekomen, heeft de betrokkene beloofd den last op zich te zullen nemen, dan is hij gehouden den cheque te honoreeren, en bij niet-betaling is hij aansprakelijk voor al de onkosten en schaden, die het gevolg kunnen zijn van de niet-volvoering van den hem opgedragen last, art. 1991, C. N. Er zal hier dus de vraag moeten zijn: heeft de betrokkene beloofd de op hem getrokken cheques te honoreeren? Bij een bankier nu die chequeboekjes aan zijn deponenten geeft, zal het wel van zelf spreken, dat hij door die uitgifte stilzwijgend toestemming gegeven heeft het mandaat op zich te zullen nemen [2].

---

[1] Byles, pag. 24; zie ook ons art. 1855 B. W.

[2] Zie echter Nouguier, pag. 37 enz., waaruit volgt, dat de bedoeling des wetgevers geweest is, dat de betrokkene den cheque moet hono-

De houder zal echter nooit een actie tegen den niet-betalenden bankier kunnen instellen; de wet geeft hem die niet, en de bankier heeft zich dan ook niet tegenover dien houder verbonden, alleen jegens den uitgever. Weigert dus de bankier de betaling, de houder heeft zijn actie tegen den uitgever en endossanten, zoo de termijnen van art. 5 zijn in acht genomen; is dat niet gebeurd, hij zal zijn verhaal op de endossanten verliezen, en zoo het fonds intusschen bij den betrokkene door diens toedoen, en na het verloop der voorgeschreven termijnen is verloren gegaan, verliest hij ook zijn verhaal op den uitgever. Is het fonds echter niet door toedoen van den betrokkene verloren gegaan, maar door derden, de uitgever zal dan toch aansprakelijk blijven, wat mij dunkt een groote onrechtvaardigheid is. Nouguier noemt terecht de drie gevallen op, die zich hier kunnen voordoen, nl. het verloren gaan van het fonds, door toedoen van den betrokkene, en dan is de uitgever bevrijd, — het verloren gaan door toedoen van den uitgever, en dan is het billijk dat hij aansprakelijk blijft, — en ten derde het verloren gaan door toeval of door toedoen van een derde, en dan zegt hij dat de houder niet in verzuim is, en daarom zijn verhaal moet blijven houden. Deze redeneering vat ik in het geheel niet: wat doet het verzuim af bij het verloren gaan door dezen of genen? Zijn verzuim blijft altijd, en het is daarom hoogst onrechtvaardig, dat, terwijl de houder de termijnen bij de wet voorgeschreven verzuimd heeft, de uitgever toch het verlies zal moeten

---

reeren zoo er een opeischbare schuld bestond, al wist hij niet vooruit, dat men een cheque op hem zou trekken. Gelukkig dat de bedoeling volstrekt niet in art. 1 is uitgedrukt, want ware dit wel het geval, dan zou men ieder oogenblik door een cheque kunnen worden overvallen.

dragen. Veel beter is dan ook onze bepaling, dat hij terstond bevrijd is van alle aansprakelijkheid, zoodra hij bewijzen kan dat het fonds op het bepaalde tijdstip aanwezig was en gebleven is. Volgens ons recht heeft dan ook de houder een actie tegen den betrokkene, ten minste de uitgever moet zijn actie tegen den betrokkene afstaan, en diens actie kan hij instellen. In het Fransche recht vinden wij hier niets van, de wet geeft hem nergens zulk een actie.

De betrokkene zal dus zijn last moeten vervullen, wil hij niet voor alle schaden en interesten aansprakelijk worden gesteld, maar hij heeft alleen dien plicht, zoo er hem fonds is bezorgd geweest. Had de bankier geen fonds in kas, hij zal den cheque gerust kunnen weigeren; want bij het aannemen van den last van betalen had hij tevens de belofte van den uitgever, dat deze voor fonds zou zorg dragen; en zelfs, zoo hij den uitgever beloofd had zijn cheques te honoreeren al had hij geen fonds, dan mag dit toch niet geschieden, want de wet verbiedt dit uitdrukkelijk in art. 2, terwijl het reeds in art. 1 lag opgesloten. Er mogen geen cheques getrokken worden, tenzij er fonds genoeg aanwezig is; de bankier zal dus niet eens zulk een cheque mogen honoreeren, veel minder, dat hij er toe verplicht zou zijn. Art. 2 is zelfs zoo streng, dat er provisie zal moeten aanwezig zijn op het oogenblik der uitgifte; al zorgt dus de uitgever, dat er fonds aanwezig is wanneer de cheque aangeboden wordt, dan zal hij toch in de boete van art. 6 kunnen vervallen, want art. 2 zegt uitdrukkelijk: "*il ne peut être tiré.*"

De wetgever heeft gemeend deze bepaling hier in te voegen, om daardoor zwendelarij te voorkomen en het crediet van den cheque te versterken. Het is echter verkeerd dat een bankier aan een solied persoon geen

crediet mag verleenen; dat zal geen zwendelarij veroorzaken, en wil men zwendelen, dan is daarvoor altijd gelegenheid genoeg, zelfs nu deze bepaling bestaat, want zwendelarij kan men nooit voorkomen. Men zou b. v. door een bepaalde wijze van boeking een schijnbare schuld kunnen creëeren, zoodat men toch niet onder de strafbepaling van art. 6 zou vallen, en dan zal deze bepaling nog eer tot geknoei aanleiding geven, om nl. dit art. te ontduiken, terwijl men anders openlijk crediet zou verleenen. Geheele vrijheid is, waar die ten minste eenigszins mogelijk is, altijd verre te verkiezen. Een tweede reden was het crediet van den cheque te versterken, en, zoo als de Lavenay [1] zegt, men wilde daardoor den cheque beter de rol van geld laten vervullen, omdat men dan meer vertrouwen in den cheque zou krijgen, en hij beter circulatiemiddel zou worden, wat juist af te keuren is. Er kwamen hierbij ook weder financieele redenen voor de schatkist: men wilde niet dat de cheque even als de wissel een crediet-instrument kon worden, want dan zou daardoor weer dikwijls de vorm van een cheque voor dien van een wissel gebruikt en dus de belasting ontdoken worden.

Zoo echter de uitgifte zonder behoorlijke provisie toch geschied is, dan bepaalt de wet art. 6*b* een straf van 6 pCt. van het bedrag der som voor den uitgever; dezelfde straf, als bij het uitgeven van een cheque zonder of met een valschen datum voorzien, gesteld is. Dezelfde redeneering evenwel zal hier niet kunnen gevolgd worden als bij het uitgeven van zulk een cheque, nl. of zulk een papier toch een cheque is of niet, want art. 2 zegt uitdrukkelijk: *ne peut être tiré*; er kan dus geen cheque bestaan

[1] Exposé des motifs etc., pag. 12.

zonder provisie, en ook in de definitie in art. 1 is de cheque beschouwd als een *retrait de fonds disponibles.*

De wet noemt alleen beboetbaar de *uitgifte* van een cheque zonder provisie, zij spreekt niet van het wegnemen der provisie nadat de cheque is uitgegeven, waartegen juist ons art. 223 W. v. K. waakt. Dit is echter geen nalatigheid van den wetgever, want bij de beraadslagingen [1] is er wel op gelet en zijn er amendementen op ingediend; deze zijn echter niet aangenomen, omdat de regeeringscommissaris de Lavenay duidelijk aantoonde, dat uit een fiscaal oogpunt, waarom dit art. hier is ingevoegd, nl. het al of niet timbreeren, het een geheel andere zaak is of men een cheque uitgeeft zonder provisie of dat men die provisie later wegneemt. Het papier toch zonder provisie uitgegeven is geen cheque, daardoor verliest het zijn karakter van cheque, en dan zal zulk een papier aan de zegelwet onderworpen moeten zijn, terwijl een mandaat op aanwezig fonds een cheque is, en dus vrij, al wordt die provisie later weggenomen; want bij de uitgifte was het wel degelijk een cheque, dus behoefde die niet gezegeld te worden, en hij verliest zijn karakter van cheque niet, al verdween de provisie, omdat er staat: "*un chèque ne peut être tiré.*" Is hij dus getrokken terwijl er provisie is, dan is hij een cheque; anders ware het echter, zoo er in art. 2 stond: "*un chèque ne peut exister.*"

Was nu art. 6 een straf op de immoraliteit, gelegen in het uitgeven van een cheque, dan zou het wegnemen zeer zeker even slecht zijn, zoo niet erger, en ook onder dit art. moeten vallen; nu men het alleen gedaan heeft met het oog op de ontduiking van de zegelwet, kon het hier

[1] Zitting van het corps législatif van 6 Mei 1865.

niet worden opgenomen. Maar nu zal ook een cheque, zonder provisie uitgegeven, aan dezelfde boete en vervallenverklaring van zijn waarde onderworpen zijn, al werd later die provisie bezorgd; die latere daad kan de eerste niet weer goed maken en het gewone papier niet tot een cheque maken.

In het New-Yorksche wetboek is ook niets bepaald over de verplichting van den bankier om te betalen en in hoeverre er voor provisie moet gezorgd worden. De bankier zal dus ook dan alleen aansprakelijk kunnen zijn voor schaden, kosten en interesten, wanneer hij het mandaat van betaling had aanvaard, wat wel bijna altijd het geval zal geweest zijn, omdat men in het uitgeven van chequeboekjes, of zelfs alleen reeds in het aannemen van het depot, de stilzwijgende toestemming tot het aanvaarden van het mandaat zal kunnen zien. Zoo zal men in alle landen moeten redeneeren waar niet bij de wet bepaald is of de bankier tot betaling gedwongen is of niet; daar zullen dan de regels van het mandaat moeten in acht genomen worden.

De uitgever zal geheel en al vrij zijn cheques te trekken, hetzij hij voor fonds gezorgd heeft of niet; in het laatste geval zal het van de afspraak tusschen hem en zijn bankier afhangen of deze den cheque, zonder provisie getrokken, zal moeten honoreeren of kan weigeren.

De vervaardiger van het Zwitsersche Ontwerp bespreekt ook de kwestie, in hoeverre de bank den cheque moet honoreeren [1]; natuurlijk verwerpt hij een wisselrechtelijke verplichting: hoe zou toch een bankier wisselrechtelijk kunnen gebonden zijn door een papier, waarop zijn handteekening niet staat; hij wil echter geen definitieve be-

---

[1] Münzinger, pag. 411.

paling daaromtrent in de wet hebben, omdat de bank òf het systeem van cheques niet kent, en dan kan de bank niet gedwongen worden, òf als zij het kent en zelve chequeboekjes heeft gegeven, dan zou er geen reden zijn waarom de bank weigeren zou. Het is echter te betreuren dat er niet een bepaling in de wet is opgenomen, dat de bank, fonds hebbende, tot de betaling kan gedwongen worden, want dan had de houder een rechtstreeksche actie tegen den betrokkene kunnen instellen; wil daarentegen de bank niet hebben dat er cheques op haar getrokken worden, dan zal zij gemakkelijk aan deze bepaling kunnen derogeeren door andere voorwaarden met hare deponenten te bepalen. Dit zal echter niet dikwijls voorkomen, en dan is het beter dat er direct tegen de bank kan geageerd worden; dan is de uitgever, die aan al zijn verplichtingen voldaan heeft, van alle moeite af.

Uit art. 443 van het Zwitsersche Ontwerp zou men kunnen opmaken, dat de ontwerper twee soorten van cheques aanneemt, nl. die, welke op fonds zijn getrokken, en die, welke zonder provisie zijn uitgegeven. Dit was echter de bedoeling des ontwerpers niet: hij meent, dat cheques alleen kunnen worden uitgegeven als er provisie is, anders niet; hetzelfde denkbeeld dus dat wij in de Fransche wet vinden. Er worden echter geen straffen bedreigd, omdat dat niet in een handelswetboek tehuis behoort en aan de kantonnale strafwetboeken moet overgelaten worden.

De W. O. van St. Gallen, van Basel en het Zwitsersche concordaat bewaren een diep stilzwijgen over deze vraag.

Het Portugeesche wetboek laat het al of niet aanwezig zijn van provisie geheel en al vrij; het zal alleen een

verschil maken voor de aansprakelijkheid van den uitgever. Aan den bankier is ook niet de verplichting opgelegd te betalen, zoodat dit van de aanneming van het mandaat zal afhangen. Evenmin laten zich de Spaansche en Braziliaansche wetgevingen hierover uit.

Hetgeen wij hierboven gezegd hebben over de gehoudenheid van den betrokkene tot betaling zal evenzeer in Duitschland gelden, want nergens is daar gewag gemaakt van den plicht van den betrokkene om cheques te honoreeren. Wel zegt art. 300 A. D. H.: "ein Kaufmann welcher eine auf ihn ausgestellte Anweisung gegenüber demjenigen zu dessen Gunsten sie ausgestellt ist angenommen hat, ist demselben zur Erfüllung verpflichtet;" maar dit is een ander geval; hier wordt van de *Annahme*, de acceptatie gesproken, waarover wij vroeger onze meening reeds hebben medegedeeld; maar er wordt hier niets gezegd over den plicht tot betaling, wanneer er geen acceptatie op staat, en wanneer de betrokkene fonds heeft. De houder zal dus geen actie hebben tegen de betrokkene bank, want die ligt niet in het papier opgesloten; hij is echter tegenover den trekker verplicht (want dat is hem door dezen opgedragen) den cheque te honoreeren voor zooverre er fonds is, of ook, al is er geen fonds, als hij hem crediet beloofd heeft; doet hij dit echter niet, hij zal dan de schade, door de weigering geleden, moeten dragen. Evenmin wordt er in eenige speciale wet melding gemaakt van het al of niet zonder provisie uitgeven van cheques. Dit zal dus geheel en al vrijstaan aan den uitgever, behoudens zijn aansprakelijkheid bij verzuim van aanbieding, die dan zal blijven bestaan, terwijl hij anders van alle aansprakelijkheid zou bevrijd zijn geweest.

Wat nu de assignatie aangaat, ook de betrokkene is

niet persoonlijk tot betaling verbonden jegens den houder; want deze heeft geen directe actie tegen den betrokkene, maar wel een indirecte. Wanneer er toch verzuim van aanbieding van de zijde des houders heeft plaats gehad, dan verliest hij, zoo hij die assignatie gekocht had, zijn verhaal op den uitgever [1], wanneer deze ten minste voldoende fonds bij den betrokkene had, maar dan moet de uitgever zijn rechten op dat fonds afstaan aan den nalatigen houder en hem de noodige bewijsstukken daarvan leveren, art. 218*b*. De houder heeft nu wel geen rechtstreeksche actie tegen den betrokkene, maar toch zal hij zelf moeten ageeren in naam van den uitgever. Zoo er nu geen verzuim heeft plaats gehad, heeft de houder verhaal op den uitgever, maar kan volstrekt niet tegen den betrokkene ageeren. Deze zal dan ook wel weer verplicht zijn den cheque te honoreeren zoo hij genoeg fonds heeft; maar die plicht steunt niet op de wet, die volgt alleen uit de vroegere afspraak tusschen trekker en betrokkene, en in hoeverre hij het mandaat heeft aangenomen de assignatie, ter betaling aangeboden, te honoreeren.

Het zal den uitgever volkomen vrijstaan assignaties te trekken, hetzij er provisie is of niet; de wet verbiedt dit laatste niet, behalve weer de grootere aansprakelijkheid, die de uitgever daardoor zal hebben.

Geheel hetzelfde zal hier het geval zijn met kassierspapier, behalve de bevoegdheid van den kassier, na het faillissement van den uitgever met de betaling voort te

---

[1] Art 218 zegt wel niet uitdrukkelijk, dat de houder zijn verhaal op den uitgever verliest, maar dit spreekt toch wel van zelf en volgt daarenboven uit de tweede alinea, waar anders niet van die cessie van vordering zou gesproken zijn.

gaan, waarover wij vroeger uitvoerig gesproken hebben. Gaat echter de kassier niet voort met betalen, hij heeft daardoor niet te kort gedaan aan zijn mandaat, want dit is door het faillissement volgens art. 1850 B. W. opgehouden. In het ontwerp stond eerst *verpligt* in plaats van *bevoegd*; dit wilde dan zeggen dat hij bij niet-betaling voor die weigering aansprakelijk zou zijn; het was geen uitdrukkelijke bepaling, dat de kassier *moest* betalen als hij fonds had [1].

Ten slotte wenschte ik nog kortelijk na te gaan in hoeverre de cheque als betaalmiddel moet beschouwd worden, omdat dit voor den uitgever van groot belang is, of hij zich nl. door het uitgeven van een cheque bevrijd heeft of niet.

Vele personen in Engeland meenen, dat een cheque geld is, en dat men dus, zoo men met een cheque betaalt, volkomen betaald heeft, d. w. z. dan verder niet meer aangesproken kan worden. Ten eerste moet ik opmerken, dat men een cheque nooit als betaling zal behoeven aan te nemen [2], dit zal alleen het geval zijn zoo men met munt betaalt, of wat daaraan door de wet gelijk gesteld is, zoo als bij ons b. v. het muntpapier of zoo als in Oostenrijk en Italië het bankpapier, dat daar door de wet

---

[1] Voorduin, VIII, pag. 767 enz.

[2] Story, on bills, pag. 549. De houder van een wissel kan daarom nooit gedwongen worden een cheque op een bankier in betaling aan te nemen; hij behoeft dus niet den wissel af te geven voordat de cheque is gehonoreerd; doet hij dit echter toch, dan zullen de uitgever en endossanten bevrijd zijn. Wordt nu de cheque niet in *a reasonable time* aangeboden, en verliest hij daardoor zijn verhaal, hij zal dan het verlies moeten dragen.

tot wettig betaalmiddel is verheven. Wanneer men nu niet met een der hier opgenoemde zaken betaalt zal de crediteur de betaling altijd kunnen weigeren, tenzij men natuurlijk overeengekomen is iets anders als betaalmiddel te beschouwen.

Niet alleen echter dat een crediteur een cheque kan weigeren, ook al neemt hij dien als betaling aan, dan zal toch volgens het Engelsche recht de betaling nog niet volkomen zijn, omdat de houder altijd verhaal op den uitgever blijft behouden, hetzij als hij binnen den reasonable time dien cheque ter betaling aanbiedt, op den uitgever in alle gevallen, hetzij als hij den voorgeschreven termijn verzuimt, op den uitgever, zoo deze voor geen fonds gezorgd had, of anders op den betrokkene alleen. In alle gevallen dus heeft de houder altijd verhaal op iemand, en is de uitgever eerst bevrijd als de reasonable time om is, wanneer deze voor fonds gezorgd had. De debiteur nu betalende zal nooit terstond volkomen bevrijd zijn, dus de toezending van een cheque is niet een volkomen betaling volgens het Engelsche recht; dus is hij geen geld; want dat is juist het onderscheid met het geld, dat dit wel een volkomen betaling constitueert.

Het geven van een cheque wordt echter in Engeland voor goede betaling gehouden, totdat de cheque gedishonoreerd is [1]; men behoeft dien niet aan te nemen; is dat echter wel het geval, heeft men een cheque aangenomen, dan wordt men beschouwd als deugdzaam betaald te zijn, totdat de cheque niet gehonoreerd wordt.

Gelijk wij gezien hebben hangt de aansprakelijkheid van den uitgever en het verhaal van den houder en

---

[1] Byles, pag. 23.

van den betrokken bankier op den trekker altijd af van het al of niet aanwezig zijn van verzuim bij een van allen. Deze feitelijke kwestie wordt aan de beslissing van de jury overgelaten, en wie nu van nalatigheid wordt beschuldigd, op dien zal het verhaal komen. Deze nalatigheid hangt af van het volgen of afwijken van de gewone gebruiken; waar de gebruiken gevolgd worden, daar kan men niet van nalatigheid beschuldigd worden, en dan is men vrij van alle verdere aansprakelijkheid; wanneer de houder van een cheque met dien cheque handelt als algemeen gebruikelijk is, dan zal hij zijn verhaal niet verliezen; evenmin de bankier het zijne op den uitgever, zoo hij zich aan die gebruiken houdt. Vandaar dat toen een bankier, van een correspondent wissels ontvangen hebbende, deze op een cheque had afgegeven, niet schuldig aan verzuim werd bevonden, hoewel die cheque later gedishonoreerd werd, en dat wel omdat dit zoo gebruikelijk was [1]. Toen echter dit geval bekend werd, vond men het veiliger geen wissels meer af te geven tegen cheques, zoodat het thans niet meer in Londen gebruikelijk is. Zoo zich dus zulk een geval weer eens mocht voordoen, dan zal waarschijnlijk de uitspraak der jury nu anders luiden.

Het is wel de voornaamste reden, dat men cheques als geld beschouwde, omdat de betaling met een cheque voor goed gehouden wordt, en dat dit door de jurisprudentie is bevestigd; hij wordt echter alleen voor goed gehouden, totdat de cheque gedishonoreerd wordt, wat hoogst zelden geschiedt.

De gewoonte is dus in Engeland de betaling met een cheque als goede betaling te beschouwen; maar eerst

[1] Chitty, pag. 346; Byles, pag. 24.

volkomen kan de betaling zijn als de cheque gehonoreerd is [1], en dus geld is de cheque niet, want dat stelt terstond een volkomen betaling daar.

Het uitgeven van een cheque zal echter niet altijd als een bewijs van betaling kunnen gelden [2]. Wanneer b. v. iemand een ander voor een schuld aanspreekt, dan zal deze zijn schuld daarmede niet als betaald kunnen bewijzen, dat hij op naam van den crediteur een cheque heeft uitgegeven, die door den bankier betaald is, zoo als hij b. v. zou kunnen doen door een quitantie van den crediteur over te leggen; er zal ook nog bewezen moeten worden, dat de cheque in handen van den crediteur geweest is. Dit bewijs zal dikwijls moeilijk te leveren zijn en het zal daarom voor den uitgever voorzichtig zijn den crediteur zijn naam op den cheque te laten zetten of dien aan hem te endosseeren [3]. Heeft de debiteur echter bewezen, dat hij aan den crediteur den cheque gegeven heeft, dan zal dit ook voldoende zijn, en zal hij niet behoeven te bewijzen, dat hem de cheque ook betaald is [4].

Terwijl dus in Engeland door het gewoonterecht de cheque als betaling beschouwd wordt, maar niet als volkomen betaling, zoo moet in Frankrijk het geven van een cheque evenzeer als betaling gehouden worden en wel volgens de wet. Sommigen beschouwen ook daar den cheque als geld of zoo goed als geld, en worden daarin door enkele bekwame rechtsgeleerden ondersteund.

---

[1] Ten onjuiste zegt daarom ook Darimon in zijn rapport, pag. 15, dat de cheque in Engeland als een volmaakte betaling beschouwd wordt.

[2] Chitty, pag. 350.

[3] Rapport van Darimon, pag. 15.

[4] Byles, pag. 24.

Vreemd toch is de bewering van Ollivier [1], dat de cheque als een traditio brevi manu moet geacht worden. Dit zou het geval zijn als de crediteur reeds het geld in bezit, in detentione had, en dat hij nu door het overgeven van dien cheque er eigenaar van zou geworden zijn, want dat is de traditio brevi manu; maar dit is hier niet het geval, volstrekt niet; er heeft hier geen traditio plaats van het geld, alleen een aanwijzing op het geld; eerder zou men dus van een traditio symbolica [2] kunnen spreken, de sleutel, waardoor men tot het geld geraakt.

Dit is echter ook niet geheel juist, want bij een traditio symbolica weet men zeker, dat de zaak die verhandeld wordt aanwezig is; het is even als met het cognoscement, de sleutel van het schip, waardoor men tot de goederen geraakt; maar bij een cheque heeft men die zekerheid niet, het geld zelf bestaat niet, de cheque is een aanwijzing op geld, niet op *het* geld, en een cheque kan gedishonoreerd worden. Dat dit dishonoreeren zeer zelden plaats zal hebben, veel minder nog dan in Engeland volgt uit art. 2, want men mag geen cheque trekken, tenzij er voor fonds gezorgd is; maar de mogelijkheid bestaat toch, dat de betrokkene failleert, en dan wordt de cheque gedishonoreerd; heeft men nu de termijnen niet in acht genomen, dan heeft men geen verhaal en dus de treurige ondervinding opgedaan, dat de cheque geen traditio is, dat hij geen eigendom van geld overdraagt. De overgifte van een cheque is dus geen traditio, noch symbolica, noch in het allerminst brevi manu, en er zal dus geen eigendom van geld

---

[1] Zitting van het corps lég. van 5 Mei 1865.

[2] Inst., II, tit. I, § 45.

worden overgedragen. De cheque is echter even als het bankbillet een betaalmiddel, d. w. z. het constitueert een betaling.

In de zitting van den 6den Mei 1865 werd er zeer lang beraadslaagd of de cheque een novatie daarstelt of niet. Daar het Fransche recht echter geen papier aan toonder kent met zijn juridieke gevolgen, zoodat dáár de onderteekening niet een formal act is, en dus niet als zoodanig bindt, kan er ook in Frankrijk geen sprake zijn van novatie, tenzij het uitdrukkelijk in de wet was opgenomen. Dit is nu wel het geval, want art. 4*b* zegt, dat de bepalingen omtrent den wissel aangaande de solidaire garantie van uitgever en endossanten ook op cheques van toepassing zijn.

De rechtsbetrekking die uit den ouden Franschen cheque (de reçu vóór 1865) ontstond was zeer twijfelachtig; hij bevatte in het geheel geen verbintenis van den uitgever, en deze was dus ook niet bij niet-betaling tot inwisseling verplicht, wat ook verscheidene keeren bij vonnis is uitgesproken. Ditzelfde kan men echter niet van ons kassierspapier in den vorm van quitantiën zeggen, omdat onze wet er in voorziet, art. 222, en ze onder het papier aan toonder opnoemt, zoodat de enkele onderteekening reeds verbindt.

De uitgever nu van een cheque in Frankrijk, na de wet van 1865, is dus door de uitgifte, door de onderteekening van den cheque aan den houder verbonden, geheel en al afgescheiden van de materieele oorzaak. Er zal dus wel degelijk novatie plaats hebben, want de nemer heeft, door den cheque aan te nemen, zijn vroegere vordering veranderd in zijn vordering uit den cheque [1].

[1] C. N., art. 1271.

Hoewel echter het projet de loi, art. 46, dezelfde bepaling bevatte die nu in de wet is opgenomen, waren toch de meeste leden van oordeel, dat er geen novatie plaats had, terwijl vooral Ollivier [1] zich hier zeer sterk voor verklaarde. Hij bracht echter de zaak op een geheel verkeerd terrein, want hij vergeleek een niet betaalden cheque bij valsch geld of speelfiches, die ook geen novatie daarstellen. Deze vergelijking is echter onjuist, wanneer men art. 46 heeft; men komt dan toch ook wel terug als de cheque niet betaald wordt, maar men vraagt geen andere betaling, men vraagt betaling uit den cheque. De nemer heeft, door den cheque aan te nemen, ingewilligd in de novatie, hij is met dien cheque volkomen betaald, de oude vordering is geheel en al vernietigd; wordt dus de cheque niet gehonoreerd, dan ageert hij tegen den uitgever uit den cheque. Door de onderteekening van den cheque wil hij betaling hebben, maar de oude vordering is betaald; uit dien ouden rechtsgrond kan hij nu volstrekt niet meer ageeren.

Even zoo zal er volgens onze wet ook novatie plaats hebben, ten minste bij cheques aan toonder, want art. 222 zegt uitdrukkelijk, dat de uitgever aansprakelijk is jegens iederen houder; door zijn onderteekening van een kassiersbriefje heeft hij zich verbonden, en daardoor is de eerste schuld vernietigd en deze er voor in de plaats gekomen, art. 1449, terwijl die handeling [2] duidelijk blijkt uit het aannemen door den nemer van den cheque. Hij geeft

---

[1] Hoe hij deze redeneering overeen kon brengen met zijn beschouwing dat het geven van een cheque gelijk is aan een traditio brevi manu, is mij onbegrijpelijk.

[2] Met de Pinto, pag. 550, meen ik dat *acte* hier handeling moet beteekenen.

daarmede zijn stilzwijgende toestemming, dat hij nu slechts uit den cheque zal ageeren, en niet uit de vroegere schuldvordering. Er zal dus bij het overgeven van een cheque aan toonder betaling plaats hebben.

Volgens de meening van onzen wetgever zou de cheque aan toonder ook om een andere reden als volkomen betaling geacht kunnen worden. Hij toch houdt het kassierspapier, zoo als wij weten, voor een traditio fictiva, dus een overdracht van eigendom. Wanneer nu de uitgever aan den nemer den eigendom overdraagt van het geld, dat vereischt wordt om de betaling te doen, dan is dit een volkomen betaling, en vandaar dan ook de vroegere verkeerde meening in ons land, die er nog niet geheel uit geweken is, dat kassierspapier geld is, omdat het den eigendom van geld overdraagt.

Bij cheques aan order is dit geheel anders [1]; door de onderteekening eener assignatie verbindt de uitgever zich niet als door een formal act; men kan daarom tegen den uitgever slechts ageeren voor zooverre deze de waarde heeft ontvangen; de oude schuld wordt dus weer in de plaats gesteld, dus er is hier geen kwestie van novatie, en dus ook niet van betaling. Is echter de assignatie geaccepteerd, dan geldt die acceptatie voor den houder als betaling [2], want nu heeft hij een eigen vorderingsrecht tegen den acceptant, geheel en al afge-

---

1 Terecht heeft Holtius, Voorlezingen over Handels- en Zeerecht, pag. 464, dit onderscheid tusschen de assignatie en het kassierspapier ingezien; hij zegt echter, dat men dit onderscheid niet geheel konde verwezenlijken. Het is waar, de wet is niet bijzonder duidelijk en toont dit onderscheid niet met zooveel woorden aan, maar toch uit de bepalingen aangaande beiden kan men wel dit onderscheid opmerken, zoo als ik ook heb trachten te doen.

2 v. d. Keessel, th. 837.

scheiden van eenige materieele oorzaak, en zoo hij dus zulk een geaccepteerde assignatie aanneemt, is hij geacht te zijn betaald.

Wij hebben in dit proefschrift getracht na te gaan in hoeverre de bestaande wettelijke bepalingen op de cheques kunnen toegepast worden, en wij hebben daarbij gezien hoe, vooral in ons land, er een dringende behoefte aan een nieuwe regeling bestaat. Zeer te wenschen ware het dat er, vooral nu de partikulieren langzamerhand beginnen in te zien, dat het depot- en cheque-systeem ook voor hen groote voordeelen kan afwerpen, een wettelijke regeling van de cheques tot stand gebracht werd; want al zal door een wet zelden of nooit een zaak tot stand kunnen komen, die niet uit de gewoonten van het volk is voortgesproten, zoo zal daarentegen evenzeer, wanneer zich zulk een gewoonte bij het volk openbaart, deze gewoonte veel algemeener worden, veel meer uitbreiding ontvangen, wanneer goede wettelijke bepalingen haar ter zijde staan.

BIJLAGEN.

LOI DU 23 MAI 1865

CONCERNANT LES CHÈQUES.

ART. 1. Le chèque est l'écrit qui, sous la forme d'un mandat de paiement, sert au tireur à effectuer le retrait, à son profit ou au profit d'un tiers, de tout ou partie des fonds portés au crédit de son compte et disponibles.

Il est signé par le tireur et porte la date du jour où il est tiré.

Il ne peut être tiré qu'à vue.

Il peut être souscrit au porteur, ou au profit d'une personne dénommée.

Il peut être souscrit à ordre et transmis même par voie d'endossement en blanc.

ART. 2. Le chèque ne peut être tiré que sur un tiers ayant provision préalable.

ART. 3. Le chèque peut être tiré d'un lieu sur un autre ou sur la même place.

ART. 4. L'émission du chèque, même lorsqu'il est tiré d'un lieu sur un autre, ne constitue pas, *par sa nature*, un acte de commerce.

Toutefois, les dispositions du Code de commerce relatives à la garantie solidaire du tireur et des endosseurs au protêt et à l'exercice de l'action en garantie, en matière de lettres de change, sont applicables aux chèques.

ART. 5. Le porteur d'un chèque doit en réclamer le paiement dans les cinq jours, y compris le jour de la date, si le chèque est tiré de la place sur laquelle il est payable, et dans le délai de huit jours, y compris le jour de la date, s'il est tiré d'un autre lieu.

Le porteur d'un chèque qui n'en réclame pas le paiement dans les délais ci-dessus, perd son recours contre les endosseurs; il perd aussi son recours contre le tireur, si la provision a péri par le fait du tiré après lesdits délais.

ART. 6. Le tireur qui émet un chèque sans date, ou qui le revêt d'une fausse date, est passible d'une amende égale à six pour cent de la somme pour laquelle le chèque est tiré.

L'émission d'un chèque sans provision préalable est passible de la même amende, sans préjudice de l'application des lois pénales, s'il y a lieu.

ART. 7. Les chèques sont exempts de tout droit de timbre pendant dix ans à dater de la promulgation de la présente loi.

THE CIVIL CODE OF THE STATE OF NEW-YORK.

CHEQUES.

§ 1825. A cheque is a bill of exchange drawn upon a bank or banker, or a person described as such upon the face thereof, and payable on demand, without interest.

§ 1826. A cheque is subject to all the provisions of this Code concerning bills of exchange, except that:

1. The drawer and indorsers are exonerated by delay in presentment, only to the extent of the injury which they suffer thereby; and are exonerated to that extent by a delay of more than one day in presentment;

2. An indorsee, after its apparent maturity, but without actual notice of its dishonor, acquires a title equal to that of an indorsee before such period.

ENTWURF EINES SCHWEIZERISCHEN HANDELSRECHTS.

DIE ANWEISUNG UND INSBESONDERE DIE BANK-ANWEISUNG (CHEQUE).

ART. 441. Anweisungen, welche im Contexte als solche bezeichnet sind, an ordre lauten und im Uebrigen in der in den Art. 350

und 351 vorgeschriebenen Form ausgestellt sind, stehen bis auf nachfolgende Ausnahmen den gezogenen Wechseln gleich.

Art. 442. Anweisungen werden nicht zur Annahme präsentirt. Geschieht es, so ist der zur Zahlung Angewiesene nicht verpflichtet sich darüber zu erklären, und der Inhaber nicht berechtigt wegen Verweigerung der Annahme oder einer Erklärung darüber Protest erheben zu lassen und Regress zu nehmen.

Wird eine Anweisung freiwillig acceptirt, so entsteht für den Acceptanten die gleiche Verbindlichkeit wie aus der Annahme eines gezogenen Wechsels. Stellt jedoch der Acceptant vor dem Verfalltage seine Zahlungen ein oder fällt er vor demselben in Concurs, so ist der Inhaber der Anweisung nicht berechtigt von dem Aussteller und den Indossanten Sicherstellung zu fordern.

Art. 443. Eine Bankanweisung, welche auf eine bei einer Depositenanstalt deponirte Summe ausgestellt wird (*Cheque*), ist auch dann gültig, wenn sie keine Bestimmung über die Verfallzeit enthällt. Sie ist in diesem Falle als ein Titel auf Sicht anzusehen.

Art. 444. Die Bankanweisung (Art. 443) darf auch auf den Inhaber lauten.

Ist dies der Fall, so kann der Regress Mangels Zahlung in der Regel nur gegen den Aussteller der Anweisung ergriffen werden. Hat aber ein Inhaber derselben eigenhändig oder durch Bevollmächtigte seinen Namen auf den Titel gesetzt, so ist er jedem spätern Inhaber gegenüber regresspflichtig wie ein Indossant.

DIE BASELER WECHSELORDNUNG.

§ 52. An Ordre gestellte Billets und *Anweisungen* sind in Ansehung des Rechtsbetriebes und des Rembourses den Wechselbriefen gleich zu halten. Man ist aber nicht schuldig, Billets *à Ordre* anstatt Wechselbriefen anzunehmen, wenn nicht bei der Negociation bestimmt dergleichen Billets anbedungen worden sind [1].

[1] Overgenomen uit Wächter, Wechsellehre. Zoo ook de artikelen van het Zwitsersche concordaat, de Wechselordnung van St. Gallen, het Portugeesche, Spaansche en Braziliaansche wetboek, en van de Duitsche wetboeken.

DAS SCHWEIZER CONCORDAT.

§ 91. Anweisungen, welche im Contexte als solche bezeichnet, und im Uebrigen in der für Wechsel vorgeschriebenen Form ausgestellt sind, stehen bis auf nachfolgende Ausnahme den gezogenen Wechseln gleich.

§ 92. Es besteht keine Verpflichtung für den zur Zahlung Angewiesenen, sich vor der Verfallzeit über die Annahme zu erklären, und der Inhaber ist nicht berechtigt, wegen Mangel Annahme Protest erheben zu lassen und Regress zu nehmen. Wird jedoch eine Anweisung acceptirt, so entsteht für den Acceptanten dieselbe Verpflichtung, wie aus der Annahme eines gezogenen Wechsels.

DIE WECHSELORDNUNG VON ST. GALLEN.

TITEL X.

§ 1. Assignationen oder Anweisungen sind solche Handlungen, da ein Schuldner seinen Gläubiger an einen andern hinweiset, von welchem er die Bezahlung empfangen soll.

§ 2. Assignationen, die von auswärtigen Orten anhero gezogen werden, wenn selbe gleich girirt oder endossirt sind, sie mögen nun geradezu oder über andere Plätze anhero laufen, geniessen hier kein Wechselrecht und werden auch nicht acceptirt. Wenn aber dergleichen auf mehr oder weniger Tage Sicht lauten, so ist der Bezogene gehalten, den Tag der Präsentation, der dann die Verfallzeit bestimmt, darauf zu setzen. Und da der Bezogene zur Bezahlung einer solchen Assignation nicht nach Wechselrecht kann angehalten werden, so ist der Inhaber derselben auch nicht berechtigt, einen Protest darüber zu leviren, wohl aber mag er solchenfalls, auf ausdrücklich erhaltene Ordre des Assignanten oder Cedenten, ein Attestat hierüber aus der Canzlei ausfertigen lassen.

§ 3. Fremde Assignationen aber oder sogenannte *billets à ordre*, die hier girirt werden, und auf fremde Plätze lauten, sind, wenn sie unbezahlt mit Protest zurückkommen, gleich den Wechselbriefen dem Wechselrecht und der Execution desselben unterworfen.

DAS PORTUGIESISCHE HANDELSGESETZBUCH.

Art. 110. Zahlungsmandate auf Bankiers sind Aufträge, welche der Mandant (Ausgeber, *passador*) seinem betreffenden Bankier zur Bezahlung einer darin bemerkten Summe an den Mandatar (Inhaber, *portador*) gibt, es sei nun, dass jener den Betrag schon in Händen hat, oder dass er solchen vorschussweise hergibt.

Art. 111. Bei Zahlungsmandaten kann eine gewisse Zeit der Präsentation bestimmt sein, oder nicht. Im letzten Falle müssen solche am Tag der Ausstellung vorgezeigt werden. Ist aber ein gewisser Tag festgesetzt, so muss solches an dem bestimmten Tage geschehen.

Art. 112. Der Inhaber, welcher in einem oder dem andern Falle des vorhergehenden Artikels die Vorzeigung zur rechten Zeit unterlässt, verliert Anspruch und Recht gegen den Ausgeber, wenn solcher beweisen kann, dass der Bankier zu jener Zeit die zur Zahlung erforderliche Summe in Händen hatte, oder schuldig war.

Art. 113. Geht das Mandat in die Hände eines Dritten über, so tritt dieser vollständig in die Rechte und Verbindlichkeiten des ursprünglichen Inhabers ein.

Art. 114. Wenn der Bankier innerhalb der im Art. 111 erwähnten Fristen seine Zahlungen einstellt, so sind die Inhaber solcher Mandate nicht verbunden, sie zu präsentiren. In diesem Falle ist das Mandat ohne irgend eine Wirkung, und eben dies findet statt, wenn solches zur gehörigen Zeit zwar präsentirt, aber von dem Bankier nicht berichtigt worden ist.

DAS SPANISCHE HANDELSGESETZBUCH.

Art. 558. Aus den von einem Kaufmann an den andern ausgestellten *Anweisungen* an Ordre und aus den eigenen Wechseln und Zahlungsscheinen, gleichfalls an Ordre, die eine Folge von Handelsoperationen sind, entstehen dieselben Verbindlichkeiten und Wirkungen, wie aus den Wechselbriefen, ausgenommen was die

Acceptation betrifft, und in Hinsicht der Beschränkung, die der Art. 567 vorschreibt.

Art. 559. Anweisungen werden stets zahlbar bei ihrer Präsentation verstanden, wenn diess auch nicht darin ausgedrückt steht, es sei denn, dass sie auf eine bestimmte Zeit gestellt werden, und in dem Fall sind sie an dem also darin bezeichneten Verfalltage zahlbar.

Art. 560. Der Inhaber ist nicht berechtigt, von den auf Zeit zahlbar gestellten Anweisungen die Annahme zu fordern; auch darf er erst dann eine Klage gegen den Aussteller und die Indossanten anstellen, wenn die Anweisungen wegen Nichtzahlung protestirt worden.

Art. 562. Dieselben Formalitäten, welche dem Inhaber von Wechseln gegen den Zahler und den Indossanten zur Anstellung der Rembourskläge vorgeschrieben sind, haben auch die Inhaber von Anweisungen und eigenen Wechseln oder Zahlungsscheinen an Ordre gleichfalls zu beobachten.

Art. 563. Die Anweisungen und die eigenen Wechsel oder Zahlungsscheine an Ordre müssen enthalten:

Das Datum.
Die Summe.
Die Zahlungszeit.
Die Person, an deren Ordre die Zahlung zu leisten ist.
Den Ort, wo sie erfolgen muss.
Den Ursprung und die Art des Werths, den sie repräsentiren.
Die Unterschrift des Ausstellers bei den Anweisungen, und bei den eigenen Wechseln die Unterschrift Dessen, der die Verbindlichkeit, sie zu bezahlen, eingeht.

Bei solchen eigenen Wechseln, welche an einem andern, als dem Wohnort des Zahlers, zahlbar lauten, muss ein Domicilium für die Zahlung aufgegeben werden.

Die Anweisungen müssen ausserdem den Ausdrück enthalten, dass es Anweisungen sind, dessgleichen den Namen und den Wohnsitz der Person, worauf sie gezogen sind.

Art. 564. Bei den Indossamenten auf den Anweisungen und den eigenen Wechseln sind dieselben Ausdrücke zu gebrauchen, wie bei denen auf den Wechselbriefen.

Art. 566. Das Executivverfahren bei eigenen Wechseln und Anweisungen kann erst dann eintreten, wenn die Person, gegen wel-

che die Klage angestellt worden, ihre Unterschrift vor Gericht anerkannt hat.

Art. 567. Die Inhaber von solchen Anweisungen, die wegen Nichtzahlung protestirt sind, müssen ihre Klage gegen den Aussteller und die Indossanten binnen zwei Monaten, vom Datum des Protestes an gerechnet, anstellen, wenn die Anweisung auf spanischem Gebiet zahlbar ist; lautet sie aber im Auslande zahlbar, so soll dieser Termin von der Zeit an gerechnet werden, wo der Protest im gewöhnlichen Postenlauf im Wohnsitz des Ausstellers oder Indossanten gegen den man klagbar wird, hat eintreffen können. Nach Ablauf dieser Zeitfrist hört jede Verbindlichkeit des Indossanten auf, sowie auch die des Ausstellers, wenn er beweist, dass er beim Verfall der Anweisungen Demjenigen, der sie bezahlen sollte, die Deckung dafür angeschafft hatte.

Art. 569. Keine Klage wegen Zahlung oder Rückzahlung kaufmännischer Anweisungen und Zahlungsscheine darf, wenn vier Jahre nach deren Verfallzeit vorüber sind, durch die Gerichte angenommen werden.

Art. 570. Die Anweisungen oder Zahlungsscheine, welche nicht an Ordre gestellt sind, werden nicht als kaufmännische Contracte betrachtet, sondern für einfache, den allgemeinen Gesetzen über Darlehen unterworfene Zahlungspromessen gehalten.

DAS BRASILIANISCHE HANDELSGESETZBUCH.

Art. 425. Die Provinzialwechsel sind den übrigen Wechseln vollkommen gleich, mit dem einzigen Unterschiede, dass sie in derselben Provinz ausgestellt und angenommen wurden.

Art. 426. Die Anweisungen, wie die besonderen Handscheine oder Creditscheine mit dem Versprechen oder der Verpflichtung, eine bestimmte Summe in einer festgesetzten Zeit, an eine gewisse Person oder den Inhaber, auf Ordre oder ohne dieselbe zu zahlen, wenn solche von einem Kaufmann unterzeichnet sind, werden wie Provinzialwechsel angesehen, ohne dass jedoch im Uebrigen der

Inhaber, im Falle sie zur Verfallzeit nicht gezahlt werden, zur Protesterhebung verbunden ist; ausgenommen, wenn auf denselben sich ein Indossament befand.

Art. 427. Alles, was in diesem Titel hinsichtlich der Wechselbriefe vorgeschrieben ist, gilt in gleicher Weise als Regel für die Provinzialwechsel, Anweisungen und kaufmännischen Creditscheine, insoweit dasselbe darauf anwendbar ist.

DAS ALLGEMEINE DEUTSCHE HANDELSGESETZBUCH.

Art. 300. Ein Kaufmann, welcher eine auf ihn ausgestellte Anweisung (Assignation) gegenüber demjenigen, zu dessen Gunsten sie ausgestellt ist, angenommen hat, ist demselben zur Erfüllung verpflichtet. Die auf eine schriftliche Anweisung geschriebene und unterschriebene Annahmeerklärung gilt als ein dem Assignatar geleistetes Zahlungsversprechen.

Art. 301. Anweisungen und Verpflichtungsscheine, welche von Kaufleuten über Leistungen von Geld oder einer Quantität vertretbarer Sachen oder Werthpapiere ausgestellt sind, ohne dass darin die Verpflichtung zur Leistung von einer Gegenleistung abhängig gemacht ist, können durch Indossament übertragen werden, wenn sie an Ordre lauten.

Zur Gültigkeit der Urkunde oder des Indossaments ist nicht erforderlich, dass sie die Angabe des Verpflichtungsgrundes oder das Empfangsbekenntniss der Valuta enthalten.

Wer eine solche Anweisung acceptirt hat, ist demjenigen, zu dessen Gunsten sie ausgestellt oder an welchen sie indossirt ist, zur Erfüllung verpflichtet.

Art. 303. Durch das Indossament der in den beiden vorhergehenden Artikeln bezeichneten Urkunden gehen alle Rechte aus dem indossirten Papiere auf den Indossatar über.

Der Verpflichtete kann sich nur solcher Einreden bedienen, wel-

che ihm nach Maassgabe der Urkunde selbst oder unmittelbar gegen den jedesmaligen Kläger zustehen.

Der Schuldner ist nur gegen Aushändigung des quittirten Papiers zu erfüllen verpflichtet.

DAS BADISCHE LANDRECHT.

TITEL IX.

ERSTES KAPITEL.

ALLGEMEINE BESTIMMUNGEN.

Art. 190. Handelszettel sind wechselähnliche Zahlungszusagen unter *Handelsleuten* oder wegen *Handelsgeschäften* ausgestellt, die jedoch mit der Absicht geschehen, nicht den Förmlichkeiten und der Strenge der Wechsel zu unterliegen. Sie geben, wenn sie unmangelhaft sind, unaufgehaltnen Zugriff auf das Gut, nicht aber auf die Person dessen, der dadurch Schuldner wird.

Art. 191. Die Handelszettel sind theils Zettel auf benannte Personen, nämlich entweder *Zettel auf Erhebung* (beschränkte Handelsassignationen), welche nur denjenigen zur Erhebung berechtigen, der darin genannt ist, und den Zettel vom Ausgeber empfängt; *oder Zettel auf Umlauf* (unbeschränkte Handelsassignationen), welche jeden, der von dem Empfänger durch Zuschreibung auf dem Rücken und so von einem solchen weiter ernannt ist, zur Erhebung ermächtigt; theils *Zettel auf Inhaber*, wenn sie den Empfänger gar nicht benennen, sondern jeden, der ihn in Handen hat, zur Erhebung befugt machen.

Art. 192. Ein Handelszettel, um vollständig zu sein, enthält: Ort, Tag und Jahr der Ausstellung; die Unterzeichnung des Ausstellers; die Summe, welche gezahlt werden soll; und die Person, welche zu zahlen aufgefordert wird, sie sei nun der Aussteller selbst oder ein Dritter; sofort, wenn der Erhebungsort ein anderer ist als jener der Ausstellung, dessen Angabe:

ist es ein Zettel auf Erhebung, so muss weiter der Name derjenigen Person, für deren Erhebung er ausgestellt wird, und

ist es ein Zettel auf Umlauf durch Beisetzung der Worte: *oder nach deren Auftrag* (Kommission) ihr Abgabsrecht darin ausgedrückt sein.

Ist es hingegen ein Zettel auf Inhaber, so muss er die Bestimmung der Zahlungszeit und die Rechtsursache der Zahlungsschuldigkeit, und wenn diese aus einer andern Schuldurkunde entspringt, die Rückweisung auf diese angeben.

Art. 193. Alle Personen, welche sich verbindlich machen können, wenn sie gleich nicht wechselfähig sind, können in Handelsgeschäften oder auch für Zahlungen an Handelsleute oder von Handelsleuten Zettel auf Erhebung und Umlauf ausstellen: Zettel auf Inhaber können nur von Staatsanstalten oder von öffentlichen Wechselhäusern ausgegeben werden.

ZWEITES KAPITEL.

ZETTEL AUF BENANNTE PERSONEN.

Art. 194. Handelszettel auf benannte Personen sind nichts anders als formlose Erhebungsvollmachten; deren Abgabe durch Rückschrift bei jenen, die in obgedachter Art auf Umlauf gestellt sind, gilt für Afterbevollmächtigung.

Art. 195. Wo ein Brief aus Orten, wo dieses Handelsrecht angenommen ist, nicht die Worte: *auf Verfügung* (auf Ordre) oder ein Brief von Orten, deren Handelsrecht die Benennung fordert, nicht das Wort *Wechsel* in sich enthält; ingleichem, wo ein Brief nur unschicklich sich des Worts *auf Verfügung* bedient, aber voraus, z. E. durch die Worte: *auf diese meine Anweisung zahle* u. s. w. die Absicht, keinen Wechsel, sondern eine blosse Handelsanweisung auszustellen, klar an den Tag gegeben hat; da ist ein solcher Brief als Handelszettel nach gegenwärtigem Titel, nicht als Wechsel nach dem vorigen, zu behandeln, so viel Aehnlichkeit er übrigens mit einem solchen habe.

Art. 196. Handelszettel auf bestimmte Personen sind Anweisungen an Einzugsstatt: sie bedürfen, auch wenn sie auf Umlauf gestellt sind, der Förmlichkeiten der Annahme und Absage, auch der Einforderung und Zahlung an bestimmten Tagen, nicht; sie können

durch Beisatz auf dem Rücken zwar an andere zur Erhebung abgegeben, aber nicht ihnen für eigen zugeschrieben werden; sie unterliegen bis zur geschehenen Erhebung dem gutfindenden Widerruf des Ausstellers, wenn sie nicht ausdrücklich an Zahlungsstatt gegeben und angenommen worden sind; sie machen die Inhaber nur zu Gewalt- und Aftergewalthabern des Ausstellers; diese werden unter sich durch den Umlauf zu nichts, und gegen den Aussteller nur dazu verbindlich, dass sie in der gesetzlichen Zeit die Erhebung bewirken oder den Zettel dem Aussteller zurückschicken.

Art. 197. Diese gesetzliche Zeit ist bei solchen Zetteln, welche keine bestimmte Zahlungszeit angeben, ein Jahr vom Tag der Ausstellung des Zettels an; bei solchen aber, die einen bestimmten Verfalltag haben, die Frist des Art. 78 der deutschen Wechselordnung (vgl. oben): unterbleibt Zahlung und Rücksendung länger, so wird der Inhaber Eigenthümer der Schuldforderung und Schuldner des Ausstellers für deren Betrag, und der Inhaber kann sich deshalb allein an den angewiesenen Schuldner, oder wenn sein Vormann zu spät den Zettel zur Erhebung an ihn abgab, an diesen zur Mitleidenheit halten.

Zu spät ist jene Abgabe der Vollmacht auf einen weiteren Inhaber, bei Zetteln, die einen Verfalltag haben, wenn dieser eintritt; bei andern aber, wenn sie nicht mehr vier Wochen Zeit zur Erhebung oder Rücksendung übrig lässt.

Art. 198. Gültige Handelszettel auf sich selbst gestellt ohne Anzeige des Werthempfangs oder der Rechtsursache der Zahlungszusage müssen gezahlt werden, ohne dass dagegen eine Nichtschuldigkeit der zugesagten Zahlung angehört werden dürfte: nur nach geleisteter Zahlung dürfen dergleichen Einreden zum Behuf des Rückrufs einer zur Ungebühr geschehenen Zahlung benützt werden.

BAYERN.

GESETZ VOM 29. JUNI 1851 ÜBER DIE KAUFMÄNNISCHEN ANWEISUNGEN.

Art. 1. Kaufmännische *Anweisungen* sind den gesetzlichen Bestimmungen über gezogene Wechsel unterworfen; insoweit nicht durch das gegenwärtige Gesetz etwas Anderes verordnet ist.

Art. 2. Als kaufmännische Anweisung ist jede Urkunde zu betrachten, welche in ihrem Texte als Anweisung bezeichnet, mit den im Art. 4. Ziff. 2—8 der allgemeinen deutschen Wechselordnung aufgeführten Erfordernissen eines gezogenen Wechsels versehen und überdies ausdrücklich auf Ordre gestellt ist.

Bei Anweisungen, welche in einer fremden Sprache ausgestellt sind, wird ein dem Worte "Anweisung" entsprechender Ausdruck in der fremden Sprache erfordert.

Art. 3. Es besteht keine Verpflichtung für den Inhaber, die Anweisung zur Annahme zu präsentiren, und für den zur Zahlung Angewiesenen (Assignaten), sich über die Annahme zu erklären; auch findet wegen der Verweigerung der Annahme oder einer Erklärung darüber keine Protesterhebung und keine wechselmässige Regressnahme statt.

Art. 4. Wird die Anweisung freiwillig acceptirt, so entsteht daraus für den Acceptanten dieselbe Verbindlichkeit, wie aus der Annahme eines gezogenen Wechsels, jedoch mit der im Art. 6 festgesetzten Beschränkung.

Art. 5. Was in den Art. 19 und 20 der allgemeinen deutschen Wechselordnung über die Präsentation eines auf bestimmte Zeit nach Sicht lautenden Wechsels zur Annahme, sowie über die Feststellung des Präsentationstages durch Protesterhebung und über die Folgen der Unterlassung rechtzeitiger Vornahme dieser Handlungen verordnet ist, gilt bei Anweisungen dieser Art hinsichtlich der Vorzeigung an den Assignaten zur Bestätigung des Tages derselben.

Art. 6. Die gesetzlichen Bestimmungen über den Wechselarrest finden bei kaufmännischen Anweisungen keine Anwendung.

Art. 7. Alle dermalen im Königreiche bestehenden die kaufmännischen Anweisungen betreffenden Gesetze und Gewohnheitsrechte sind aufgehoben.

FRANKFURT.

EINFÜHRUNGSGESETZ ZUR DEUTSCHEN WECHSELORDNUNG.

§ 12. Eine Wechselklage kann nicht nur durch einen gezogenen oder eigenen Wechsel begründet werden sondern auch

a. durch diejenigen Anweisungen, welche zur Einlösung eines Wechsels dem Wechselinhaber an Zahlungsstatt zugestellt werden, um an der Casse eines Dritten den Betrag zu erheben;

b. durch Anweisungen, welche acceptirt sind;

c. durch Anweisungen, die an Ordre gestellt sind;

d. durch Schuldscheine und Zahlungsversprechen, welche an Ordre lauten (*billets à ordre*).

Eine solche Wechselkraft haben die Urkunden unter *b*—*c* nur dann, wenn sie die in Art. 4 der A. D. W. O. unter 2—8, und die Urkunde unter *d.* nur dann, wenn sie die im Artikel 96 unter 2—6 aufgeführten Erfordernisse besitzen, und zur Erhaltung dieser Wechselkraft muss der Inhaber alles dasjenige beobachten, was der Inhaber eines Wechsels zu beobachten hat.

SACHSEN.

GESETZ VOM 7. JUNI 1849 ÜBER KAUFMÄNNISCHE ANWEISUNGEN.

ART. 1. Kaufmännische Anweisungen, d. h. solche Papiere, welche in ihrer Fassung (nicht blos in einer Aufschrift) als Anweisung bezeichnet und sonst in der §. 4 der deutschen Wechselordnung N°. 2 bis 8 für Wechsel vorgeschriebenen Form ausgestellt sind, stehen, soweit nicht in den folgenden Bestimmungen etwas Abweichendes festgesetzt ist, den gezogenen Wechseln allenthalben gleich.

ART. 2. Anweisungen, welche in der §. 3 des Gesetzes wegen Einführung der allgemeinen deutschen Wechselordnung vom 25. April d. J. beschriebenen allgemeinen Ausdrucksweise auf eine Leipziger Messe gezogen sind (Messanweisungen), verfallen in der Jubilate- und Michaeli-Messe Freitags nach Auslautung derselben, in der Neujahrsmesse regelmässig den 13. Januar, und nur wenn dieser oder der 12. Januar auf einen Sonntag fällt, den 14ten desselben Monats.

ART. 3. Auf Uso (*all'uso*) zahlbar gestellte Anweisungen verfallen am vierzehnten Tage nach ihrer Präsentation zur Sicht.

Art. 4. Anweisungen werden nicht zur Annahme präsentirt. Geschieht diess, so ist der Bezogene nicht verpflichtet, sich darauf zu erklären, und der Inhaber ist nicht befugt, wegen Verweigerung der Annahme oder einer Erklärung darüber Protest zu erheben und Regress zu nehmen.

Art. 5. Wird jedoch eine Anweisung acceptirt, so entsteht daraus dieselbe Verbindlichkeit, wie aus der Acceptation einer Tratte.

Art. 6. Anweisungen mit den vorstehend bezeichneten rechtlichen Wirkungen müssen mindestens auf eine Summe von 50 Thaler lauten und dürfen als das weiteste Ziel der Zahlbarkeit drei Monate nicht überschreiten. Sollten Anweisungen auf eine niedrigere Summe oder auf eine längere Zahlungsfrist gestellt sein, so sind dieselben in dem einen, wie in dem andern Falle als gezogene Wechsel zu betrachten, können daher sofort zum Accept präsentirt und wegen Mangel Annahme, wie auch Mangel Zahlung, protestirt werden.

Art. 7. Im Wechselhandel werden unter Wechseln, ohne besondere Vereinbarung, Anweisungen nicht verstanden.

Art. 8. Alle dermalen in Sachsen gültigen, die kaufmännischen Anweisungen betreffenden Gesetze werden hiermit aufgehoben, soweit sie nicht durch gegenwärtiges Gesetz wiederholt sind.

SACHSEN-WEIMAR.

Gesetz vom 13. Juli 1849 über die kaufmännischen Anweisungen.

Art. 1. Kaufmännische Anweisungen, d. i. solche Papiere, welche in ihrer Fassung (nicht blos in einer Aufschrift) als Anweisung bezeichnet und sonst in der §. 4 der D. W. O. N°. 2—8 für Wechsel vorgeschriebenen Form ausgestellt sind, stehen, so weit nicht in den folgenden Bestimmungen etwas Abweichendes festgesetzt ist, den gezogenen Wechseln allenthalben gleich.

Art. 2. Auf Uso zahlbar gestellte Anweisungen verfallen am 14. Tage nach ihrer Präsentation zur Sicht.

Art. 3. Anweisungen werden nicht zur Annahme präsentirt. Geschieht dies, so ist der Bezogene nicht verpflichtet, sich darauf zu erklären, und der Inhaber ist nicht befugt, wegen Verweigerung

der Annahme oder einer Erklärung darüber Protest zu erheben und Regress zu nehmen.

Art. 4. Wird jedoch eine Anweisung acceptirt, so entsteht daraus für den Acceptanten dieselbe Verbindlichkeit, wie aus der Acceptation einer Tratte.

Art. 5. Im Wechselhandel werden unter Wechseln ohne besondere Vereinbarung Anweisungen nicht verstanden.

Art. 6. Wenn aus Anweisungen auf Zahlung oder Rembours geklagt wird, findet der Wechselprozess statt. Wechselhaft wird jedoch nur gegen den Acceptanten einer Anweisung verhängt.

Art. 7. Alle, dermalen im Grossherzogthum gültigen, die kaufmännischen Anweisungen betreffenden Gesetze, werden hiemit aufgehoben.

WETBOEK VAN KOOPHANDEL.

I BOEK VII TITEL.

TWEEDE AFDEELING.

Van assignatien.

Artikel 210. Eene assignatie is een gedagteekend en onderteekend geschrift, waarbij door den uitgever een bepaald persoon wordt aangewezen om de daarbij uitgedrukte geldsom aan eenen anderen bepaalden persoon, of deszelfs order, te voldoen in dezelfde gemeente, waar het geschrift is uitgegeven; — zonder onderscheid of daarbij al dan niet de erkenning van genotene waarde, of van waarde in rekening is uitgedrukt.

Art. 211. In geval het geschrift betaalbaar is gesteld op eene andere plaats, dan waar het is uitgegeven, wordt het insgelijks voor eene assignatie gehouden, bijaldien daarbij geene erkenning van genotene waarde, of van waarde in rekening, is uitgedrukt.

Art. 212. Assignatien aan order kunnen op dezelfde wijze als wisselbrieven worden geëndosseerd.

Art. 213. De betaling eener assignatie, zonder tijdsbepaling,

moet gevraagd, en, bij ontstentenis, het protest van non-betaling opgemaakt worden, uiterlijk binnen den tijd van eene maand na de dagteekening, indien de tot voldoening aangewezen persoon binnen dezelfde gemeente woont waar de assignatie is uitgegeven, en uiterlijk binnen den tijd van drie maanden, indien dezelve elders woonachtig is.

Art. 214. De assignatie betaalbaar op eenigen tijd na zigt moet, met inachtneming der onderscheiding bij artikel 213 omtrent de woonplaats, uiterlijk binnen den tijd van eene maand, of van drie maanden, aan den aangewezen persoon worden aangeboden, ten einde door dezen, met bijvoeging der dagteekening, voor *gezien* te worden geteekend.

Zoodanige aanteekening op haar zelve, zonder uitdrukkelijk bijgevoegde acceptatie, wordt voor geene acceptatie gehouden.

Bij weigering om die aanteekening te doen, wordt de assignatie geprotesteerd, als of de betaling ware geweigerd, zonder dat er verder protest van non-betaling behoeft gedaan te worden.

Art. 215. De assignatie, die, tengevolge der aanteekening bij het vorige artikel vermeld, of, volgens haren inhoud, op eenen bepaalden tijd vervalt, is betaalbaar op dezelfde wijze als wisselbrieven van dien aard, en moet bij wanbetaling het protest op gelijke wijze worden opgemaakt.

Art. 216. De houder eener geprotesteerde assignatie moet daarvan uiterlijk binnen vijf dagen, na dien van het protest, kennis geven aan dengenen, van wien hij dezelve heeft in betaling genomen.

Art. 217. Hij is insgelijks, op straffe van vergoeding van kosten, schaden en interessen, verpligt, voor zoo ver de assignatie aan order luidt, en geëndosseerd is, van het protest aan den oorspronkelijken uitgever kennis te geven.

Art. 218. De houder, die verzuimd heeft de voorschriften van art. 213, 214, 215 en 216 hierboven na te komen, verliest, indien hij de waarde heeft voldaan, zijn verhaal op dengenen van wien hij de assignatie heeft ontvangen, en, zoo die voldoening geene plaats heeft gehad, is hij tot de betaling van den inhoud der assignatie verpligt.

In het een en ander geval, moet de uitgever aan den houder afstaan en overdragen de vordering, welke hij ten laste van den ter betaling aangewezen persoon heeft, tot het beloop der assigna-

tie toe, en tevens aan denzelven, ten diens koste, de noodige bewijsstukken verschaffen om die vordering te doen gelden.

Indien de persoon, die tot betaling is aangewezen, aan den uitgever niets, of niet zoo veel verschuldigd was als de assignatie bedraagt, is de uitgever jegens den houder tot schadevergoeding verpligt.

Art. 219. Behalve het verhaal op den uitgever der assignatie, heeft ieder houder slechts zijn verhaal op den onmiddellijk voorafgaanden endossant, zonder den vroegeren te mogen aanspreken.

Art. 220. De regtsvordering uit hoofde eener assignatie, verjaart op dezelfde wijze als ten aanzien van wisselbrieven is bepaald.

DERDE AFDEELING.

Van kassiers-papier en ander papier aan toonder.

Art. 221. Het kassiers-papier en ander papier aan toonder moet de juiste dagteekening der oorspronkelijke uitgifte bevatten.

Art. 222. De oorspronkelijke uitgever van kassiers-papier of ander papier aan toonder, door eenen derde betaalbaar het zij hetzelve in den vorm van assignatie of van quitantie is vervat, is jegens iederen houder voor de voldoening aansprakelijk, gedurende tien dagen na de dagteekening, die dag niet daaronder begrepen.

Art. 223. De verantwoordelijkheid van den oorspronkelijken uitgever blijft echter voortduren, indien hij niet bewijst dat hij, gedurende den bij het vorige artikel bepaalden tijd, gereede penningen, ten beloope van het uitgegeven papier, bij den persoon op wien hetzelve is afgegeven, heeft gehad, en dat hij die penningen sedert bij denzelven heeft gelaten.

Art. 224. De oorspronkelijke uitgever die, tengevolge van de vorenstaande bepalingen, van alle verantwoordelijkheid is bevrijd, is niettemin verpligt aan den houder, ten diens koste, de noodige bewijsstukken te verschaffen, ten einde zijn regt te doen gelden tegen dengenen op wien het papier is afgegeven.

Art. 225. Buiten den oorpronkelijken uitgever, blijft een ieder die het voormeld papier in betaling heeft gegeven, gedurende den tijd van drie dagen daarna, de dag der uitgifte niet daaronder begrepen, aansprakelijk jegens dengenen die het van hem heeft ontvangen.

Art. 226. Indien hij, die een of meerdere briefjes of quitantien op zijnen kassier heeft afgegeven, later in staat van faillissement is verklaard, is de kassier desniettemin bevoegd, uit de daartoe voorhanden zijnde gelden, met de betaling van zoodanige briefjes of quitantien voort te gaan tot op het tijdstip dat daartegen, het zij door eenen of meer houders van andere briefjes of quitantien, het zij door de curatoren in den boedel, of eenig ander belanghebbende, zal zijn verzet gedaan.

In geval van verzet, of indien de kassier niet met de betaling is voortgegaan, moeten de penningen, welke de kassier van den failliet in handen heeft, afgezonderd blijven, ten einde daaruit de houders van vóór het faillissement deugdelijk afgegevene briefjes of quitantien bij voorrang boven andere schuldeischers worden voldaan, het zij in het geheel of pond-ponds gelijk, zonder onderscheid van de dagteekening der quitantien.

Art. 228. Indien de laatste dag van eenigen termijn, waaromtrent in dezen titel eenige bepaling voorkomt, op eenen Zondag invalt, blijft de verpligting en verantwoordelijkheid voortduren tot en met den volgenden dag.

Art. 229. Alle regtsvordering tegen de uitgevers van papier, in deze afdeeling vermeld, verjaart door tijdsverloop van tien jaren, te rekenen van den dag der oorspronkelijke uitgifte.

Niettemin zullen zij, die deze verjaring inroepen, gehouden zijn, des gevorderd, onder eede te verklaren, dat zij, ter zake van gemeld papier, niets meer schuldig zijn; en derzelver erfgenamen of regtverkrijgenden, dat zij te goeder trouw vermeenen dat er uit dien hoofde niets meer verschuldigd is.

De oorspronkelijke uitgever van het bij art. 222 vermeld papier is, des gevorderd, verpligt onder eede te verklaren, dat hij gedurende den bij het voorschreven artikel bepaalden termijn, gereede penningen, ten beloope van het uitgegeven papier, bij den persoon, op wien hetzelve is uitgegeven, heeft gehad, en dat hij die penningen sedert bij denzelven heeft gelaten, en zijne erfgenamen of regtverkrijgenden, dat zij zulks te goeder trouw vermeenen.

STELLINGEN.

I.

De assignatie is uit haar aard geen handelspapier.

II.

De acceptatie van een verkochte assignatie geeft aan den houder een rechtsvordering tegen den acceptant.

III.

De juiste dagteekening van het kassierspapier is een vereischte voor zijn geldigheid.

IV.

De cheque behoort tot het credietpapier.

V.

De cheque moet niet als circulatie-papier beschouwd worden.

VI.

Vereenigingen hadden in het Romeinsche recht geen speciale vergunning noodig om als rechtspersonen op te treden.

VII.

L. 21 § 3 D. de act. emti et venditi (XIX, 1) strijdt niet met lex 2 § 8 D. de eo quod c. l. (XIII, IV).

VIII.

Het woord "buitensporigheden" in art. 288, al. 2 B. W. moet in wijde strekking worden opgevat.

IX.

Onder "belanghebbenden" in art. 519 B. W. zijn ook te verstaan de vermoedelijke erfgenamen.

X

De verplichting, waarvan art. 376 B. W. gewaagt, is niet solidair.

XI.

Indien verzekerd is onder de clausule "vrij van beschadigdheid onder de 10 pCt.," zijn de assuradeurs niet gehouden tot betaling, tenzij de schade zonder bijtelling der kosten van bezichtiging en begrooting 10 pCt. of meer bedraagt.

XII.

Wanneer in hooger beroep, hetzij door den appellant niet is gediend van memorie van grieve, hetzij door den geïntimeerde niet is gediend van memorie van antwoord, volgt hieruit geenszins, dat de rechter in appel verplicht is, in het eerste geval het vonnis a quo te bekrachtigen, in het tweede geval de conclusies van den appellant toe te wijzen.

XIII.

Ten onrechte heeft de Hooge Raad den "*Nothstand*" niet onder de *faits justificatifs* opgenomen.

XIV.

Het hooger beroep in strafzaken moet worden afgeschaft; uitbreiding der revisie is alsdan noodzakelijk.

XV.

Het is wenschelijk, dat het maken van Ontwerpen tot herziening der Wetboeken aan een permanente Commissie worde opgedragen.

XVI.

Het kiesstelsel volgens HARE is af te keuren.

XVII.

Armenzorg van Staatswege moet zoo beperkt mogelijk zijn.

XVIII.

In de meeste gevallen is de gouden muntstandaard te verkiezen boven den zilveren of den dubbelen standaard.

ERRATA.

Blz.	19,	regel	1 v. o.	*staat:*	Engeland,	*lees:*	Engeland op.
"	20,	"	14 v. b.	"	die alleen in naam van den cheque verschillen,	*vervalt.*	
"	22,	"	1 v. b.	"	de Engelsche,	*lees:*	den Engelschen.
"	22,	"	4 v. o.	"	250 £,	"	250 millioen £.
"	49,	"	9 v. b.	"	Engeland,	"	Groot-Brittanje.
"	52,	"	4 v. b.	"	Nederland,	"	Amsterdam.
"	59,	"	15 v. o.	"	niet,	"	nog niet.
"	69,	"	13 v. b.	"	kooper,	"	verkooper.
"	72,	"	7 v. o.	"	endossement,	"	aan order stellen.
"	73,	"	13 v. o.	"	§ 1825,	"	Civil Code, § 1825.
"	76, 77,	"	13 v. b. enz.	"	430, 433, 432 enz.	"	110, 113, 112 enz.
"	94,	"	11 v. b.	"	De cheque,	"	Het kassierspapier.
"	94,	"	12 v. b.	"	hij,	"	het.
"	94,	"	5 v. o.	"	art.	"	art. 4.
"	103,	"	14 v. o.	"	dat,	"	omdat.
"	107,	"	12 v. b.	"	geregeld of niet,	"	doch slecht.
"	107,	"	6 v. o.	"	goendosseerde,	"	endossant.
"	122,	"	2 v. o.	*vervalt.*			
"	123,	"	1-12 v. b.	"			
"	133,	"	4 v. b.	*staat:*	rechter,	"	jury.
"	145,	"	11 v. b.	"	ingesteld,	"	opgemaakt.
"	146,	"	6 v. o.	"	noch,	*vervalt.*	
"	157,	"	16 v. b.	"	betaling,	"	betaling 2.
"	157,	"	4 v. o.	"	nemen 2,	"	nemen.
"	159,	"	4 v. b.	"	gebleven is,	"	niet door hem is weggenomen.

A 1816853